

KOMISJONI OTSUS,

4. juuni 2008,

riigiabi C 41/05 kohta, mida Ungari andis elektrienergia ostulepingute kaudu

(teatavaks tehtud numbri K(2008) 2223 all)

(Ainult ungarikeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2009/609/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

hulgimüügiturg põhines peamiselt MVMi ja teatavate elektritootjate vahelistel pikaajalistel elektrienergia ostulepingutel. Tuginedes asjaomasel ajal kättesaadavale teabele kahtlustas komisjon, et elektrienergia ostulepingud kujutasid endast ebaseaduslikku riigiabi.

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 88 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi vastavalt nimetatud artiklitele ⁽¹⁾ ja võttes esitatud märkusi arvesse,

(3) 13. aprilli 2005. aasta kirjaga, mis registreeriti 15. aprillil 2005, tühistasid Ungari ametiasutused teate valitsuse dekreedid nr 183/2002 kohta. 4. mail 2005 registreeris komisjon kooskõlas nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks ⁽⁵⁾ (edaspidi „menetlusmäärus“), omal algatusel elektrienergia ostulepinguid käsitleva riigiabi toimiku (juhtum nr NN 49/05).

(4) 24. mai 2005. aasta kirjaga (D/54013) küsis komisjon Ungari ametiasutustelt täiendavat teavet. 20. juuli 2005. aasta vastus registreeriti komisjonis 25. juulil 2005. Ungari ametiasutused esitasid täiendavat teavet 28. septembri 2005. aasta kirjaga, mis registreeriti 30. septembril 2005.

(5) 9. novembri 2005. aasta kirjaga teatas komisjon Ungari ametiasutustele otsusest algatada seoses elektrienergia ostulepingutega EÜ asutamislepingu artikli 88 lõikes 2 ette nähtud menetlus (edaspidi „menetluse algatamise otsus“). Menetluse algatamise otsus avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* ⁽⁶⁾.

(6) Menetluse algatamise otsuses väljendas komisjon kahtlust elektrienergia ostulepingute kokkusobivuses ühisturuga ja kutsus huvitatud isikuid üles esitama oma märkused.

(7) Pärast märkuste esitamise tähtaja pikendamise taotlemist, mille komisjon rahuldab, ⁽⁷⁾ esitas Ungari 31. jaanuaril 2006. aastal menetluse algatamise otsuse kohta oma märkused, mis registreeriti komisjonis 1. veebruaril 2006.

1. MENETLUSKÄIK

(1) 31. märtsi 2004. aasta kirjaga, mis registreeriti samal päeval, teatasid Ungari ametiasutused komisjonile vastavalt Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise lepingu IV lisa 3. peatüki lõike 1 punktis c nimetatud korrale („vahemenetlus“) valitsuse dekreedist nr 183/2002 (VIII.23.) ⁽²⁾. Teatatud dekreediga nähakse ette riigi omanduses oleva elektrienergia hulgimüüja (közüzemi nagykereskedelmi engedélyes) – äriühing Magyar Villamos Művek Zrt. (edaspidi „MVM“) – kantud kulude hüvitamine. Teade registreeriti komisjonis riigiabi juhtumina nr HU 1/2004.

(2) Ungari ametiasutuste ja komisjon vahel toimus seoses nimetatud meetmega ametlik kirjavahetus ⁽³⁾. Komisjonile laekusid märkused ka kolmandatelt isikutelt ⁽⁴⁾. Vahemenetluse käigus avastas komisjon, et Ungari elektrienergia

⁽¹⁾ ELT C 324, 21.12.2005, lk 12.

⁽²⁾ Valitsuse dekreet nr 183/2002 (VIII.23.) luhtunud kulude määramise ja juhtimise üksikasjalike eeskirjade kohta.

⁽³⁾ Ungari ametiasutuste 4. juuni 2004. aasta kiri, mis registreeriti samal päeval, ja 20. oktoobri 2004. aasta kiri, mis registreeriti 21. oktoobril 2004.

⁽⁴⁾ Elektritootja AES-Tisza Erőmű Kft. 21. detsembri 2004. aasta kiri.

⁽⁵⁾ EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1.

⁽⁶⁾ ELT C 324, 21.12.2005, lk 12.

⁽⁷⁾ 14. detsembri 2005. aasta taotlus, mille komisjon rahuldab 20. detsembril 2005.

- (8) Pärast mitme märkuste esitamise tähtaja pikendamise taotluste esitamist, mille komisjon rahuldab, ⁽⁸⁾ registreeriti kolmandate isikute märkused komisjonis järgmiselt: MVMi märkused 11. jaanuaril 2006, anonüümseks jääda soovinud kolmanda isiku märkused 20. jaanuaril 2006, Mátra elektrijaama märkused 20. jaanuaril ja 6. märtsil 2006, [...] panga märkused 10. veebruaril 2006, AES-Tisza elektrijaama märkused 13. ja 14. veebruaril 2006, [...] panga märkused 13. veebruaril 2006, Electrabel S.A. ja tema tütarettevõtja Dunamenti elektrijaama märkused 14. veebruaril 2006, Budapesti elektrijaama märkused 21. veebruaril 2006 ja Csepeli elektrijaama märkused 21. veebruaril 2006.
- (9) Pärast Ungari ametiasutustelt kinnituse ⁽⁹⁾ saamist, et kolmandate isikute esitatud teavet käsitletakse menetluse käigus konfidentsiaalsena, edastas komisjon eespool nimetatud märkused 25. aprillil 2006. aasta kirjaga Ungarile.
- (10) Ungari ametiasutused esitasid esimese osa oma tähelepanekutest kolmandate isikute märkuste kohta 28. juuni 2006. aasta kirjaga, mis registreeriti 29. juunil 2006, ja teise osa 24. juuli 2006. aasta kirjaga, mis registreeriti 25. juulil 2006.
- (11) Olles teadlik Ungari energiasektoris kavandatud õigusaktide muudatustest, saatis volinik Neelie Kroes 17. oktoobril 2006 minister Kócale kirja, milles Ungari valitsusel soovitati tungivaltlahendada uutest õigusaktidest elektrienergia ostulepingute küsimus ja sätestada võimalikud hüvitusmeetmed kooskõlas ELi õigusega.
- (12) Äriühing AES-Tisza esitas 19. detsembril 2006 täiendavad märkused, väljendades rahulolematust komisjoni menetluse mitme tahuga.
- (13) 21. novembri 2006. aasta kirjaga (registreeriti 23. novembril 2006) ja 15. jaanuari 2007. aasta kirjaga (registreeriti samal päeval) ning 18. detsembril 2006 ja 8. märtsil 2007 toimunud kohtumistel komisjoniga kinnitasid Ungari ametiasutused oma kavatsust teha seoses energiaspektori liberaliseerimisega õigusaktidesse muudatusi ja muuta sellega ka olukorda elektrienergia hulgi müügiturul.
- (14) Komisjon küsis 23. aprillil 2007 täiendavat teavet. Ungari vastas 5. juunil 2007 ja saatis täiendava teabe 6. augustil 2007.
- (15) 4. mai 2007. aasta kirjaga teatasid Ungari ametiasutused komisjonile, et luuakse töörühm kõikide asjaomaste elektritootjatega läbirääkimiste pidamiseks elektrienergia ostulepingute lõpetamise või olulise muutmise üle. 11. mail 2007 võttis valitsus vastu otsuse nr 2080/2007 (V.11.) pikaajaliste elektrienergia ostulepingute kohta energiasektoris, ⁽¹⁰⁾ luues sellega eelnimetatud töörühma (mida juhatab peaministri büroo) eesmärgiga lahendada viivitamatult elektrienergia ostulepingute küsimus kooskõlas ELi riigiabi eeskirjadega ja andes korralduse alustada asjaomaste elektritootjatega ametlikke läbirääkimisi. 3. juuli 2007. aasta kirjaga teavitas Ungari valitsus komisjoni 2007. aasta juunis toimunud esimeste läbirääkimiste tulemustest.
- (16) Liberaliseerimisprotsessi käigus avaldati 2. juulil 2007 uus elektrienergia seadus, ⁽¹¹⁾ mis jõustus osaliselt 15. oktoobril 2007 ja osaliselt 1. jaanuaril 2008. 25. juuli 2007. aasta kirjaga teavitas Ungari valitsus komisjoni uue elektrienergia seaduse saavutustest seoses Ungari elektrituruga avamisega. Uus seadus ei muutnud siiski elektrienergia ostulepinguid, mis jäid MVMi ja menetluse algatamise otsuses loetletud elektritootjate vahel muutumatult jõusse.
- (17) 26. juuli 2007. aasta kirjaga esitas komisjon Ungari ametiasutustele täiendavaid küsimusi.
- (18) 7. septembril 2007 registreeriti komisjonis Ungari valitsuse kiri, milles taotleti ajapikendust elektritootjate peetavate läbirääkimiste edukaks lõpetamiseks.
- (19) 24. septembril ja 31. oktoobril 2007 registreeriti komisjonis Ungari vastused küsimustele, mis komisjon esitas 26. juulil 2007.
- (20) 14. detsembril 2007 saatis komisjon kooskõlas määruse (EÜ) nr 659/1999 (edaspidi „menetlusmäärus”) artikli 5 lõikega 2 Ungari ametiasutustele meeldetuletuse, loetledes küsimused, millele ei olnud veel täielikult vastatud. Ungari ametiasutused vastasid 16. jaanuari 2008. aasta kirjaga.
- (21) Ungari ametiasutused väitsid, et nad ei saanud komisjoni küsimustele täielikku vastust anda, sest äriühingud Dunament ja AES-Tisza olid jätnud nõutud andmeid esitamata.

⁽⁸⁾ 9. jaanuaril 2006 registreeritud taotlus (Budapesti Erõmü), 16. jaanuaril 2006 registreeritud taotlus (AES-Tisza, [...]), 17. jaanuaril 2006 registreeritud taotlus (Electrabel), 19. jaanuaril 2006 registreeritud taotlus ([...]) (*) ja 20. jaanuaril 2006 registreeritud taotlus (Csepeli Erõmü), mille komisjon rahuldab 13., 18., 20. ja 24. jaanuari ning 27. veebruari 2006. aasta kirjadega.

(*) Andmed, mille suhtes kehtib ametisaladuste hoidmise kohustus, on otsuse tekstis tähistatud järgmiselt: [...].

⁽⁹⁾ 3. aprillil 2006 registreeritud kiri.

⁽¹⁰⁾ Valitsuse otsus nr 2080/2007 (V.11.) Korm. Határozat a villamos energia iparban kötött hosszú távú szerződés rendezéséről.

⁽¹¹⁾ 2007. aasta seadus LXXXVI.

- (22) Seepärast võttis komisjon 15. veebruaril 2008 vastu teabe esitamise korralduse, kohustades Ungarit esitama 15 päeva jooksul otsuses nimetatud andmed.
- (23) 27. veebruaril saatis Dunamenti elektriijaam komisjonile koopia oma vastusest Ungari ametiasutuste küsimustele ja selgitas, miks ta ei saa esitatud küsimustele vastata. Ungari ametiasutused vastasid 4. ja 13. märtsil 2008. Vastuseks Dunamenti elektriijaama selgesõnalisele taotlusele lisasid Ungari ametiasutused oma vastusele kirjad, mis Dunament oli saatnud rahandusministeeriumile ja Ungari Energiaametile 14. mail 2007, 21. augustil 2007, 13. septembril 2007, 7. detsembril 2007, 14. jaanuaril 2008 ja 20. veebruaril 2008. Ungari ametiasutused ei olnud nimetatud kirjade koopiaid varem komisjonile edastanud,⁽¹²⁾ kuid olid menetluse käigus esitanud vastustes komisjoni küsimustele teabe, mida pidasid asjakohaseks.
- (24) Ungari ametiasutuste vastustest ilmneb, et AES-Tisza jättis neile üldse vastamata. 10. märtsi 2008. aasta faksidega saatis AES-Tisza volinik Neelie Kroesile kirja, väljendades arvamust, et Ungari ametiasutustel on juba olemas kõik komisjoni nõutud andmed.
- (25) 13. märtsi 2008. aasta vastuses esitasid Ungari ametiasutused nende käsutuses oleva teabe alusel komisjonile teabe esitamise korralduse III peatüki 1. küsimuse punktides a–d nõutud andmed. Nad ei esitanud siiski teabe esitamise korralduse III peatüki 1. küsimuse punktis e nõutud täiendavaid andmeid kahe eespool nimetatud elektritootja investeeringute kohta.
- (26) Oluline osa pärast juhtumi nr HU1/2004 registreerimisest vahetatud teabest oli luhtunud kuludega seotud riigiabi analüüsimise meetodikat käsitleva komisjoni teatise (edaspidi „luhtunud kulude meetodika“)⁽¹³⁾ tõlgendamise ja konkreetse kohaldamise kohta. Käesolevas menetluses esitatud dokumentide põhjal tundus, et Ungari ametiasutused kavatsesid kasutusele võtta luhtunud kulude hüvitamise süsteemi, mille hinnangu oleks saanud lülitada käesolevasse otsusesse. Seepärast toimusid käesoleva menetluse jooksul komisjoni ja Ungari ametiasutuste vahel olulised arutelud hüvitussüsteemi üksikasjade üle, mille Ungari pidi vastu võtma, et süsteem vastaks meetodikas sätestatud kriteeriumitele.
- (27) Hoolimata võimalikku tulevast hüvitismehhanismi käsitlevatest tehnilistest aruteludest ei ole Ungari ametiasutused käesoleva otsuse vastuvõtmise ajaks esitanud komisjonile Ungari valitsuse poolt ametlikult heaks kiidetud tervikliku hüvitismehhanismi. Oma 13. märtsi 2008 aasta kirjas kinnitasid Ungari ametiasutused selgesõnaliselt, et praegu nad luhtunud kulusid hüvitada ei soovi; nad jätsid endale siiski õiguse maksta edaspidi sellist hüvitist teatavatele elektritootjatele.
- (28) Komisjon palus 7. aprilli 2008. aasta kirjas Ungari ametiasutustel kinnitada teatavaid andmeid. Ungari ametiasutused esitasid nõutud teabe 22. aprillil 2008 registreeritud kirjaga.
- (29) Oma 20. mai 2008. aasta kirjas teatasid Ungari ametiasutused komisjonile, et 31. märtsil 2008 lõpetasid pooled Paksi elektriijaamaga sõlmitud elektrienergia ostulepingud. Kuiigi Csepeli ja Pannoni elektriijaamad kirjutasid lõpetamiskokkuleppele alla 2008. aasta aprillis, on käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal nimetatud kokkuleppe jõustumiseks vajalik veel aktsionäride ja pankade heakskiit.
- Muud käimasolevad seotud menetlused**
- (30) Budapesti elektriijaam vaidlustas menetluse algatamise otsuse Esimese Astme Kohtus 3. märtsil 2006 esitatud ja kohtuasjana T-80/06 registreeritud kaebusega. 6. juunil 2006 palus Csepeli elektriijaam luba astuda menetlusse Budapesti elektriijaama toetajana ning selleks anti luba kohtu 11. märtsi 2008. aasta määrusega.
- (31) Lisaks sellele on Washingtonis asuvas Investeeringuvaidluste Lahendamise Rahvusvahelises Keskuses pooleli kaks rahvusvahelist vahekohtumenetlust, mille Ungari Vabariigi vastu on algatanud elektriettevõtjad [...] ja [...], kellel on mõlemal osalus elektrienergia ostulepingud sõlminud Ungari elektriijaamades. Menetlus põhineb energiaharta lepingu sätetel, mis käsitlevad investeeringute kaitset.

2. MEETME KIRJELDUS

Elektrienergia ostulepingute ajalooline taust

(12) Välja arvatud 7. detsembri 2007. aasta ja 14. jaanuari 2008. aasta kirjad.

(13) Komisjoni poolt vastu võetud 26 juulil 2001. Meetodika on kättesaadav komisjoni veebilehel: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/specific_rules.html

- (32) 31. detsembrist 1991 kuni 31. detsembrini 2002 oli Ungari elektriturg koondunud üksikostja, äriühingu Magyar Villamos Művek (MVM) ümber. MVM on 99,9 % riigi osalusega äriühing, mis tegeleb elektri tootmise, hulgimüügi, edastamise ja jaemüügi. Nn ühe ostja

modeli puhul said elektritootjad elektrit otse tarnida ainult MVMile (v.a juhul, kui MVM tühistas piirkondlike jaotusettevõtete lepingud) ja MVM oli ainus äriühing, kellel oli luba piirkondlikele jaotusettevõtetele elektrit tarnida. Vastavalt 1994. aasta elektrienergia seadusele XLVIII (edaspidi „I energiaseadus“) pidi MVM tagama Ungaris energiavarustuse kindluse madalaima võimaliku hinnaga.

- (33) 1. jaanuaril 2003 jõustus 2001. aasta elektrienergia seadus CX (edaspidi „II energiaseadus“, millega asendati I energiaseadus). Sellega kehtestati Ungari elektrituru kahene mudel, mis kehtis 1. jaanuarini 2008, mil jõustus 2007. aasta elektrienergia seadus LXXXVI (edaspidi „III energiaseadus“, millega asendati II energiaseadus). Nimeetatud kahese mudeli moodustasid kommunaalteenuste segment ja konkurentsil põhinev segment ning teatavatel vabatarbijatel (kelle ring järkjärgult laienes) oli lubatud minna üle konkurentsil põhinevasse segmenti. Kommunaalteenuste segmendis jäi MVM ainsaks hulgemüüjaks, samas kui vabaturu segmendis tulid turule teised ettevõtjad. III energiaseadusega kommunaalteenuste segment kaotati, kuid kodutarbijate ja mõnede äritarbijate (vastavalt teises elektridirektiivis⁽¹⁴⁾ lubatule) suhtes kehtis siiski ka edaspidi universaalteenuse osutamise kohustus.
- (34) I energiaseaduse kohaselt pidi MVM hindama energia kogunõudlust riigis ja koostama iga kahe aasta järel riikliku elektrijaamade ehituskava (Országos Erőműépítési Terv). Seejärel tuli nimetatud kava esitada kinnitamiseks Ungari valitsusele ja parlamendile.
- (35) I energiaseadusest ja Ungari valitsuse märkustest⁽¹⁵⁾ ilmneb, et 1990. aastate keskel olid Ungari energiaturu kõige pakilisemad eesmärgid varustuskindluse tagamine võimalikult madala hinnaga, infrastruktuuri moderniseerimine, pöörates erilist tähelepanu kehtivatele keskkonnanormidele, ja energiasektori vajalik ümberkorraldamine. Nimetatud üldeesmärkide saavutamiseks tehti välisinvestoritele, kes kohustusid investeerima Ungari elektrijaamade ehitusse ja moderniseerimisse, ettepanek sõlmida pikaajalised elektrienergia ostulepingud. Elektrienergia ostulepingud sõlmiti ühelt poolt elektritootjate ja teiselt poolt MVMi vahel.

Elektrienergia ostulepingud

- (36) MVMi ja üksikute elektrijaamade⁽¹⁶⁾ vahel sõlmitud elektrienergia ostulepingutes sätestati tasakaalustatud tooteportfell, mis võimaldas MVMil täita varustuskindluse

tagamise kohustust. Lepingud võimaldasid MVMil rahuldada nii baaskoormuselektrienergia nõudlust (pruunsöeküttega töötavate ja tuumaelektrijaamade abil) kui ka tippkoormuselektrienergia nõudlust (gaasiküttega töötavate elektrijaamade abil).

- (37) Elektrienergia ostulepingute kohaselt on elektritootjad kohustatud oma tootmiseadmeid nõuetekohaselt hooldama ja kasutama. Elektrijaama tootmisvõimsus (megavattides) on tervikuna või suuremas osas reserveeritud MVMile. Selline võimsuse jaotamine ei sõltu elektrijaama tegelikust kasutusest. Elektrienergia ostuleping kohustab MVMi ostma igalt elektrijaamalt lisaks reserveeritud võimsusele kindlaksmääratud miinimumkoguse elektrit (megavatt-tundides).
- (38) Elektrijaamade puhul, mis on tehniliselt suutelised selliseid teenuseid osutama, hõlmavad elektrienergia ostulepingud nn süsteemiteenuseid,⁽¹⁷⁾ mida MVM osutab süsteemi käitajale MAVIRile.
- (39) Aastatel 1995–1996 sõlmitud elektrienergia ostulepingute (seitse kümnest hinnatavast lepingust) sõlmimisel võeti arvesse elektrijaamade erastamist. Kõnealused elektrienergia ostulepingud põhinesid näidislepingul, mille Ungari valitsuse tellimisel koostas rahvusvaheline õigusbüroo. Nende elektrienergia ostulepingute sõlmimiseks pakkumismenetlust ei korraldatud. Elektrijaamade erastamisel toimus siiski pakkumismenetlus. Elektrienergia ostulepingud (mis olid sõlmitud enne erastamist) moodustasid osa erastamispaketist. Pärast erastamist muutsid pooled osaliselt mõnesid nimetatud lepingutest (peamiselt Mátra, Tisza ja Dunamenti elektrijaamadega sõlmitud lepingud).
- (40) Csepeli elektrijaamaga sõlmiti elektrienergia ostuleping 1997. aastal ja see leping järgis mõnevõrra erinevat mudelit. Pakkumismenetlust ei korraldatud siiski ka selle lepingu sõlmimiseks ja ka siin oli elektrienergia ostulepingu sõlmimine seotud elektrijaama erastamisega.
- (41) Ujpesti elektrijaama (üks Budapesti elektrijaama moodustavast kolmest elektrijaamast) käsitlev elektrienergia ostuleping sõlmiti Budapesti elektrijaamaga 1997. aastal samuti eraldi pakkumismenetlust korraldamata.
- (42) Ainult Kispesti elektrijaama (veel üks Budapesti elektrijaama alla kuuluv (vananenud) elektrijaam, mida sel ajal praktiliselt ümber ehitati) käsitlev leping sõlmiti 2001. aastal avatud pakkumismenetluse tulemusena.
- (17) Näiteks tasakaalustusvõimsus, avariireservid ja avariijärgne taaskäivitamine (nn black-start) jne.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT L 176, 15.7.2003, lk 37).

⁽¹⁵⁾ 20. juuli 2005. aasta märkused, mis registreeriti 25. juulil 2005.

⁽¹⁶⁾ Mõnel juhul, näiteks Mátra ja Dunamenti elektrijaamade puhul, sõlmiti eraldi elektrienergia ostuleping elektrijaama erinevate tootmisplakkidega.

- (43) Aastatel 2000–2004 moodustas elektrienergia ostulepingutega reserveeritud võimsus umbes 80 % Ungari elektrienergia kogunõudlusest (megavattides). Alates 2005. aastast kuni käesoleva otsuse vastuvõtmise kuupäevani on see osakaal olnud umbes 60–70 %. Elektrienergia ostulepingute lõpetamisel väheneb see osakaal eeldatavalt järkjärgult aastatel 2011–2024 ⁽¹⁸⁾.
- (44) Peaaegu 20 elektrienergia ostulepingust, mis sõlmiti aastatel 1995–2001, olid kümme sõlmitud enne Ungari ühinemist Euroopa Liiduga (1. mail 2004).
- (45) Käesolevas otsuses käsitletakse ainult neid elektrienergia ostulepinguid, mis kehtisid 1. mail 2004. Otsus ei hõlma enne nimetatud kuupäeva lõppenud elektrienergia ostulepinguid. Kuigi pooled lõpetasid mõned elektrienergia

ostulepingud (vt eespool põhjendus 28) 2008. aasta aprillis, hõlmab käesolev otsus ka neid ja otsuses hinnatakse riigiabi olemasolu neis lepinguis ning nende kokkusobivust ühisturuga ajavahemikul 1. maist 2004 kuni lepingu lõppemise kuupäevani (2008. aasta aprill).

Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaamad ja lepingute kestus

- (46) Järgmises tabelis on loetletud elektrijaamad, kes sõlmisid käesolevas otsuses käsitletud elektrienergia ostulepingu. Märgitud lepingu kestus näitab elektrienergia ostulepingu algselt kavandatud lõppkuupäeva, mis on sätestatud elektrienergia ostulepingus endas.

Tabel 1

Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrienergiaettevõtjad, põhiaktsionärid ja elektrienergia ostulepingu kestus

Elektrienergiaettevõtja nimi	Põhiaktsionär	Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaam	Elektrienergia ostulepingu kestus
Budapesti Erőmű Rt.	EDF	Kelenföldi Erőmű	1996–2011
		Újpesti Erőmű	1997–2021
		Kispesti Erőmű	2001–2024
Dunamenti Erőmű Rt.	Electrabel	Dunament F-plokid	1995–2010 (sõlmitud 1995. aastal, jõustunud 1996. aastal)
		Dunament G2-plokk	1995–2015 (sõlmitud 1995. aastal, jõustunud 1996. aastal)
Mátraí Erőmű Rt.	RWE	Mátraí Erőmű	1995–2022 (esialgne kestus kuni 2015. aastani; 2005. aastal pikendatud kuni 2022. aastani)
AES-Tisza Erőmű Kft.	AES	Tisza II Erőmű	1995–2016 (sõlmitud 1995. aastal, jõustunud 1996. aastal) ([...])
Csepeli Áramtermelő Kft.	ATEL	Csepel II Erőmű	1997–2020 (sõlmitud 1997. aastal, jõustunud 2000. aastal)
Paksi Atomerőmű Rt.	MVM	Paksi Atomerőmű	1995–2017 (*) (sõlmitud 1995. aastal, jõustunud 1996. aastal)
Pannonpower Holding Rt.	Dalkia	Pécsi Erőmű	1995–2010 (sõlmitud 1995. aastal, jõustunud 1996. aastal)

(*) Lõpetatud vastastikusel kokkuleppel 2008. aasta märtsis.

⁽¹⁸⁾ Kõnealusel määrad põhinevad arvatud reserveeritud tootmisvõimsusel (megavattides), mitte müüdüd elektrikogusel (megavatt-tundides). Ungari ametiasutused esitasid need määrad komisjonile 4. juuni 2004. aasta kirjaga. Samad arvud on esitatud ka Ungari konkurentsiameti poolt (15. mail 2006) läbi viidud Ungari elektriturgu käsitleva uuringu aruandes.

Hinnad

- (47) Elektriinna reguleerimist käsitlevas valitsuse dekreedis nr 1074/1995. (VIII.4.) kinnitas valitsus, et alates 1. jaanuarist 1997 (nn hinnareguleerimise esimese tsükli algus) „tagavad hulgi- ja jaehinnad lisaks põhjendatud tegevuskulude katmisele 8 % omakapitali tasuvuse (ROE)”. Seega tagas valitsus elektrienergia ostulepingu sõlminud elektriijaamadele 8 % kapitalitasuvuse määra.
- (48) Alates 1. jaanuarist 2001 (hinnareguleerimise teise tsükli algus) sisaldasid ametlikud hinnad elektriijaamade 9,8 % suurust kapitalitasuvust (*eszközarányos megtérülés*). Protsendi suurenemine ei tähendanud tingimata tegelike koguste suurenemist, sest kahe tasuvusmäära alused olid erinevad (esimene arvutati omakapitali alusel, teine varade alusel). Hindades kajastus inflatsioonimäära muutumine.
- (49) Reguleeritud hinnad kehtisid elektriijaamadele 31. detsembrini 2003.
- (50) Hindade reguleerimise ajal analüüsis Ungari Energiaamet iga elektriijaama kulusid ja määras MVMile sellise elektri ostuhinna, mis tagas garanteeritud kasumlikkuse.
- (51) Hindade määramisel kasutatud kulude hulka kuulusid järgmised kuluartiklid ⁽¹⁹⁾:
- püsikulud: amortisatsioon, kindlustus, teatavad püsivad hooldus- ja tegevuskulud, laenuintressid (*hitelkamatok*), kasutusest kõrvaldamine (*rekultivációs költségek*), maksukulud (maksud), tööjõukulud (*személyi jellegű költségek*), keskkonnakaitse kulud, tuumaelektriijaamade puhul tuumaenergia keskfondi kulud (*Központi Nukleáris Alap befizetések*) ja erakorralised kulud (*rendkívüli ráfordítások*);
 - muutuvkulud: kütusekulud.
- (52) Ungari Energiaameti ülesanne oli tagada, et kaetavad kulud oleksid mõistlikud ja vajalikud.
- (53) Elektrienergia ostulepingus sätestatud hinnad asendati ametlike hindadega.
- (54) Alates 1. jaanuarist 2004 määrati hinnad elektrienergia ostulepingus sätestatud hinnavalemite alusel. Täpne valem selgitati välja MVMi ja elektritootjate vaheliste iga-aastaste hinnaläbirääkimiste käigus.
- (55) Elektrienergia ostulepingutes kasutatud hinnavalemid on väga keerukad; neis järgitakse siiski samu põhimõtteid nagu metoodikas, mida Ungari Energiaamet kasutas enne 2004. aasta jaanuari. Ungari ametiasutuste märkuste ⁽²⁰⁾ kohaselt koostati elektrienergia ostulepingu lisa, milles oli määratletud hind, vastavalt eespool nimetatud elektrihindade reguleerimist käsitlevas valitsuse dekreedis nr 1074/1995 kasutatud valemitele ja määratlustele. (Märkuste kohaselt „kopeeriti lepingutes dekreedis kasutatud valemid ja määratlusi”.) Järelikult põhinesid elektrienergia ostulepingute hindade määramise põhimõtted sarnaselt ametlike hindade määramise mehhanismiga põhjendatud kulukategooriatel.
- (56) Kõik elektrienergia ostulepingud sisaldavad kahte tasude põhiliki: *võimsustasu* (või *tasu võimsuse kättesaadavaks tegemise eest*) reserveeritud võimsuse eest (megavattides), mis hõlmab püsikulusid ja kasumit (kapitalikulu), ja energia-tasu, mis hõlmab muutuvkulusid. Erinevates elektrienergia ostulepingutes on sätestatud erinevad täiendavad tasud. Sõltuvalt elektrienergia ostulepingust võivad täiendavateks tasudeks olla *bonus-malus* tasud, mida rakendatakse selleks, et õhutada elektritootjaid tegutsema vastavalt madalaima omahinna põhimõttele, ja lisatasud tootmisreservi hoidmise eest, MVMi taotlusel hooldustööde ajakava muutmise eest, koormuse suurendamise eest tiptundidel ja koormuse vähendamise eest väiksema nõudluse perioodil alla lepingus ette nähtud piirmäärane. Perioodilised (kord aastas, kvartalis, kuus) muutused võimsustasus sõltuvad mitmest asjaolust: rakendatud moderniseerimisprojektide käivitamine, erinevad intressiliigid, välisvaluuta vahetuskursid, inflatsiooninäitajad jne. Võimsustasu ja täiendavad tasud hõlmavad ka (elektrienergia ostulepingus ette nähtud) süsteemiteenuseid. Energiatasud on põhimõtteliselt seotud kütusehindade ja konkreetse kütuse kütteväärtusega (*fajlagos tüzelőhő felhasználása*). Need arvutatakse jooksvate muutuvkulude alusel.
- (57) Tuleb märkida, et enne 1. jaanuari 2004 kehtinud hinnaregulatsioonis ja elektrienergia ostulepingutes ei kasutatud tingimata ühesugust kululiikide määratlust. Ungari märkustest ⁽²¹⁾ nähtub, et näiteks [...] ja Dunamenti elektriijaama võimsustasud olid nendega sõlmitud elektrienergia ostulepingutes kõrgemad kui vastavalt hinnaregulatsioonile. Põhjuseks oli asjaolu, et nimetatud elektrienergia ostulepingutes oli arvesse võetud moderniseerimist, mis suurendas püsikulusid. Kõnealused suuremad püsikulud kajastusid järkjärgult (vastavalt järkjärgulisele moderniseerimisele) võimsustasudes, mis olid elektrienergia ostulepingute kohaselt kõrgemad kui vastavalt hinnaregulatsioonile. Reguleeritud hindade ja elektrienergia ostulepingus sätestatud hindade vahel esines ka muid erinevusi, mis tulenesid MVMi ja elektritootjate vahelistest kahepoolsetest läbirääkimistest.

⁽¹⁹⁾ Loetelu põhineb Ungari ametiasutuste poolt 20. oktoobril 2004 esitatud tabelil ja Ungari Energiaameti 2001. aasta jaanuari suunistel kulude läbivaatamise rakendamise kohta hindade määramiseks (*A Magyar Energia Hivatal irányelve a 2001. januári ármegállapítás előkészítését célzó költség-felülvizsgálat végzéséhez*).

⁽²⁰⁾ 20. juuli 2005. aasta kiri, mis registreeriti 25. juulil 2005.

⁽²¹⁾ 28. juuni 2006. aasta kiri, mis registreeriti 29. juunil 2006.

- (58) Sellistest erinevustest hoolimata kinnitasid Ungari 20. oktoobri 2004. aasta ja 20. juuli 2005. aasta märkustes kõik elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaamad, et hindade arvutamise meetod ja pärast hindade reguleerimise lõppu kohaldatud kulukategooriad olid üldiselt samad, mida Ungari Energiaamet kohaldas enne nimetatud kuupäeva.
- (59) Elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad, mida kohaldati pärast 1. jaanuari 2004, arvutati seega jätkuvalt põhjendatud (püsi- ja muutuv)kulude ning kasumi alusel.
- (60) Eeltoodust nähtub, et kuigi hindade reguleerimine lõppes 31. detsembril 2003, hindu tegelikult ei liberaliseeritud, sest elektritootjad jätkasid hindade määramist elektrienergia ostulepingutes sätestatud investeringutasuvuse põhimõtte kohaselt ⁽²²⁾.
- (61) 6. veebruaril 2006 võttis Ungari parlament vastu 2006. aasta seaduse XXXV, ⁽²³⁾ millega taastati MVMile elektrienergia ostulepingute alusel müüdava elektri hinna riiklik reguleerimine. Esimene uus hinnadekreet jõustus 9. detsembril 2006. Pärast nimetatud kuupäeva asendati hinna määramine elektrienergia ostulepingute alusel umbes üheks aastaks (31. detsembrini 2007) uuesti riikliku hinnavalemiga.
- (62) Turu liberaliseerimise käigus kaotati III energiaseadusega alates 1. jaanuarist 2008 ametlikud elektri tootmise hinnad ning kommunaalteenuste segmendist ja vabaturu segmendist koosnev kahene süsteem.
- (63) Seetõttu määratakse alates 1. jaanuarist 2008 elektrijaamade poolt elektrienergia ostulepingute alusel MVMile müüdava elektri hind taas elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnavalemite alusel. Nimetatud valemite aluseks olevaid põhimõtteid ei ole nende viimasest kohaldamisest alates muudetud: seega järgitakse samu põhimõtteid nagu ajavahemikul 1. jaanuarist 2004 kuni 8. detsembrini 2006 (vt eespool põhjendused 54–59).
- (64) Järelkult põhineb hinnakujundus, mida elektritootjad kohaldavad vastavalt elektrienergia ostulepingutele, endiselt investeringutasuvuse põhimõttel.

Reserveeritud võimsused

- (65) Elektrienergia ostulepingute kohaselt on lepingu sõlminud elektritootmisüksuse tootmisvõimus tervikuna või olulises osas reserveeritud MVMile.

Tabel 2

Ungari siseriiklik elektrienergia tootmisvõimus ⁽²⁴⁾

Võimsus	2004	2005	2006	2007
Installeeritud kogutootmisvõimsus ⁽¹⁾	8 777	8 595	8 691	8 986
Kasutatav koguvõimsus ⁽²⁾	8 117	8 189	8 097	8 391
Kasutatav netovõimsus ⁽³⁾	7 252	7 792	7 186	7 945
Ungari elektrivõrgu tippkoormus	6 356	6 409	6 432	6 605

(MW)

⁽¹⁾ Installeeritud tootmisvõimsus (*Beépített teljesítőképesség*): Ungari elektrijaamade seadestiku nimitootmisvõimsus megavattides. Muutub üksnes laiendamise või kasutusest kõrvaldamise korral.

⁽²⁾ Kasutatav koguvõimsus (*Rendelkezésre álló állandó teljesítőképesség*): elektrijaama tegelik kasutatav võimsus, võttes arvesse pidevat lubatud ülekoormust ja pidevaid puudujääke. Installeeritud võimsus pärast püsiva iseloomuga põhjuste mahaarvamist ja lubatud ülekoormuse lisamist.

⁽³⁾ Kasutatav netovõimsus (*Igénybe vehető teljesítőképesség*): tegelikult kasutatav võimsus pärast kavandatud hooldustööde mahaarvamist.

⁽²²⁾ Vt samuti Ungari konkurentsiameti poolt läbi viidud Ungari energiasektori uuringu aruanne (15. mai 2006).

⁽²³⁾ A villamos energia árszabályozását érintő egyes törvények módosításáról szóló 2006. évi XXXV. törvény (2006. aasta seadus XXXV, mis käsitleb elektrihindade reguleerimise muudatusi).

⁽²⁴⁾ Tabelis esitatud arvud põhinevad elektrilase statistika aastaraamatus avaldatud andmetel (*Villamosenergia Statisztikai Évkönyv*). Vt samuti Ungari ametiasutuste 21. aprilli 2008. aasta kiri.

Tabel 3

Elektrijaamade tootmisvõimsus vastavalt elektrienergia ostulepingutele ⁽²⁵⁾

Elektrijaam	Võimsus	(MW)			
		2004	2005	2006	2007
Kelenföld	Kasutatav netovõimsus	90,1	97,6	97,2	78,0
	Lepinguline võimsus ⁽¹⁾	83,3	89,8	89,4	71,9
Ujpest	Kasutatav netovõimsus	106,3	106,1	106,2	106,0
	Lepinguline võimsus	99	98,8	98,9	98,7
Kispest	Kasutatav netovõimsus	46,1	110,2	110,2	109,6
	Lepinguline võimsus	43	102,6	102,6	102,3
Dunament F	Kasutatav netovõimsus	1 020	1 020	1 020	1 020
	Lepinguline võimsus	928,2	923,1	923,1	923,1
Dunament G2	Kasutatav netovõimsus	187,6	223,1	223,1	223,7
	Lepinguline võimsus	178,4	212,4	212,4	213
AES-Tisza	Kasutatav netovõimsus	638,0	824,7	824,7	824,7
	Lepinguline võimsus	[...] ^(a)	[...] ^(b)	[...] ^(b)	[...] ^(b)
Csepel	Kasutatav netovõimsus	348,9	331	355	349,5
	Lepinguline võimsus	323	307	329	324
Pannon	Kasutatav netovõimsus	25,9	25,9	25,9	25,9
	Lepinguline võimsus	20,1	20,1	20,1	20,1
Mátra	Kasutatav netovõimsus	593	552	552	552
	Lepinguline võimsus	496	460	460	460
Paks	Kasutatav netovõimsus	1 597	1 596	1 596	1 596
	Lepinguline võimsus	1 486	1 486	1 485	1 485
Kokku elektrijaamade kasutatav netovõimsus vastavalt elektrienergia ostulepingutele		4 652,0	4 886,6	4 910,3	4 885,4
Kokku lepinguline võimsus		[...] ^(c)	[...] ^(d)	[...] ^(e)	[...] ^(f)

⁽¹⁾ Keskmine kasutatav lepinguline võimsus (Rendelkezésre álló átlag teljesítőképesség szerződött értéke).

^(a) 400–700 MW (väikeste tähtedega tähistatud joonealused märkused otsuse autentises versioonis puuduvad, kuid on lisatud avalikku versiooni, et näidata ametisaladuse hoidmise kohustuse alla kuuluvate andmete suuruse vahemikku).

^(b) 600–900 MW.

^(c) 4 057–4 357 MW.

^(d) 4 725,9–5 025,9 MW.

^(e) 4 749,6–5 049,6 MW.

^(f) 4 724,7–5 024,7 MW.

(66) Eespool esitatud andmed näitavad, et hinnataval ajavahemikul ostis MVM elektrienergia ostulepingute alusel umbes 60 % Ungari kasutatavast netovõimsusest. See suhe on eespool märgitust suurem, kui võtta arvesse elektrijaamade tegelikku kasutatavat võimsust (*Ténylegesen igénybevehető teljesítőképesség*), millest on lahutatud omatarbimine (*Önfogyasztás*).

(67) Samuti näitavad eeltoodud tabelid, et elektrienergia ostulepingute kohaselt MVMile reserveeritud võimsus hõlmab vastava elektrijaama võimsuse tervikuna või suuremat osa sellest.

⁽²⁵⁾ Tabelis esitatud arvud põhinevad Ungari ametiasutuste poolt komisjonile esitatud elektrienergia ostulepingutel. Vt samuti 21. aprillil 2008 registreeritud Ungari ametiasutuste kiri.

- (68) MVM maksab nimetatud reserveeritud võimsuste eest võimsustasu (vt eespool põhjendus 56) olenevata elektrijaama tegelikust kasutamisest.
- (69) Ungari impordivõimsus on umbes 1 000–1 300 MW. Umbes 600 MW nimetatud impordivõimsusest on teiste pikaajaliste lepingutega reserveeritud MVMile.

Müüdnud kogused

- (70) Kui MVM kasutab talle reserveeritud võimsust tegelikult ja ostab elektrijaamalt elektrit, maksab ta saadud elektri eest energiatasu (vt eespool põhjendus 56).
- (71) Iga elektrijaama elektrienergia ostulepinguga on tagatud teatava miinimumkoguse ostmine.
- (72) Ungari üldine siseriiklik elektritootmine on 32–36 TWh (= 32–36 miljonit GWh) aastas.

Tabel 4

Vastavalt elektrienergia ostulepingutele toodetud elekter ⁽²⁶⁾

		(GWh)			
Elektrijaam	Toodetud elekter	2004	2005	2006	2007
Budapest (sh Kelenföld, Újpest ja Kispest)	Toodetud elekter kokku	1 228	1 510	1 643	1 742
	Omatarbimine	87	89	91	84
	Minimaalne tagatud ostukogus	Kelenfold: [...] Újpest: [...] Kispest: [...]	Kelenfold: [...] Újpest: [...] Kispest: [...]	Kelenfold: [...] Újpest: [...] Kispest: [...]	Kelenfold: [...] Újpest: [...] Kispest: [...]
	Tegelik ostukogus	939	1 302	1 451	1 538
Dunament (*) (F + G2)	Toodetud elekter kokku	4 622	3 842	3 450	4 300
	Omatarbimine	174	148	147	188
	Minimaalne tagatud ostukogus	F: [...] G2: [...]	F: [...] G2: [...]	F: [...] G2: [...]	F: [...] G2: [...]
	Tegelik ostukogus	4 232	2 888	2 495	3 296
AES-Tisza	Toodetud elekter kokku	1 621	1 504	1 913	2 100
	Omatarbimine	96	97	117	116
	Minimaalne tagatud ostukogus	[...]	[...]	[...]	[...]
	Tegelik ostukogus	1 525	1 407	1 796	1 984
Csepel	Toodetud elekter kokku	1 711	1 764	1 710	2 220
	Omatarbimine	48	49	48	53
	Minimaalne tagatud ostukogus	[...]	[...]	[...]	[...]
	Tegelik ostukogus	1 662	1 715	1 661	2 166
Pannon (*)	Toodetud elekter kokku	673	266	237	232
	Omatarbimine	116	52	34	29
	Minimaalne tagatud ostukogus	[...]	[...]	[...]	[...]
	Tegelik ostukogus	361	206	203	203

⁽²⁶⁾ Tabelis esitatud arvud põhinevad Ungari ametiasutuste esitatud elektrienergia ostulepingute, Ungari statistikaameti veebilehel www.eh.gov.hu avaldatud ja Ungari ametiasutuste 21. aprilli 2008. aasta kirjas esitatud andmetel. Igal aastal sõlmitavates ärilepingutes sätestatud tagatud ostukogused võivad elektrienergia ostulepingutes sätestatud kogustest mõnevõrra erineda. Tegelikud ostukogused hõlmavad kõiki asjaomase elektrijaama poolt MVMile müüdnud koguseid.

(GWh)

Elektrijaam	Toodetud elekter	2004	2005	2006	2007
Mátra (*)	Toodetud elekter kokku	5 688	5 698	5 621	6 170
	Omatarbimine	675	670	667	710
	Minimaalne tagatud ostukogus	[...]	[...]	[...]	[...]
	Tegelik ostukogus	3 730	3 762	3 587	4 082
Paks	Toodetud elekter kokku	11 915	13 833	13 460	14 677
	Omatarbimine	750	821	800	848
	Minimaalne tagatud ostukogus	[...]	[...]	[...]	[...]
	Tegelik ostukogus	11 112	13 012	12 661	13 828

(*) Toodetud elekter kokku ja omatarbimine hõlmab ka nende elektrijaamade plokkte, mille suhtes ei ole elektrienergia ostulepingut sõlmitud.

(73) Minimaalne tagatud ostukogus on elektri kogus, mille MVM on kohustatud ostma olenemata turu nõudlusest. Kui MVM kindlaksmääratud kogust ei ostaks, peaks ta ikkagi hüvitama kütusekulud (Dunament, Kelenfold, Pécs ja [...]), kõik kulud või elektritootja poolt vastavalt kütusetarnelepingule kantud kulud (Csepel) ning kõik põhjendatud kulud (Kispest ja Ujpest).

3. MENETLUSE ALGATAMISE PÕHJUSED

3.1. Elektrienergia ostulepingud

(74) Menetluse algatamise otsuses jõudis komisjon esialgsele järeldusele, et elektrienergia ostulepingud kujutavad endast MVMiga elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjatele antavat riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

(75) Ta väljendas arvamust, et elektrienergia ostulepingud olid „pärasit ühinemist kohaldatavad” ühinemisakti IV lisa lõike 3 punkti 1 alapunkti c tähenduses⁽²⁷⁾ ja et need ei kujutanud endast olemasolevat abi, sest need ei kuulunud abi kategooriasse, mis loetakse alates ühinemisest olemasolevaks abiks EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 1 tähenduses.

(76) Esiteks ei jõustunud ükski elektrienergia ostuleping enne 10. detsembrist 1994. Teiseks ei olnud ühtegi elektrienergia ostulepingut nimetatud ühinemisakti IV lisale lisatud olemasoleva abi loetelus. Kolmandaks ei teatud elektrienergia ostulepingutest komisjonile vastavalt nn vahemenetlusele.

⁽²⁷⁾ Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise tingimusi ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavaid muudatusi käsitlev akt, ELT L 236, 23.9.2003.

Riigiabi olemasolu

(77) Komisjon väljendas arvamust, et elektrienergia ostulepingutega ette nähtud garanteeritud investeeringutasuvus ja kõrge ostuhind andsid elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaamadele majandusliku eelise, mis puudus teistel elektrijaamad, kes elektrienergia ostulepingut ei sõlminud, sh võimalikel uutel turule tulijatel ja äriühingutel teistes, võrreldavates sektorites, kus selliste pikaajaliste lepingute sõlmimist ettevõtjatele isegi ei pakutud. Seega leiti esialgu, et meede andis valikulise eelise nimetatud elektrijaamadele.

(78) Samuti märkis komisjon, et elektriturud on olnud konkurentsile avatud ja elektriga on liikmesriikide vahel kaubeldud vähemalt alates ajast, mil jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta⁽²⁸⁾. Seetõttu käsitati ühe liikmesriigi energiasektori teatavaid äriühinguid eelistavat meetmena, mis võib takistada teiste liikmesriikide äriühingutel elektri eksportimist kõnealusesse liikmesriiki või soodustada elektri eksportimist kõnealusest liikmesriigist teistesse liikmesriikidesse.

(79) Samuti väljendas komisjon arvamust, et selline eelis tulenes riigi ressursside kasutamisest, sest elektrienergia ostulepingute sõlmimise otsus oli riigi omanduses oleva kommunaalteenuste hulgemüüja MVMi kaudu rakendatava riikliku poliitika tagajärg. Euroopa Ühenduste Kohtu (edaspidi „Euroopa Kohus”) praktikas on sätestatud, et kui riigi omanduses olev äriühing kasutab oma vahendeid nii, et see on seostatav riigiga, tuleb kõnealuseid vahendeid käsitada riigi ressurssidena EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses⁽²⁹⁾.

⁽²⁸⁾ EÜT L 27, 30.1.1997, lk 20.

⁽²⁹⁾ 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsuse Vabariik vs. Euroopa Ühenduste Komisjon, EKL 2002, lk I-04397.

(80) Seetõttu jõudis komisjon esialgsele järeldusele, et elektrienergia ostulepingud kujutavad endast elektritootjatele antavat riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, kusjuures selline abi on pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatav ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punkti 1 alapunkti c tähenduses.

Elektrienergia ostulepingute kokkusobivus EÜ asutamislepinguga

(81) Seejärel väitis komisjon, et elektriijaamadele antud riigiabi analüüsimisel tuleks kasutada luhtunud kulude metoodikat. Menetluse algatamise otsuse vastuvõtmise ajal komisjoni käsutuses olnud dokumentidele tuginedes kahtles komisjon, kas elektrienergia ostulepingud olid kooskõlas metoodikas sätestatud kriteeriumitega.

(82) Esiteks kahtles komisjon, kas elektrienergia ostulepingute aluseks olevaid põhimõtteid, mis takistavad vaba konkurentsi turul, saab pidada kooskõlas olevaiks metoodika põhieesmärgiga, st aidata riigiabi kaudu kaasa sektori liberaliseerimisele, makstes piisavat hüvitist turgu valitsevatele ettevõtjatele, kes peavad tegutsema uutes konkurentsitingimustes.

(83) Teiseks kahtles komisjon, kas elektrienergia ostulepingutes sisalduv riigiabi on kooskõlas metoodika üksikasjalike kriteeriumitega, mis käsitlevad abikõlblike luhtunud kulude arvutamist ja piisava hüvitise määramist.

3.2. Luhtunud kulud käsitlev valitsuse dekreet nr 183/2002 (VIII.23.)

(84) Selleks et MVM saaks täita elektrienergia ostulepinguid ja hoida samal ajal kommunaalteenuste sektori edasimüügihinnad umbes samal tasemel vabaturuhindadega, on valitsuse dekreedis nr 183/2002 (VIII.23.) sätestatud, et riik maksab MVMile teataval juhtudel hüvitist.

(85) Oma esialgses teates juhtumi nr HU 1/2004 kohta (teade tühistati 13. aprillil 2005) leidsid Ungari ametiasutused, et hüvitist kujutas endast MVMile antavat riigiabi.

(86) Menetluse algatamise otsuses leidis komisjon siiski, et hüvitist ei kujutanud endast MVMile antavat riigiabi, kuid et vastavalt valitsuse dekreedile nr 183/2002 (VIII.23.) saadud summa moodustas osa ostuhinnast, mille MVM maksis elektrienergia ostulepingu sõlminud elektriijaamadele, ja seega osa eelisest, mille elektritootjad said elektrienergia ostulepingute kaudu.

(87) Sellest tulenevalt algatati menetluse algatamise otsusega ametlik uurimismenetlus üksnes elektrienergia ostulepingute suhtes, mitte valitsuse dekreedis nr 183/2002 (VIII.23.) suhtes.

4. UNGARI MÄRKUSED MENETLUSE ALGATAMISE OTSUSE KOHTA

(88) Ungari väljendab arvamust, et elektrienergia ostulepingute eraldi hindamine tundub nende täpsete tingimuste erinevust arvesse võttes põhjendatud.

(89) Ungari elektriturul avamine oli Ungari arvates edukas (st kooskõlas Euroopa keskmisega), kuna paljud tarbijad läksid üle vabaturule. Sellest järeldab Ungari, et elektrienergia ostulepingud ei loonud tarbijatele takistusi vabaturule üleminekul. Palju tõenäolisemalt on sellisteks takistusteks Ungari piiratud piiriülene võimsus ja sellest tulenevad kõrged hinnad.

(90) Lisaks sellele leiab Ungari, et elektrienergia ostulepingute pikaajalisus ei anna iseenesest elektritootjatele konkurentsieliseid, sest sellised pikaajalised lepingud on elektrisektoris laialt levinud nii Euroopas kui ka mujal.

(91) Seoses menetluse algatamise otsuses nimetatud võrdlushinnaga väidavad Ungari ametiasutused, et komisjon peaks võrdlushinna kehtestamisel arvesse võtma Ungari piirkondlikke iseärasusi ja hiljuti toimunud kütusehindade tõusu.

(92) Seoses uute elektriturule tulijatega teavitab Ungari komisjoni, et alates 1. maist 2004 (Ungari ELiga ühinemise ja energiaturu liberaliseerimise kuupäev) ei ole turule tulnud ühtegi uut ettevõtjat. Ungari ametiasutused juhvivad tähelepanu asjaolule, et sellised investeeringud on aeganõudvad ja seetõttu ei ole tõenäoline, et ükski investering jõuaks rakendusse enne 2011. aastat.

(93) Lõpetuseks kinnitab Ungari vastuseks komisjoni kahtlustele seoses elektrienergia ostulepingute vastavusega luhtunud kulude metoodika punktile 4.6, et ta ei anna hinnatavatest elektrienergia ostulepingutest kasu saavatele äriühingutele päästmise ega ümberkorraldamisega seotud riigiabi.

5. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

(94) Pärast menetluse algatamise otsuse avaldamist (21. detsembril 2005) ja vastava tähtaja piires (enamik huvitatud isikuid taotles tähtaja pikendamist ja komisjon rahuldus need taotlused) saabusid komisjonile märkused järgmistelt isikutelt:

— elektritootmisettevõtte: AES-Tisza Erőmű Rt., Budapesti Erőmű Zrt., Csepeli Áramtermelő Rt., Dunamenti Erőmű Zrt. ja tema põhiaktsionär Electrabel S.A. ning Mátra Erőmű Rt.;

— elektritootjaid rahastanud pangad: [...] pank, mis esindab Csepeli Áramtermelő Kft.-le laenu andnud 12 panka, ja [...] pank, mis esindab AES-Tisza Erőmű Kft.-le laenu andnud üheksat panka;

— MVM ja

— anonüümseks jääda soovinud kolmas isik.

- (95) Enamikus märkustes, mille asjaomased isikud komisjonile esitasid, on väited väga sarnased. Seepärast rühmitas komisjon iga isiku märkuste eraldi kirjeldamise asemel need märkused üldkategoriasse (vt allpool punktid 5.1–5.7).

5.1. Märkused elektrienergia ostulepingute eraldi hindamise kohta

- (96) Mátra elektrijaam ja üks anonüümseks jääda soovinud huvitatud isik väljendasid arvamust, et elektrienergia ostulepingute sisulisi erinevusi arvesse võttes peaks komisjon neid hindama eraldi. Teised elektrijaamad nõudsid selgesõnaliselt oma elektrienergia ostulepingu eraldi hindamist, edastades komisjonile üksikasjalikud andmed oma lepingu konkreetsete tingimuste kohta.

5.2. Märkused riigiabi olemasolu kohta

Hindamise aeg

- (97) AES-Tisza Erőmű, Budapesti Erőmű, Csepeli Áramtermelő ja Dunamenti Erőmű väidavad, et asjaomaseid kriteeriume, mille alusel tuvastatakse riigiabi olemasolu elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal, tuleks hinnata sel ajal turul valitsenud tingimusi arvesse võttes. Mõnedes märkustes on selline nõue väljendatud selgesõnaliselt, teistes aga kaudselt, viidates riigiabi olemasolu hinnangus elektrienergia ostulepingute sõlmimise asjaoludele. Sellega seoses viidatakse Euroopa Kohtu praktikale⁽³⁰⁾.

Majandusliku eelise puudumine

i) Vale võrdlushind/soodushindade puudumine

- (98) Kõik elektritootjad väidavad, et elektrienergia ostulepingud ei andnud neile mingeid majanduslikke eeliseid.
- (99) Nad kritiseerivad komisjoni esialgset otsust, mille kohaselt olid elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad kõrgemad elektritootjate turuhindadest.

- (100) Nad väidavad, et teistes otsustes kasutatud ja menetluse algatamise otsuses nimetatud võrdlushind 36 eurot/MWh on käesolevas menetluses sobimatu, sest selle geograafiline ja ajaline taust on täiesti teistsugune. Nad väidavad, et hinna määramisel oleks tulnud arvesse võtta elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal valitsenud tingimusi. Samuti rõhutavad nad, et pikaajalises lepingus sätestatud hinnad on alati madalamad hetketuru hindadest. Lisaks sellele väidavad elektritootjad, kes varustavad MVMi peamiselt tippkoormuselektrienergia, et nende hindu ei saa võrrelda baaskoormuselektrienergia hindadega. Enamik väidab, et komisjon peaks arvesse võtma viimastel aastatel toimunud olulist kütusehindade tõusu.

- (101) Paljud elektritootjad väidavad, et nende tegelik kapitalitasuvus oli menetluse algatamise otsuses nimetatust väiksem.

- (102) Samuti rõhutavad elektritootjad, et neil on olulised riskid (erinevalt menetluse algatamise otsuses väidetust), eelkõige ehituse, reguleerimise, keskkonna ja hooldusega seotud riskid ning maksu/finantsriskid. Hindade reguleerimist nimetati reguleerimisega seotud riskide ühe peamise liigina. Samuti leiavad elektritootjad, et nende tootmisvõimsuse olulise osa reserveerimine MVMile ei ole eelis, sest see takistab neil kasutamast kõnealuseid võimsusi energia tootmiseks teistele võimalikele tarbijatele. Peale selle on elektrienergia ostulepingutes elektritootjatele sätestatud selged kohustused, mille täitmata jätmise korral makstakse neile vähem või nõutakse neilt kahjude hüvitamist.

- (103) [...] väitis, et üheks eeliseks, mille Ungari sai elektrienergia ostulepingute tõttu, olid usaldusväärsed tasakaalustamisteenused, mida suutsid pakkuda ainult tema ise ja Dunamenti Erőmű. Kõnealune elektritootja väitis, et ilma elektrienergia ostulepinguta ei oleks ta turule läinud ega nimetatud teenuseid pakkunud.

- (104) Mátra elektrijaam väidab, et tema kaevandamiskulud on madalad, sest tal on enda söekaevandus, mis võimaldab tal pakkuda väga konkurentsivõimelisi hindu. Ta väidab, et erinevalt muude elektrienergia ostulepingute hindadest on tema hinnad MVMi edasimüügihindadest isegi madalamad.

ii) Erastamishind

- (105) Dunamenti elektrijaam väidab, et ta ei saanud elektrienergia ostulepinguga mingeid eeliseid, sest ta maksis elektrijaamade erastamise eest nende turuväärtuse ja ostuhinnas võeti arvesse elektrienergia ostulepingus sätestatud õigusi ja kohustusi. Järelikult maksis ta erastamishinnas elektrienergia ostulepingu eest (ja kõikide eeliste eest, mida nimetatud leping võis anda).

⁽³⁰⁾ Viidatakse kohtuasjale T-366/00: Scott S.A. vs. komisjon.

iii) Turuinvestori põhimõte

(106) Budapesti, AES-Tisza, Mátra ja Csepeli elektrijaamad väidavad, et elektrienergia ostulepingutes kajastuvad nii MVMi kui ka elektritootjate puhul nende lepingute sõlmimise ajal valitsenud turutingimused. Seoses MVMiga väidavad nad, et iga MVMi olukorras olev eraettevõtja (seaduslik kohustus tagada üksikostjana varustuskindlus jne) oleks valinud elektrienergia ostulepingu sõlmimise. Elektritootjate endi väitel ei ole elektrienergia ostulepingutest tulenev „eelis” suurem kui mis tahes ärilepingu sõlminud isiku tavapärase ärieline eelis. Elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal kajastusid neis asjaomase sektori tavapärased turutingimused. Lisaks kujutab elektrienergia ostulepingu sõlmimine endast tavapärast äritegevust ja normaalset riskide jaotamist ning juhtimist.

(107) Elektrienergia ostulepingu sõlmimine oli ainus viis tagada investeringud, mis vastasid Ungari elektrisektori nõudmistele (eelkõige kogu süsteemi moderniseerimine, keskkonnakaitse ja varustuskindlus). Erainvestori põhimõtte kohaldamisel tuleks neid nõudmisi arvesse võtta ja ainus viis kõnealuste nõudmistele täitmiseks oli elektrienergia ostulepingute sõlmimine. Huvitatud isikud märgivad, et elektrienergia ostulepingutega pannakse elektritootjatele investeerimiskohustus ja kohustus tagada tootmisvõimsuste kasutatavus.

iv) Üldist majandushuvi pakkuv teenus

(108) Budapesti ja Csepeli elektrijaamad väidavad, et elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjad osutavad üldist majandushuvi pakkuvat teenust. Nende arvates on elektrienergia ostulepingud vahend, mida MVM kasutab varustuskindluse tagamiseks, ja seega täidavad need lepingud üldhuviteenuse osutamise kohustust. Budapesti elektrijaama sõnul võib ka väita, et tegelikult peab Budapesti elektrijaam ise täitma avaliku teenuse osutamise kohustust, mis on talle pandud elektrienergia ostulepinguga. Mõlemad huvitatud isikud viitavad komisjoni 16. detsembri 2003. aasta otsusele riigiabi juhtumise nr N475/03 (Iirimaa),⁽³¹⁾ milles komisjon nõustus, et uue tootmisvõimsuse ehitamist varustuskindluse tagamiseks võib käsitada üldist majandushuvi pakkuva teenusena.

(109) Huvitatud isikud on arvamusel, et sarnaselt Iirimaa juhtumile vastab elektrienergia ostulepingutes sisalduv riigiabi

(kui see on olemas) Euroopa Kohtu otsuses kohtuasjas C-280/00 („Altmarki kohtuotsus”)⁽³²⁾ sätestatud neljale kumulatiivsele kriteeriumile. Nad esitasid järgmised väited.

(110) Esiteks oli MVMil Ungari energiaseaduste kohaselt mitu avaliku teenuse osutamise kohustust, näiteks varustuskindluse tagamine võimalikult madala hinnaga, keskkonnakaitse ja tõhususe tagamine. Seega on MVMi avaliku teenuse osutamise kohustused seaduses selgelt määratletud ja elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjatele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine.

(111) Teiseks määrati hüvitised eelnevalt kindlaks valitsuse hinnadekreetidega ja elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnavalemitega. Seega sai hüvitisi arvutada objektiivsete ja läbipaistvate parameetrite alusel.

(112) Kolmandaks ei ületanud elektrienergia ostulepingute alusel makstavad hüvitised osutatud üldist majanduslikku huvi pakkuvate teenuste hinda. Elektrienergia ostulepingud on rangelt kulupõhised ja kasumimarginaal ei ole turul valitsevatest tavalistest kasumimarginaalidest suurem. See tagatakse elektrienergia ostulepingute sõlmimisega avaliku ja läbipaistva pakkumismenetluse kaudu, nagu väidab Budapesti elektrijaam (vt allpool). Elektrijaamad müüdi parima pakkumise ja parima äriplaani esitanud pakkujale. Pakkumismenetlusest tulenevalt ei saa elektrienergia ostulepingus ette nähtud hüvitis olla suurem kui kõikide avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisel kantud kulude katmiseks vajalik summa ja mõistlik kasumimarginaal.

(113) Neljandaks väidab Budapesti elektrijaam, et kõik tema elektrienergia ostulepingud sõlmiti avaliku ja läbipaistva pakkumismenetlusega kas erastamispaketi olulise osana või eraldi. Csepeli elektrijaam väidab, et kuigi elektrijaama ei valitud avaliku pakkumismenetluse alusel, katab talle makstav hüvitis siiski üksnes kulud ja mõistliku kasumimarginaali. Ülekompenseerimist välditakse hinnakujundusmehhanismidega.

(114) Eeltoodud asjaolusid arvesse võttes leiavad huvitatud isikud, et elektrienergia ostulepingud vastavad Altmarki kohtuotsuses sätestatud neljale kumulatiivsele kriteeriumile ja ei kujuta endast seega riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

⁽³¹⁾ ELT C 34, 7.2.2004, lk 8.

⁽³²⁾ Otsus kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg vs. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH ja Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht, EKL 2003, lk I-07747.

(115) Lisaks sellele väidab Budapesti elektrijaam, et isegi kui leitaks, et elektrienergia ostulepingud ei vasta Altmarki kohtuotsuses sätestatud neljale kumulatiivsele kriteeriumile, saaks need siiski tunnistada ühisturuga kokkusobivaks vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 86 lõikele 2. Huvitatud isik on arvamisel, et tema elektrienergia ostulepingute mõju Ungari elektriturule väidetavale sulgemisele on tühine, sest need katavad ainult 3 % Ungari elektritarbimisest. Peale selle ei olnud elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal elektri impordi suurendamine tehnilistel põhjustel võimalik. Järelikult ei saanud tema elektrienergia ostulepingud kaubandusele kahjulikku mõju avaldada. Samuti rõhutab huvitatud isik märkustes oma koostootmistehnoloogia olulisust kaugküttes, mis vastab ELi energia- ja keskkonnapoliitika eesmärkidele.

(116) Mátra elektrijaam väidab, et ta pidi reserveerima teatava miinimumvõimsuse MVMile, et tagada kohalikke söevarusid kasutades energiatarbimist Ungari turul. Ta väidab, et vastavalt elektridirektiivi artikli 11 lõikele 4⁽³³⁾ tuleks riigiabi käsitleda ühisturuga kokkusobivana, kui sellega rahastatakse varustuskindluse huvides elektri tootmist kohalikust söest.

v) Eelise puudumine pikaajalisuses

(117) Csepeli, Mátra ja Budapesti elektrijaamad väidavad, et lepingu pikaajalisust ei tohiks käsitleda eelise kui sellisena. Csepeli elektrijaam väidab, et pikaajalise lepingu puhul maksavad mõlemad lepinguosalisel teatavat hinda kindluse eest, mida pikaajalisus annab. Elektrijaamad nõustuvad pakkuma hetketuru hinnast madalamat hinda ja pidama kokkulepitud hinnast kinni hetkehindadest olenevate. Samuti kohustuvad nad reserveerima lepingu kogu kehtivuse ajal oma võimsuse ühele ettevõttele. Väidetavalt tasakaalustavad pikaajalised lepingud seetõttu majandusriske ja annavad võimalusi mõlemale lepinguosalisele ning neid ei saa käsitleda puhtakujulise eelisenä.

(118) Eespool nimetatud väiteid arvesse võttes leiavad kõik elektritootjad, et elektrienergia ostulepingud ei anna neile majanduslikku eelist ja järelikult ei ole tegemist riigiabiga EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

Valikulisus

(119) AES-Tisza väidab, et elektrienergia ostulepingud ei anna valikulist eelist. Huvitatud isik viitab sellele, et pikaajalised lepingud sõlmitakse kogu energiasektoris, mitte ainult elektritootjate ja MVMi vahel, vaid ka MVMi ja jaotuset-

tevõtete vahel ning kütuse tarnijate ja elektritootjate vahel ja ka elektri importimisel. Seoses elektritootjatega on I energiaseaduses (1994) ja valitsuse dekreedis nr 34/1995 selgesõnaliselt sätestatud, et elektritootjad peavad ehitus- ja tegevusloa saamiseks sõlmima MVMiga elektrienergia ostulepingu. Sellest tulenevalt olid kõik elektritootjad sõlminud MVMiga lepingu ja lühema kestusega lepinguid võisid sõlmida ainult taastuvenergia- ning koostootmisjaamad, sest nende tootjate õiguslikud tagatised on teistsugused (nt kohustuslik elektri ostmise).

Riigi ressursside üleandmine

(120) Mátra elektrijaam väidab, et elektrienergia ostulepingutes saab käsitleda riigiabina ainult hinda. Elektrienergia ostulepingu kestust ja tagatud ostukoguseid ei saa käsitleda riigiabina, sest isegi kui need annavad eelise, ei tähenda see riigi ressursside üleandmist. Kolmas isik leiab, et võttes arvesse Mátra elektrijaama väga konkurentsivõimelisi hindu (vt eespool punkt i), puudub tema elektrienergia ostulepingus riigiabi element.

Riigiga seostatavus

(121) Äriühing AES-Tisza väidab, et elektrienergia ostulepingus sätestatud hind on seostatav elektrienergia ostulepingu pooltega, mitte riigiga. AES-Tisza kritiseerib menetluse algatamise otsuses esitatud hinnangut riigiga seostatavuse kohta, kuna selles keskendutakse üksnes elektrienergia ostulepingu tegeliku sõlmimise ja mitte hinnakujunduse seostamisele riigiga, samas kui komisjon väidab, et ebaõiglaseid eeliseid antakse soodushindadega. Pärast perioodi, mil hinnad määrati tsentraliseeritult (st pärast 2004. aasta jaanuari, v.a 2007. aasta), lepitati hinnad kokku MVMi ja elektritootjate vahel ning neid ei saa seostada riigiga.

Konkurentsi moonutamine ja mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele

(122) AES-Tisza, Budapesti ja Csepeli elektrijaamad ei ole nõus, et elektrienergia ostulepingud moonutavad konkurentsi ja võivad avaldada mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele.

(123) Esiteks väidavad asjaomased elektrijaamad, et kõnealuse kriteeriumi hindamisel tuleks arvesse võtta elektrienergia ostulepingute sõlmimise aega. Ungari ei kuulunud sel ajal Euroopa Liitu ja tema energiaturg oli liberaliseerimata. Sellest tulenevalt väidetakse, et elektrienergia ostulepingud ei saanud moonutada konkurentsi ühisturul.

⁽³³⁾ Direktiiv 2003/54/EÜ.

(124) Teiseks väidavad nad, et liikmesriikide vahelist konkurentsi ja kaubandust mõjutavad elektrienergia ostulepingutest erinevad asjaolud. Nad väidavad eelkõige, et Ungari ja teiste riikide vahelist kaubandust mõjutav tegur on eelkõige Ungari piiriüleised võimsused. Nimetatud piiriüleseid võimsusi kasutatakse maksimaalselt. Seega on selge, et elektriga kauplemist piiravad Ungari piiratud piiriüleised võimsused, mitte elektrienergia ostulepingud. Liikmesriikide vahelist kaubandust mõjutava teise asjaoluna nimetatakse õigusnorme. Ungari õigusnormide kohaselt ei tohtinud elektritootjad niikuinii elektrit otse välismaale müüa.

(125) Csepeli elektrijaam väidab, et ta müüb elektrit igal juhul üksnes Ungaris ja seega ei saa tema sõlmitud elektrienergia ostuleping avaldada tegelikku mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele.

(126) Samuti väidetakse, et Ungari elektriturgu on kooskõlas ELi kohustustega järkjärgult konkurentsile avatud. Lühikese aja jooksul on oluline osa tarbijatest üle läinud vabaturu segmenti. Uusi ettevõtjaid takistab Ungari elektriturule tulemast või seal olemist pikendamast tulude ettemääramatus, mitte elektrienergia ostulepingute olemasolu. Csepeli elektrijaam väidab, et viimastel aastatel on Ungarisse elektrijaamu ehitatud üksnes siis, kui riik on pakkunud pikaajaliste lepingutega või elektri ostukohustuse näol teatavat stabiilsust ja projekti tasuvuse prognoositavust või kui uute võimsuste ärakasutamine tagati nõudlusega vertikaalselt integreeritud jaotustegevuse järele. Igal juhul ei takistanud olemasolevad elektrienergia ostulepingud uute ettevõtjate turule tulemist.

(127) Lisaks sellele väidetakse, et Ungari turul puudub nõudlus täiendavate võimsuste järele. Seda tõendab asjaolu, et suurem osa MVMi pakutavatest võimsustest jäi elektribörsil müümata.

5.3. Rakendatavus pärast ühinemist

(128) Selle märkuse esitas Budapesti elektrijaam.

(129) Budapesti elektrijaam väidab, et elektrienergia ostulepinguid ei saa käsitada pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatavana ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punkti 1 alapunkti c tähenduses.

(130) Huvitatud isik väidab, et kooskõlas tagasiulatava jõu puudumise üldpõhimõttega ei tohiks komisjon meetmeid, mis sätestati enne ühinemist seaduspäraselt, pärast ühinemist läbi vaadata. Kuna ühenduse riigiabi eeskirju kohaldatakse alles alates ühinemise kuupäevast, saab pärast

ühinemist rakendatavana määratleda üksnes neid abimeetmeid, mis annavad täiendavaid eeliseid pärast ühinemist. Ta väidab, et elektrienergia ostulepingud ei anna pärast ühinemist mingeid täiendavaid eeliseid, sest nende hinnavalemid määratleti enne ühinemist ja järelikult oli riigi rahaline osalus enne ühinemist täielikult teada.

5.4. Olemasolev abi

(131) Selle märkuse esitasid Budapesti, Csepeli, AES-Tisza ja Mátra elektrijaamad ning [...] pank.

(132) Huvitatud isikud väidavad, et isegi kui nõustuda, et elektrienergia ostulepingud kujutasid endast riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, tuleks sellist abi käsitada olemasoleva abina ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punkti 1 alapunkti c tähenduses. Nad on arvamusel, et komisjon ei vaidlustanud meetet ühinemisaktis ette nähtud kolmekuulise tähtaja jooksul. Ungari ametiasutused teatasid meetmest 31. märtsil 2004. Isikute väitel ei vastanud komisjon pärast teabe vahetamist Ungari 19. oktoobri 2004. aasta kirjale kolme kuu jooksul, välistades seega meetme liigitamise „uueks abiks“.

(133) Samuti on Budapesti elektrijaam arvamusel, et otsus selle kohta, kas abi, mida anti enne ühinemist ja mille andmist jätkati pärast ühinemist, tuleks käsitada „uue abina“ või „olemasoleva abina“, ei tohiks põhineda ainult ühinemisakti IV lisal. Budapesti elektrijaam väidab, et kui sellist abi ei saa käsitada olemasoleva abina vastavalt ühinemisakti IV lisale, tuleks seda siiski uurida määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunktide ii–v alusel.

(134) Lisaks sellele väidab Budapesti elektrijaam, et elektrienergia ostulepingute suhtes kohaldatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v ja seetõttu kujutavad elektrienergia ostulepingud endast „olemasolevat abi“. Tema arvates ei kehti määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v viimane lause, milles viidatakse uuele abile, elektrienergia ostulepingute suhtes kolmel põhjusel.

(135) Esiteks leidis Euroopa Kohus Alzetta Mauro kohtuotsuses, ⁽³⁴⁾ et sellist abi, mis eksisteeris teataval turul, mis oli algul, enne liberaliseerimist, konkurentsile suletud, tuleb alates liberaliseerimisest käsitada olemasoleva abina. Huvitatud isiku sõnul põhineb kõnealune kohtuotsus otseselt EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 1 tõlgendusel ja on seetõttu määruse (EÜ) nr 659/1999 suhtes ülimuslik.

⁽³⁴⁾ Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97 kuni T-607/97, T-1/98, T-3/98 kuni T-6/98 ja T-23/98.

- (136) Teiseks, kuna määrus (EÜ) nr 659/1999 ei olnud elektrituru liberaliseerimise ajal vastavalt direktiivile 96/92/EÜ ega elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal veel jõustunud, tuli kohaldada Alzetta Mauro kohtuotsuses sätestatud eeskirju, mitte määrust (EÜ) nr 659/1999.
- (137) Kolmandaks võib määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b erinevate alapunktide sõnastust võrreldes järeltada, et artikli 1 punkti b alapunkti v kohaldatakse üksnes riigiabikavade suhtes, sest eraldi antavat abi ei ole selgesõnaliselt nimetatud.
- (138) AES-Tisza väidab seevastu, et kui elektrienergia ostulepingud liigitada uueks abiks, peaks selline liigitus põhinema määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunktil v.

5.5. Komisjon ei saa lõpetada seaduslikult sõlmitud eraõiguslikke lepinguid (*pacta sunt servanda*) – õiguslik ebakindlus

- (139) Kõnealused väited esitasid Budapesti ja AES-Tisza elektri- jaamad ning [...] pank.
- (140) Isikud rõhutavad, et nad sõlmisid elektrienergia ostulepingud heas usus asjaomasel ajal valitsenud turutingimustes. Nad võtsid endale suured investeerimiskohustused, mida krediitiasutused kandsid rahastamislepingute kaudu. Nende arvates põhjustab komisjoni uurimine suure õigusliku ebakindluse, mida tuleks vältida. AES-Tisza peab küsitavaks komisjoni õigust lõpetada riigiabi eeskirjade alusel ja üldisemalt EÜ asutamislepingu konkurentsieeskirjade alusel seaduslikult sõlmitud ärilepingud⁽³⁵⁾.

5.6. Proportsionaalsus

- (141) AES-Tisza elektrijaam kahtleb, kas komisjoni nõudmine lõpetada elektrienergia ostulepingud on proportsionaalne ja viitab poolte võimalusele lepingute üle uuesti läbirääkimisi alustada.

5.7. Märkused elektrienergia ostulepingute ühisturuga kokkusobivuse kohta

- (142) Äriühingud Csepel ja AES-Tisza väidavad, et elektrienergia ostulepingud ei olnud koostatud hüvituskavana ja seetõttu on nende võrdlemine luhtunud kulude metoodikaga ebakohane. Sõlmimise ajal ei saanud elektrienergia ostulepinguid käsitada luhtunud kulude hüvitamisena, sest sel ajal ei olnud metoodikat veel olemaski. Nende arvates on metoodika kasutamine asjakohane üksnes olukorras, kus elektrienergia ostuleping on varem lõpetatud.

- (143) [...] pank väidab seevastu seoses Csepeli elektrienergia ostulepinguga, et elektrienergia ostulepingu alusel makstud hüvitis piirdus selliste kulude katmisega, mis on metoodika järgi tegelikult abikõlblikud (st püsikulud, muutuvkulud ja mõistlik kasumimarginaal). Ta väidab, et Csepeli elektrienergia ostulepinguga ei hüvitatud kulusid, mis ületasid abikõlblike luhtunud kulusid.

- (144) Lisaks sellele väidab Csepel, et elektrienergia ostulepingud vastavad EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 kriteeriumitele, sest nad aitavad oluliselt kaasa Ungaris varustuskindluse tagamisele ja Ungari majanduse üldisele arengule.

- (145) Äriühing AES-Tisza väidab (seda täpsemalt põhjendamatult), et elektrienergia ostulepinguid tuleks käsitada investeringute tagajana artikli 87 lõike 3 punktis a nimetatud piirkonnas.

- (146) Lisaks sellele märgib AES-Tisza, et menetluse algatamise otsus ei ole piisavalt selge „võrdleva” turuhinna, „ebatõhusa investeringu” tähenduse ja ühisturuga kokkusobivuse hindamisel komisjoni poolt kasutatud majandusstsenariumite ja ajavahemike suhtes.

6. UNGARI VASTUS HUUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSTELE

- (147) Vastuseks Csepeli elektrijaama märkustele väidavad Ungari ametiasutused, et erinevalt sellest, mida võib järeltada Csepeli märkustest, on temaga sõlmitud elektrienergia ostulepingutes sätestatud ka tagatud minimaalsed ostukogused.

- (148) Seoses Dunamenti väitega, mille kohaselt ta ei saa keelduda MVMi esitatud tingimuste kohaselt elektri tootmisest isegi juhul, kui see kahjustaks Dunamenti müüki vabaturul, märgivad Ungari ametiasutused, et 2006. aastal soovis MVM lõpetada elektrienergia ostulepingu 4 F-plokkidega, mis oleks seejärel saanud otse konkureerida süsteemiteenuste turul. Dunament aga keeldus seda võimalust kasutamast.

- (149) Seoses AES-Tisza märkustega, mille kohaselt investeerisid elektritootjad, kes ei olnud elektrienergia ostulepingut sõlminud, üksnes siis, kui neile tagati kohustuslikud ostukogused, väidavad Ungari ametiasutused, et olulised elektri- jaamad ja elektri- jaamade plokkid müüvad vabaturul elektrit ilma elektrienergia ostulepingu ja kohustuslike ostukogusteta (näiteks Dunamenti G1-plokk, Vértesi elektri- jaama ja Mátra I ja II plokk).

- (150) Samuti rõhutab Ungari, et erinevalt AES-Tisza märkustest piirasid elektrienergia ostulepingud (hinnavalemid ja tagatud ostukogused) läbirääkimistel ka MVMi.

⁽³⁵⁾ 19. detsembril 2006 registreeritud kiri.

7. KOMISJONI HINNANG

7.1. Ebaseaduslik abi

- (151) Elektrienergia ostulepingutes sisalduvast abist ei teatatud komisjonile kooskõlas riigiabi menetluseeskirjadega. Seega on tegemist ebaseadusliku abiga.

7.2. Üldine märkus elektrienergia ostulepingute eraldi hindamise kohta

- (152) Oma märkustes väitsid teatavad huvitatud isikud ja Ungari ametiasutused, et elektrienergia ostulepingute täpsete tingimuste erinevust arvesse võttes oleks neid tulnud hinnata eraldi.

- (153) Käesolevas otsuses käsitletakse kõiki MVMi ja elektritootjate vahel sõlmitud elektrienergia ostulepinguid, mis kehtisid Ungari ELiga ühinemise ajal (vt eespool põhjendused 44 ja 45). Komisjon leiab, et elektrienergia ostulepingute aluseks olevates põhimõtetes on sarnasusi, mis riigiabi menetluses õigustavad nende koos hindamist. Nagu edaspidi näidatud, on komisjon seisukohal, et elektrienergia ostulepingutest tulenev peamine eelis on kõikidele lepingutele ühine ja et elektrienergia ostulepingute sõlmimise otsustel, mis võeti vastu aastatel 1995–2001, olid samad poliitilised eesmärgid ja samad lahendused. Konkreetselt on neis kõigis sätestatud MVMi kohustus osta reserveeritud võimsused ja tagatud kogused (kestusega, mis hõlmab olulise osa varade kasutusajast) ning hinnakujundusmehhanism, mis võimaldas elektritootjatel katta oma püsiv- ja muutuvkulud. Lisaks sellele on ka riigiabi olemasolu teistes kriteeriumites sarnasusi, mis õigustavad lepingute koos hindamist. Lepingute valikulisus põhineb samadel põhimõtetel; küsimust, kas elektrienergia ostulepingud toovad kaasa riigi ressursside üleandmise, tuleb üldiselt hinnata iga lepingu puhul sama moodi; nende mõju hindamisel konkurentidele ja kaubandusele tuleb kasutada sama majanduslikku hindamist ja arvesse tuleb võtta ka elektrienergia ostulepingute koostoimet Ungari turul. Komisjon on seega arvamusel, et Ungari elektrituru tegeliku olukorra õigeks kajastamiseks käesolevas otsuses tuleb elektrienergia ostulepinguid hinnata koos ja menetluse peab lõpetama üks otsus.

- (154) Selline terviklik lähenemisviis ei takista komisjoni võtmast arvesse erinevusi, mis on kõnealustes elektrienergia ostulepingutes tõepoolest olemas. Seega tuuakse käesolevas otsuses esile elektrienergia ostulepingute erinevusi, kui need on otsuse seisukohast asjakohased.

7.3. Riigiabi olemasolu EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses

- (155) Edaspidi analüüsib komisjon kõiki nelja kumulatiivset kriteeriumi, mille alusel määratakse kindlaks riigiabi

olemasolu EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses: riigi ressursside kaasamine, majandusliku eelise olemasolu, eelise valikulisus ja mõju kaubandusele.

Asjaomane hindamise aeg

- (156) Oma märkustes väitsid huvitatud isikud (viidates mitmele hindamiskriteeriumile), et komisjon peaks arvesse võtma üksnes elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal valitsenud olukorda. Seejärel saaks analüüsi tulemusi laiendada elektrienergia ostulepingute kogukestusele. Sellega seoses viitab Budapesti elektrijaam komisjoni teatisele ebaseadusliku riigiabi hindamise suhtes kohaldatavate eeskirjade kindlaksmääramise kohta⁽³⁶⁾.

- (157) Asjaomase hindamise aja kindlaksmääramisel peab komisjon esmalt arvesse võtma Ungari ELiga ühinemise akti, menetlusmäärust ja Euroopa Kohtu praktikat.

- (158) Ühinemisakti IV lisa asjakohane osa on järgmine:

„IV LISA

Ühinemisakti artiklis 22 osutatud nimekiri

[...]

3. Konkurentsipoliitika

1. Järgmisi abiprogramme ja individuaalset abi, mis on uues liikmesriigis jõustatud enne ühinemiskuupäeva ja mida rakendatakse ka pärast nimetatud kuupäeva, käsitletakse ühinemise järel kui olemasolevat abi EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 1 tähenduses:

a) enne 10. detsembrit 1994 jõustunud abimeetmed;

b) käesoleva lisa liites loetletud abimeetmed;

c) abimeetmed, mida uue liikmesriigi riigiabi järelevalveasutus enne ühinemiskuupäeva hindas ja mis loeti *acquis*le vastavaks ning mille kohta komisjon ei ole esitanud punktis 2 ettenähtud korras vastuväiteid sel alusel, et on tõsiseid kahtlusi meetme kokkusobivuses ühisturuga.

Kõiki pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatavaid meetmeid, mis kujutavad endast riigiabi ega vasta eespool kirjeldatud tingimustele, peetakse ühinemise järel uueks abiks EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 3 kohaldamisel.

⁽³⁶⁾ EÜT C 119, 22.5.2002, lk 22

Eeltoodud sätteid ei kohaldata transpordisektorile antava abi suhtes ega EÜ asutamislepingu I lisas loetletud toodete (välja arvatud kalasaadused ja -tooted) tootmise, töötlemise või turustamisega seotud tegevuse suhtes.

Elmised sätted ei mõjuta ka käesolevas aktis ettenähtud konkurentsipoliitikaalaseid üleminekumeetmeid.”

(159) Menetlusmääruse artikli 1 asjakohane osa on järgmine:

„b) olemasolev abi:

i)–iv) [...]

v) abi, mida peetakse olemasolevaks abiks, kuna on võimalik teha kindlaks, et selle kehtestamise ajal ei olnud see veel abi, vaid on muutunud selleks hiljem ühisturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud. Kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina.

c) uus abi – kogu abi, see tähendab abikavad ja individuaalne abi, mis ei ole olemasolev abi, sealhulgas olemasoleva abi muudatused”.

(160) Eespool nimetatud sätetest järeldub, et meetmed, mis ei kujutanud endast riigiabi nende võtmise ajal, võivad teataval tingimustel muutuda riigiabiks EÜ asutamislepingu artikli 87 tähenduses. See ei piira riigiabiks muutunud meetme liigitamist olemasoleva või uue abina.

(161) Kuigi komisjon peab konkreetsetel juhtudel riigiabi olemasolu analüüsisides tõepoolest hindama meetme jõustumise ajal valitsenud olukorda, ei tähenda see, et riigiabi määratluse nelja kriteeriumi hindamisel tuleks igas olukorras piirduda üksnes abi andmise ajaga.

(162) Menetlusmääruse artikli 1 punkti b alapunktist v nähtub selgelt, et esineb erandolukordi, nagu ühisturu areng või sektori liberaliseerimine, mille raames toimuvad olulised majanduslikud ja õiguslikud muutused ühes või mitmes majandussektoris ning kus sellise meetme suhtes, mis

esialgu ei kuulunud asutamislepingu artikli 87 kohaldamisalasse, võidakse nende muutuste tõttu hakata kohaldama riigiabi kontrolli. Kui majandussektori liberaliseerimisel püütakse hoida alles kõik meetmed, mida oluliselt erinevate turutingimuste tõttu ei olnud nende rakendamise ajal võimalik käsitada riigiabina, kuid mis liberaliseerimise tulemusena vastavad kõigile riigiabi kriteeriumitele, põlistaks see faktiliselt suure osa konkurentsieelsetest turutingimustest. See oleks vastuolus selge kavatsusega lõpetada turul selline olukord, kus konkurents puudub, st liikmesriikide otsusega vastav sektor liberaliseerida. Erisätetega, mille alusel võib hakata meeted käsutama riigiabina, püütakse vältida kõigi selliste meetmete pikendamist, mis varasemate majanduslike ja õiguslike tingimuste alusel ei olnud riigiabi, kuid mis võivad uutes turutingimustes kahjustada turuosaliste huve⁽³⁷⁾.

(163) Küsimust, kas sellist riigiabi tuleb liigitada olemasoleva või uue abina, tuleb hinnata eraldi pärast seda, kui komisjon on kindlaks määranud, kas tegemist on riigiabiga või mitte.

(164) Ungari majanduses toimusid 1990. aastatel põhjalikud muudatused. Riik otsustas ühineda Euroopa Liiduga ning sai täieõiguslikuks liikmesriigiks 1. mail 2004. Riik oli täielikult teadlik oma kohustusest viia olemasolevad meetmed kooskõlla konkurentsieeskirjadega siseturul, millega ta soovis ühineda, kuna sellele kohustusele osutatakse selgesõnaliselt Euroopa Lepingus,⁽³⁸⁾ millele Ungari kirjutas alla 1991. aastal.

(165) Euroopa Liiduga ühinedes liitus Ungari ka liberaliseeritud energia siseturuga. Ühinemisakti konkurentsieeskirjadega ei nähta Ungari energiaturu suhtes ette ühtegi erandit. Seoses sellega on komisjon erinevalt huvitatud isikute märkustest arvamusel, et elektrienergia ostulepinguid, mis sõlmiti oluliselt erinevates majandustingimustes (nagu on tunnistanud huvitatud isikud) enne liberaliseeritud energia siseturuga ühinemist, võib hakata uutes majanduslikes ja õiguslikes tingimustes käsutama riigiabina. Sellise abi olemasolu kindlaks määramiseks tuleks meeted hinnata uutes majanduslikes ja õiguslikes tingimustes riigiabi nelja kriteeriumi põhjal.

⁽³⁷⁾ Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsuses Alzetta Mauro kohtuasjas, millele on osutanud Budapesti elektrijaama esindaja, kinnitatakse samuti, et meeted tuleb hinnata liberaliseerimise tõttu tekkinud uute turutingimuste alusel, kui tõdetakse, et meede, mis ei kujutanud endast riigiabi enne liberaliseerimist, muutub (olemasolevaks või uueks) abiks.

⁽³⁸⁾ Ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Ungari Vabariigi vahel assotsiatsiooni loomist käsitlev Euroopa leping, mis kirjutati alla 16. detsembril 1991.

- (166) Lisaks sellele tuleks hindamise asjakohase aja küsimust hinnata seoses ühinemisaktiga. Erinevalt varasematest ühinemistest nõustusid liikmesriigid lisama ühinemisakti erisätteid, mille alusel tuleb komisjoni teavitada kõigist pärast ühinemist kohaldatavatest ja pärast 10. detsembrit 1994 jõustunud abimeetmetest ning need tuleb läbi vaadata ühenduse õigustiku põhjal.
- (167) Enamikus Euroopa Liiduga 1. mail 2004 liitunud riikides oli ajaloolistel põhjustel tugev riigi sekkumise traditsioon. Siiski võib olla meetmeid, mis ei vastanud enne ühinemist valitsevate turutingimuste tõttu riigiabi neljale kriteeriumile. Ühinemisjärgsete uute õiguslike ja majanduslike tingimuste tõttu võivad nimetatud tingimused olla siiski täidetud.
- (168) Ühinemisakti asjakohaste artiklitega püütakse tagada siseturul pärast asutamislepingu jõustumise kuupäeva moonutamata konkurentsitingimused. Sellest tulenevalt on ühinemisakti asjakohaste artiklite eesmärk vältida siseturul selliseid konkurentsimoonusi, mis tulenevad ühisturuga kokkusobimatutest riigiabi meetmetest pärast ühinemist. Sellega seoses ei ole oluline, kas meede vastas riigiabi kriteeriumitele selle rakendamise ajal 1990. aastatel. Abi olemasolu kriteeriumide hindamiseks on järelikult asjakohane ajavahemik, mis järgneb Ungari ühinemisele ELiga ja liberaliseeritud energia siseturuga.
- (169) Igasugune muu lähenemisviis tooks kaasa olukorra, kus ühinemis- ja liberaliseerimiseelsed (enamiku uute liikmesriikide puhul on tegemist kommunistliku režiimi järgse üleminekuperioodiga) majandustingimused kehtiksid kaua pärast riigi ühinemist Euroopa Liiduga. Meetmeid, mis enne ühinemist ei olnud tingimata riigiabi, võidakse säilitada ja isegi pikendada nii kaua kuni liikmesriik seda soovib, isegi kui need kujutavad endast ühinemisjärgsete tingimuste alusel riigiabi, sest need ei kuuluks komisjoni riigiabi kontrolli alla.
- (170) Just seda taotleavad huvitatud isikud oma märkustega kõnealusel teemal. Huvitatud isikud püüavad oma väidega asjakohase hindamise aja suhtes näidata, et elektrienergia ostulepingute majanduslik ja õiguslik hindamine seoses praeguse riigiabi menetlusega peaks põhinema üksnes tingimustel, mis valitsesid elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal (st aastatel 1995–2001), ning jõuda järelduseni, et elektrienergia ostulepingud ei kujuta endast nimetatud õiguslike ja majanduslike tingimuste tõttu riigiabi. Nad väidavad, et turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testi, konkurentsi moonutamise kriteeriumeid ning mõju kaubandusele tuleks analüüsida, võttes arvesse 1990. aastatel valitsenud majanduslikku olukorda, ning et komisjon peaks arvesse võtma tol ajal kehtinud MVMi kohustusi (varustuskindlus) ja energiasektori mudelit (nn ühe ostja mudel). Nad on arvamusel, et vastavalt nendele tingimustele tehtud hindamise tulemus peaks kehtima kuni elektrienergia ostulepingute lõppkuupäevani (kõige pikem leping kehtib 2024. aastani), hoolimata sellistest muudatustest nagu Ungari ühinemine ELiga ja sellele järgnenud energiaturu kohustuslik liberaliseerimine.
- (171) Komisjon ei saa selliste väidetega nõustuda. Komisjoni arvates püütakse ühinemisakti asjakohaste artiklitega just sellist olukorda vältida, nõudes riigiabi eeskirjade viivitamatut kohaldamist majanduses osalejate suhtes. Ühinemisaktis on sätestatud erandid teatavatele majandussektoritele (nt transporti käsitlevad sätteid), kuid elektrituru ettevõtjatele erandeid kehtestatud ei ole. Ühenduse õigustikku, sealhulgas direktiivi 96/92/EÜ, tuli seega kohaldada Ungari elektrituru lepingutingimuste suhtes kohe alates Ungari ühinemisest ELiga.
- (172) Elektrienergia ostulepingute hindamisel on komisjon seega seisukohal, et ühinedes liberaliseeritud energia siseturuga, nõustus Ungari kohaldama turumajanduse kõiki põhimõtteid kõigi oma olemasoleval turul osalejate suhtes, sealhulgas kõigi olemasolevate ärisuhete suhtes.
- (173) Komisjon peab seepärast hindama, kas meede vastab Ungari Euroopa Liiduga ühinemise päevast alates riigiabi olemasolu kriteeriumitele.

Elis

- (174) Eelise olemasolu hindamise sissejuhatuseks tuleb märkida, et enamik elektritootjatest tunnistas oma märkustes, et nad ei oleks saanud investeerida neisse elektrijaamadesse ilma elektrienergia ostulepingute pakutud tagatisteta. [...] elektrijaam väidab oma märkustes, et „elektrienergia ostulepingud on olulised pankade jaoks, et nad nõustuksid investeerimist rahastama ning tegevuskulusid pidevalt eelrahastama.” [...] „[nimi] küsis [kuupäev] konsortiumilt [st finantseerimisasutustelt] tema seisukohta elektrienergia ostulepingute võimaliku muutmise kohta. Pangad keeldusid siiski vähendamast nii reserveeritud võimsust kui ka tagatud ostukogust”⁽³⁹⁾.

⁽³⁹⁾ Tsitaat elektritootja märkuste punktist 3.

- (175) Sellega seoses väidab [...] (laenukorraldaja 12 pangale, kes on andnud peaaegu [...] laenu Csepeli elektriijaamale), et „pangad on seisukohal, et elektrienergia ostulepingud on osa tihedalt seotud kaubanduslepete paketist, mis kaitsevad ja jätkuvalt kaitsevad laenulepingut, mille alusel rahastatakse projekti turutingimustel. Elektrienergia ostulepingute iga muutus mõjutaks seega automaatselt pankasid ja seaks seetõttu, et pangad saavad kasutada lepingulisi mehhanisme oma finantshuvide kaitsmiseks, omakorda ohtu terve Csepele II projekti.”
- (176) [...] (laenukorraldaja üheksale pangale, kes on andnud peaaegu [...] laenu AES-Tiszale) väidab, et „antud rahastamise põhialus oli elektrienergia ostulepingu olemasolu koos muude asjakohaste projektidokumentidega (nt kütusetarne leping). [...] elektrienergia ostulepingud tagavad nõudlusriski stabiilsuse (müüdüd elektri kogus ja hind).” „Nõudluse stabiilsus [...] on väga oluline, et pakkuda pankadele vajalikku turvalisust pikaajaliseks rahastamiseks ebaküpsel turul.”
- (177) Selleks et hinnata eelise olemasolu elektrienergia ostulepingute puhul, tegi komisjon esmalt esialgse analüüsi selgitamiseks, millist mõttekäiku hindamisel kasutada. Esialgse analüüsi tulemusena, mida on lühidalt tutvustatud põhjendustes 180–190, jõudis komisjon järeldusele, et eelise olemasolu kindlaks määramiseks tuleks selgitada, kas Ungaris Euroopa Liiduga ühinemise ajal kehtinud tingimuste alusel oleks ettevõtja andnud elektritootjatele samasuguse tagatise nagu on sätestatud elektrienergia ostulepingutes, st elektrienergia ostulepingutega reserveeritud võimsuse (mis hõlmab märkimisväärse osa elektriijaama pakutavast võimsusest ja paljudel juhtudel isegi kogu võimsuse) ostukohutus MVMi poolt ning toodetava energia tagatud miinimumkogus 15–27 aasta jooksul, mis vastab asjaomase vara tüüpilisele eeldatavale elueale või kulumile, hinnaga, mis katab elektriijaama püsi- ja muutuvkulud (sealhulgas kütusehind) ⁽⁴⁰⁾.
- (178) Teiseks analüüsis komisjon vastust sellele küsimusele, võttes arvesse Euroopa elektrituru üldist äritava.
- (179) Lõpuks hindas komisjon lühidalt elektrienergia ostulepingute mõju turule Ungari Euroopa Liiduga ühinemise järgsel perioodil. Kuigi antud analüüs ei olnud vajalik, et määrata kindlaks majandusliku eelise olemasolu elektrienergia ostulepingutes, on see kasulik teatavate huvitatud isikute esitatud märkuste nõuetekohaseks käsitlemiseks.
- 1) *Esialgne analüüs: mõttekäik, mida tuleks järgida eeliste olemasolu hindamiseks*
- (180) Menetluse käigus esitatud märkuste põhjal analüüsisid kolmandad isikud eelise olemasolu, võttes arvesse tingimusi, milles 1990. aastate keskel sõlmiti elektrienergia ostulepingud. Nad järeldasid põhiliselt seda, et sellel perioodil, võttes arvesse elektritootvate äriühingute erastamist, oleks keskmine ettevõtja andnud elektritootjatele samasugused tagatised nagu on sätestatud elektrienergia ostulepingutes, et meelitada ligi investoreid ja tagada Ungaris varustuskindlus.
- (181) Komisjon analüüsis selle lähenemisviisi häid külgi ning jõudis järeldusele, et see ei olnud asjakohane kahel põhjusel. Esiteks ei võetud arvesse hinnatava meetme tegelikke kasusaajaid. Teiseks ei olnud selle lähenemisviisi alusel käsitletud periood asjakohane eelise olemasolu hindamiseks.

Võimalikust eelisest kasusaajad

- (182) Dunamenti elektriijaam väidab, et ta ei saanud elektrienergia ostulepingust kasu, kuna maksis oma elektriijaamade erastamisel turuväärtuse ning ostuhinnas võeti arvesse elektrienergia ostulepingu kohaseid elektriijaama õigusi ja kohustusi. Järelikult maksis ta erastamishinnas eelise eest, mida elektrienergia ostuleping võis anda.
- (183) Komisjoni arvates on käesoleval juhul selline mõttekäik alusetu. Kõnealuses küsimuses on kasusaajad erastatud elektriijaamad (need, mis tegelikult erastati), mitte nende elektriijaamade aktsionärid. Elektriijaamade erastamine toimus aktsiate omandamise teel.
- (184) Euroopa Kohus on uurinud, kuidas aktsiate omandamise tulemusel toimunud äriühingu omaniku vahetumine mõjutab äriühingule antud ebaseadusliku abi olemasolu ja selle saajat. Kohus otsustas, et ebaseaduslik riigiabi jääb seotuks äriühinguga, mis sai sellest abist kasu, olenemata selle omaniku vahetumisest ⁽⁴¹⁾. Aktsiate võõrandamine turuhinnaga lihtsalt tagab, et ostja ise ei saa kasu riigiabist. See ei mõjuta siiski eelise olemasolu seoses abi saanud elektriijaama tegevusega.
- (185) Hinnatava juhtumi puhul on abisaajad elektriijaamu käitavad ning elektrienergia ostulepingud sõlminud Ungari äriühingud, mitte elektriijaamade aktsionärid. Pealegi muutus elektriijaamade omandiline kuuluvus

⁽⁴⁰⁾ Olenemata sellest, kas hind põhineb elektrienergia ostulepingutes esitatud hinnavalemil või hinnadekreetidel, tingimisel et mõlemad põhinevad samasugustel hindade reguleerimise põhimõtetel.

⁽⁴¹⁾ Euroopa Kohtu otsus liidetud kohtuasjades C-328/99 ja C-399/00: Itaalia ja SIM 2 Multimedia vs. komisjon, EKL 2003, lk I-4035, punkt 83.

enne kuupäeva, millest alates tuleb hinnata riigiabi olemasolu, ning see muutus ei ole asjakohane riigiabi olemasolu hindamisel elektrienergia kasutamise äriühingute puhul. Seega said elektrienergia ostulepingud sõlminud äriühingud elektrienergia ostulepingutes sisalduvast eelisest kasu olenemata oma omanike struktuurist.

Eelise olemasolu hindamisel arvesse võetav periood

- (186) Komisjon on teadlik, et 1990. aastate keskel Ungaris valitsenud turutingimustes oli elektrienergia ostulepingute valitsev põhimõte – garanteeritud investeeringutulu – oluline tingimus, mille tõttu võis teha vajalikke investeeringuid.
- (187) Asjaolu, et elektritootmise sektori iseärasused ning poliitiline ja majanduslik olukord kõnealusel perioodil Ungaris tingisid riigi sekkumise ühistes huvides ning parim lahendus oli sõlmida elektrienergia ostulepingud mitme elektritootjaga, ei ole mingil määral vastuolus asjaoluga, et elektrienergia ostulepingud annavad elektritootjatele eelise.
- (188) Enamik elektritootjatest väidab, et elektrienergia ostulepingutega ei anta elektritootjatele eelist, kuna need vastavad nii MVMi kui ka elektritootjate positsioonis olevate ettevõtjate tavapärasele turukäitumisele. Nad väidavad, et iga MVMi positsioonis olev erasektori ettevõtja (kellel on üksikostjana varustuskindluse õiguslik kohustus) oleks sõlminud elektrienergia ostulepingud ning et elektrienergia ostulepingutest tulenev majanduslik eelis ei ole 1990. aastate Ungari ebaküpse energiaturu olukorras suurem kui tavapärane kaubanduslik eelis poolte jaoks. Pealegi oli elektritootjatel tegutsemisloa saamiseks õiguslik kohustus sõlmida leping MVMiga. Elektritootjad väidavad, et komisjon peaks erainvestori põhimõtte kohaldamise tõttu arvesse võtma elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal kehtinud õigusnõudeid ja valitsenud majanduslikku tegelikkust.
- (189) Seoses huvitatud isikute väidetega erainvestori põhimõtte kohta osutab komisjon käesoleva otsuse põhjendustele, milles käsitletakse elektrienergia ostulepingutes riigiabi olemasolu hindamiseks asjakohase aja kindlaks määramist. Komisjon rõhutab taas, et ta ei kavatse kahtluse alla seada asjaolu, et elektrienergia ostulepingute sõlmimine oli nende lepingute sõlmimise ajal valitsenud tingimustes vajalik. Nagu eespool selgitatud, ei tähenda see siiski, et elektrienergia ostulepingud ei andnud elektritootjatele eelist. Huvitatud isikud väidavad tegelikult üksnes seda, et kõnealused lepingud vastasid nende sõlmimise ajal valitsenud turutingimustele. Ükski huvitatud isik ei väida, et need vastavad praegustele siseturu tingimustele.

Esialgse analüüsi kokkuvõte

- (190) Komisjon leiab, et eelise olemasolu hindamiseks elektrienergia ostulepingutes tuleks kindlaks teha, kas keskmine ettevõtja oleks Ungari Euroopa Liiduga ühinemise ajal valitsenud tingimustes andnud elektrienergiat tootvatele äriühingutele samasuguse tagatise, nagu anti elektrienergia ostulepingutega, mida on kirjeldatud põhjenduses 177.
- 2) *Hinnang eelise olemasolu kohta elektritootjatel Ungari liitumise ajal Euroopa Liiduga*
- (191) Selleks et vastata eelmises põhjenduses osutatud küsimusele, määras komisjon kindlaks käesolevaks analüüsiks asjakohase ettevõtjate põhitava Euroopa elektriturul ning hindas, kas elektrienergia ostulepingud on selle tavaga kooskõlas või pakuvad elektritootjatele tagatise, mis ei oleks ostjale vastuvõetavad, kui tegutsetakse puht-äriõiguslikul alusel.
- (192) Sissejuhatava märkusena tuleks märkida, et elektriturul jaguneb tavapäraselt neljaks: i) elektrienergia tootmine/import ja hulgimüük, ii) energia ülekandmine/jaotus, iii) jaemüük ja iv) tasakaalustamisteenused. Elektrienergia ostulepingute hindamiseks on asjakohased esimene ja neljas kategooria, kuna MVM ostab elektritootjatele kodumaistelt elektritootjatele, impordib seda ja müüb piirkondlikele jaotusettevõtetele ja kommertstarnijatele (jaemüügituru tarnijatele). MVM pakub samuti reserveeritud võimsust ülekandesüsteemi haldurile, et tagada süsteemi tasakaalustamine.
- (193) Ungaris on hinnataval ajavahemikul jaemüügiturul jagatud kaheks sektoriks: i) kommunaalsektor, kus piirkondlikud jaotusettevõtted tarnivad elektrit reguleeritud hindadega väiketarbijatele ning tarbijatele, kes jätavad kasutamata vabatarbijavõimalused; ii) vabaturusektor, kus kommertstarnijad pakuvad elektrit vabatarbijatele turupõhiste hindadega. Vastavalt III energiaseadusega kehtestatud korrale hõlmab kommunaalsektor majapidamisi ja kommertstarbijaid, kelle suhtes kehtib universaalseenuse osutamise kohustus.
- (194) Hinnataval ajavahemikul tarnis MVM elektrienergiat nii piirkondlikele jaotusettevõtetele (kommunaalsektori tarnijad) kui ka vabaturusektori tarnijatele. Nagu lühidalt kirjeldatud põhjendustes 221–231, müüs MVM vabaturusektori tarnijatele siiski üksnes elektrienergia ostulepingute alusel ostetud koguse ülejääki, mida kommunaalsektor ei vajanud. Tegemist on pigem elektrienergia ostulepingute tulemusel iseseisva äritegevusega. Seepärast

tuleb eelise olemasolu analüüsimisel võtta arvesse MVMile määratud esmast ülesannet, milleks oli piisava elektrienergia tarnimine piirkondlikele jaotusettevõtetele, et rahuldada kommunaalsektori vajadused. Järelikult tuleb eelkõige kontrollida seda, kas elektrienergia ostulepingute puudumisel oleks puhtalt äriarvustel kaalutlustel tegutsev ettevõtja, kellele oli tehtud ülesandeks varustada piirkondlike jaotusettevõteteid piisava koguse elektrienergia, pakkunud samasugust tagatist, nagu oli sätestatud elektrienergia ostulepingutes. Hindamisel tuleb arvesse võtta konkurentsil põhineva hulgimüügituru toimimist. Järgnevates põhjendustes antakse esiteks ülevaade käesolevaks analüüsiks asjakohasest üldisest äritavast; teiseks võrreldakse elektrienergia ostulepinguid nende tavadega. Lõpetuseks analüüsis komisjon nimetatud võrdluse alusel elektrienergia ostulepingute tagajärgi, mida ametiasutused võisid eeldada Ungari ühinemisel Euroopa Liiduga, ning seda, kas nad teist liiki lepingute kasutamise korral oleksid võinud eeldada positiivsete ja negatiivsete tagajärgede paremat tasakaalu.

2.a) Elektrienergia ostulepingute eelise hindamiseks asjakohase Euroopa elektrituru äritava lühikirjeldus

- (195) Euroopa elektriturgu käsitlevas valdkondlikus uuringus⁽⁴²⁾ uuris komisjon üksikasjalikult elektriga kauplemise tingimusi Euroopa hulgimüügiturgudel.
- (196) Sõltuvalt tarneperioodist võib elektrienergia suurtes kogustes kaubelda hetketurul ja tulevikutehingute turul. Hetketurul toimivad peamiselt põhimõttel „üks päev ette“, st elektriga kaubeldakse üks päev enne tegelikku tarnimist. Hetketurul elektrienergia kauplemine põhineb alati piirhindadel, mis tagavad üksnes lühiajaliste piirkulude katmise⁽⁴³⁾.
- (197) Tulevikutehingute turul kaubeldakse elektrienergia tükki aega enne selle tegelikku tarnimist. Tulevikutehingute turu toodete hulka kuuluvad nädalased, kuused, kvartaalsed ja aastased tooted. Nii hetketuru kui ka tulevikutehingute turu toodetega võib kaubelda elektribörsidel või vabavahetusturul. Pideva vahendustegevuse tulemusena

on samasuguste toodete hinnad elektribörsil ja vabavahetusturul sarnased. Elektribörsil püütakse seetõttu kehtestada võrdlushinnad kõigile hetketuru ja tulevikutehingute turu toodetele ning seega kogu hulgimüügiturule.

- (198) Lisaks sellele tulenevad tulevikutehingute turu toodete hinnad turuosaliste ootustest hinna arengu suhtes hetketurul. Kuna turuosalised sõlmivad tähtpäevalepinguid, sest eelistavad hetketuru teadmata hindadele tulevikus kindlaid hindu, sisaldavad tulevikutehingute turu hinnad ka riski. Tulevikutehingute turu toodete hinnad sisaldavad tegelikkuses kesket elementi, mis kajastab turuosaliste ootusi seoses hetketuru hindade arenguga, ja kindlate hindade väärtustamisest olenevalt kas riskilisa või hinnavähendit, kuigi tegelikkuses on sageli tegemist just riskilisaga. Sellest tulenevalt on hetketuru hinnad kõigi elektrihindade võrdlusaluseks. Kui elektribörs on olemas, siis on selle hinnad võrdlusaluseks kogu turule. Paljudel hulgimüügiturgudel püüavad ostjad katta suure osa oma eeldatavatest vajadustest tähtpäevalepingutega, et neil oleks oma kuludest selge ülevaade. Tähtpäevalepingutega kaetud vajadusi ületavad vajadused kaetakse ostudega hetketurul.

- (199) Energiasektorit käsitlevas uuringus märgiti, et lisaks elektribörsil ja vabavahetusturul toimivatele tavapärastele tehingutele esineb ka kohandatud kahepoolseid tehinguid. Need tehingud võivad olla tarnitud toodete või osutatud teenuste osas väga erinevad ning selliste tehingute hindu tavaliselt ei avalikustata. Konkurentsil põhineva turu tingimustes mõjutavad selliseid tehinguid siiski elektribörsil ja vabavahetusturul toimuvad tavapärased tehingud, kuna elektritootja või importija ei nõustuks sõlmima kohandatud kahepoolset lepingut, mis pakuks selgelt halvema tingimusi kui tavapärane hetke- või tähtpäevaleping. Seetõttu on tavapärased hetke- ja tähtpäevalepingud Euroopa hulgimüügiturul asjakohaseks võrdlusaluseks, et hinnata, kas elektritootjatele anti elektrienergia ostulepingutega eelis.

- (200) Tulevikutehingute turul on pikim tarneperiood üks aasta. Pikim ajavahemik lepingu sõlmimise ja tegeliku tarnimise alguse vahel on neli aastat NordPoolis (Skandinaavia riigid), kolm aastat Powernextis (Prantsusmaa), viis aastat UKPXis (Ühendkuningriik) ning kuus aastat EEXis (Saksamaa). Mõnel börsil, nagu OMEL Hispaanias, ei sõlmita tähtpäevalepinguid. Tavapärase tähtpäevalepinguga pannakse tarnijale kohustus pakkuda teatavat kogust elektrienergiat eelnevalt kokku lepitud hinnaga kuni ühe aasta jooksul, algusajaga kuni kuus aastat pärast

⁽⁴²⁾ 2005. aasta juunis algatas komisjon uuringu Euroopa gaasi- ja elektrituru toimimise kohta. 10. jaanuaril 2007 avaldatud kõnealuse energia sektoriuuringu lõpparuannet on kasutatud käesoleva otsuse teabeallikana seoses Euroopa elektrituru peamiste ärisuundumuste ja -tavadega, mis valitsesid juba Ungari Euroopa Liiduga ühinemise ajal 1. mail 2004. Aruandega saab tutvuda aadressil http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/energy/

⁽⁴³⁾ Lühiajalised piirkulud on kulud, mida elektritootjad saavad vältida, kui peatavad lühikeseks ajaks elektritootmise. Kõnealused kulud on enam-vähem võrdsed muutuvkuludega, sest mõlemad põhinevad peamiselt kütuse maksumusel.

lepingu sõlmimist. Need tähtjad on tunduvalt lühemad elektrijaamade tavapärasest amortiseerumisperioodist ja elueast. Sellest tulenevalt ei ole tavapärasest turutingimustes elektritootjatel selget ülevaadet hindadest ja müügimahtudest kogu elektrijaama varade amortisatsiooniperioodi ja elua vältel, isegi kui suurema osa toodanguga kaubeldi tähtpäevalepingute vormis. Pealegi on hindade eelneva kindlaksmääramise tõttu oht, et elektritootjate kulud ületavad kokkulepitud hindu. Selline risk ei ole tähtsusetu, eriti kütusehindade kõikumise tõttu, sest kütusehind moodustab enamiku elektrienergia tootmise tehnoloogiate puhul peamise osa muutuvkuludest. Lisaks sellele seisavad elektritootjad silmitsi konkurentsituruga, kuna nad peavad oma tähtpäevalepinguid uuendama oma elektritootmisega seotud varade elua jooksul mitu korda ning seetõttu kohandama oma pakkumist vastavalt muutuvatele konkurentsitingimustele.

(201) Hulgimüügiturul võib esineda ka elektrienergia tootmisvõimsuse reserveerimise lepinguid, mis esinevad kasutusõiguse vormis ning mida võib seetõttu võrrelda elektrienergia ostulepingutega. Kasutusõiguse omandamine tähendab konkreetse elektrijaama tootmisvõimsuse reserveerimist tavaliselt selle elektrijaama eeldatavaks eluajaks ning nn võimsustasu maksmist elektrijaama käitajale vastavalt reserveeritud võimsusega seotud kapitali- ja püsikuludele. Tehnilised riskid kannab elektrijaama käitaja. Kasutusõiguste valdaja otsustab reserveeritud võimsuse kasutamise taseme ning maksab elektrijaama käitajale hinda, mis vastab reserveeritud võimsusest energia tootmisel tekkinud muutuvkuludele.

(202) Selleks et hinnata täiendavalt elektrienergia ostulepingutest tuleneva eelse olemasolu, tuleks samuti arvesse võtta suurettevõtte või tööstuse lõpptarbija olukorda, isegi kui nad ei tegutse hulgimüügiturul, vaid (järgneva etapi) jaemüügiturul. Kuna elektritootjad tarnivad elektrienergiat vahel otse suurettevõtetele või tööstustarbijatele, on võrdlemine elektrienergia ostulepingutega asjakohane.

(203) Energiasektorit käsitlevast uuringust nähtub, et elektrienergia tarnijate puhul oli tavapärase sõlmida suurettevõtte ja tööstustarbijatega püsihinnaga lepinguid. Selliste lepingute kestus on tavaliselt üks kuni kaks aastat. Neis lepingutes on tavaliselt sätestatud varasemal tarbimisel põhinev tarnegraafik. Hind tuleneb tulevikutehingute turu hulgihinnast ning sisaldab muid kulutegureid, nagu eeldatavad tasakaalustamiskulud või tarnija kasum. Kõrvalekalle tarnegraafikust toob kaasa võta-või-maksa tingimuse kohaldamise, mis sunnib ostjat maksma energia eest, mida ta ei vaja, või maksma lisatasu. Selliseid lepinguid võib vaadelda kui lepinguid, mis põhi-

nevad minimaalsel tagatud ostukogusel ja võimsuse reserveerimisel ⁽⁴⁴⁾.

(204) Elektrienergia ostulepingute eelse olemasolu hindamiseks tuleb arvesse võtta ka teist liiki lepinguid, nimelt lepinguid, mis on sõlmitud tasakaalustamisteenuste osutamiseks ülekandesüsteemi halduritele. Kuna elektrienergiat ei ole võimalik ladustada, peavad nõudlus ja pakkumine olema igal ajahetkel vastavuses. Kui nõudlus või pakkumine ei vasta prognoosidele ning selle tulemusena on vaja toota täiendavalt elektrienergiat, siis on ülekandesüsteemi halduritel kohustus pöörduda teatavate elektritootjate poole, et suurendada tootmist lühikeses etteatamisega. Selleks et tagada kõnealuste olukordade puhul tootmisvõimsuse kättesaadavus, reserveerivad ülekandesüsteemi haldurid võimsust tootmisüksustes, mis on suutelised tõstma oma tootmistaset lühiajalise etteatamisega. Kuna Ungaris ei ole pumpelektrijaamu, on maagaasil töötavatel elektrijaamadel kõnealuste teenuste pakkumiseks kõige asjakohasemad tehnilised omadused.

(205) Energiasektorit käsitlevas uuringus on antud ülevaade Euroopa ülekandesüsteemi haldurite tavast seoses tasakaalustamisteenuste osutamiseks sõlmitud võimsuse reserveerimise lepingutega. Ülevaatest nähtub, et võimsuse reserveerimine toimub pakkumiste teel. Ühte aastat võib pidada tüüpiliseks ajavahemikuks, mis annab ülekandesüsteemi halduritele võimaluse kohandada reserveeritud võimsuse koguseid nende tegelikele vajadustele. Lepingutes on üldjuhul täpsustatud nõutava teenuse tehnilised omadused, reserveeritud võimsus ja kas tarnitava elektrienergia hind või nii elektrienergia kui ka võimsuse hind.

2.b) Elektrienergia ostulepingute võrdlus üldise äritavaga

(206) Komisjon on võrrelnud elektrienergia ostulepingutes sätestatud ostukohustust tavapärase tähtpäeva- ja hetkelepingute, kasutusõiguse lepingute, suurte lõpptarbijatega sõlmitud pikaajaliste lepingute ning tasakaalustamisteenuste pakkumiseks elektritootjate ja ülekandesüsteemi haldurite vahel sõlmitud lepingute põhiomadustega.

Tavapärased hetke- ja tähtpäevalepingud

(207) Põhjendustes 195–200 esitatud kirjeldusest nähtub, et võimsuse pikaajalise reserveerimise, minimaalse tagatud ostukoguse ning muutuv-, püsi- ja kapitalikulu hõlmavate hinnakujundusmehhanismide ühendamine ei vasta Euroopa hulgimüügituru tavapärasele lepingutele ning need kaitsevad elektritootjaid riskide eest rohkem kui tavapärased tähtpäeva- ja hetkelepingud.

⁽⁴⁴⁾ Asjaolu, et tarnija võtab kohustuse tarnida lepingus ettenähtud kogust, võidakse käsitada võimsuse reserveerimisena.

(208) Hetketurul elektrienergiaga kauplemine põhineb alati piirhindadel, mis tagavad üksnes lühiajaliste piirkulude, kuid mitte kõigi püsi- ja kapitalikulude katmise. Lisaks sellele puudub elektrienergiat tootvatel äriühingutel hetketurul oma tootmisvõimsuse kasutamise taseme suhtes igasugune kindlus. Selline risk on palju suurem kui enamikus töötleva tööstuse sektorites ja see tuleneb asjaolust, et elektrienergiat ei ole võimalik ökonoomselt ladustada, mis on kõnealuse tööstuse iseloomulik omadus. Kui konkreetsel ajahetkel pakutakse nõudluse rahuldamiseks piisavalt elektrienergiat madalama hinnaga kui on konkreetse elektritootja poolt pakutav hind ühes tema elektrienergia tootmisüksuses, siis seda üksust ei rakendata, mis tähendab, et selle tootmisvõimus läheb kõnealusel ajavahemikul kaotsi.

(209) Seepärast tähendab hetketuru müük märkimisväärset ebakindlust seoses püsi- ja kapitalikulude hüvitamise ning tootmisvõimsuse kasutamise tasemega.

(210) Samuti ei paku tulevikutehingute turg, mille hinnad tulenevad hetketuru hindadest, elektritootjatele kindlust, et nende müük katab püsi- ja kapitalikulud, sest hinnad määratakse eelnevalt kindlaks. Kui kütusehind tõuseb tarneperioodil ootamatult, võivad elektrienergia tootmise kulud ületada eelnevalt kehtestatud hinna. Tulevikutehingute turul on tootmisvõimsuse kasutamisega seotud risk tähtpävalepingute pikaajalisuse tõttu väiksem kui hetkelepingute puhul. Isegi kui elektritootja suudab müüa suurema osa oma toodangust tähtpävalepingutega, on tal siiski ülevaade oma elektrienergia tootmisüksuste kasutamismäärast vaid piiratud ajavahemiku jooksul võrreldes nende üksuste elueaga.

(211) Huvitatud isikud rõhutavad, et elektritootjad kannavad elektrienergia ostulepingute alusel olulisi riske, eelkõige ehitusriske, reguleerimisega seotud riske ning keskkonna-, hooldus- ja maksu/finantsriske. Komisjon tunnistab, et elektrienergia ostulepingutega ei kõrvaldata kõiki elektrijaama käitamisega seotud riske. Riske, mida elektritootjad on oma märkustes loetlenud, kannavad kindlasti tootjad ise. Tegemist on siiski tavaliste riskidega, mida iga elektrienergia tootmise turul osaleja peab kandma, sealhulgas tavapärasel hetketurul või tulevikutehingute turul toimuva müügi puhul. Elektrienergia tootmisikulude ja eelkõige kütusehinna kõikumisega seotud äririske, lõppkasutaja elektrihinnaga kõikumisega seotud riski ja lõppkasutaja elektrinõudluse kõikumisega seotud riski kannab elektrienergia ostulepingute alusel varade enamuse või kogu elua jooksul siiski MVM.

(212) Samuti väidavad huvitatud isikud oma märkustes, et võimsuse reserveerimine MVMile põhjustas neile ebasoodsa olukorra, sest nad ei saanud seda võimsust

kasutada muul otstarbel kui müügiks MVMile. Minimaalse tagatud ostukoguse süsteem leevendab seda piirangut siiski suurel määral. Minimaalse tagatud ostukoguse süsteemi tuleks käsitada kui tagatist elektritootjatele, et neil ei takistata kasutada oma võimsust elektrienergia tootmiseks ning müügiks, kui MVM ei kasuta oma reserveeritud võimsust. Vastavalt järgmisele tabelile vastas tagatud minimaalne ostukogus tegelikult reserveeritud võimsuse kasutamismääradele, ületades Ungaris saadaoleva koguvõimsuse keskmist kasutamismäära.

Tabel 5

Elektrienergia minimaalne tagatud ostukogus ja reserveeritud võimsus

	2004	2005	2006
Tagatud ostukogus (GWh)	23 234	23 528	23 516
Reserveeritud võimsus (MW)	4 242	4 460	4 481
Minimaalse tagatud ostukoguse ja reserveeritud võimsuse suhe (tundide arv aastas)	5 477	5 275	5 248
Elektrienergia netootmise ja Ungari kõigi elektrienergia tootmisüksuste netootmisvõimsuse suhe (tundide arv aastas)	4 272	4 225	4 601

(213) Seepärast kaasneb hetke- ja tähtpävalepingutega elektritootjatele palju suurem risk kui elektrienergia ostulepingutega, mis pakuvad kindlust nii püsi- ja kapitalikulude hüvitamise kui ka tootmisvõimsuse kasutamise taseme suhtes.

Kasutusõigus

(214) Peamine erinevus kasutusõiguse lepingute ja elektrienergia ostulepingute vahel on see, et kasutusõigus ei ole tavaliselt seotud minimaalse tagatud ostukogusega. Kasutusõiguse valdaja kannab reserveeritud võimsusest toodetud elektrienergia müügiga seotud äririske. Tal on siiski kindlus, et ta suudab kogu elektrienergia müüa muutuvkulud katva hinnaga, sest ta võib otsustada energiat mitte toota, kui hind langeb allapoole muutuvkulud. Elektrienergia ostulepingud ei paku MVMile sellist kindlust, sest MVMil on elektritootjate kasuks minimaalse ostukoguse kohustus.

Suurtarbijatega sõlmitud pikaajalised ostulepingud

(215) Suurtarbijatega sõlmitud pikaajaliste lepingute puhul on selge, et need pakuvad ostjale oluliselt suuremat eelist kui

elektrienergia ostulepingud MVMile, sest hind, mis on tavaliselt kindlaks määratud kogu lepingu kestuse ajaks, ei ole üldjuhul indekseeritud sellise näitajaga nagu kütusehind, mille muutumist lepingu kestuse ajal ei ole võimalik prognoosida, ning see ei ole kujundatud ka selliselt, et katta püsi- ja kapitalikulud, kuna see sõltub hinnanooteeringutest hulgemüügiturul. Ostja on huvitatud pikaajalise lepingu sõlmimisest tõepoolest üksnes juhul, kui leping pakub teatavat kaitset energiaturu kõikumiste vastu ja eriti kütusehinna kõikumiste vastu. Seepärast oleks ostja pikaajalisest lepingust majanduslikult huvitatud üksnes siis, kui müüja võtaks osa kütusehinna kõikumisega seotud riskidest enda kanda või kui tootmistehnoloogia tagaks stabiilsed kütusehinnad, nagu on näiteks hüdroelektrijaamade ja teatavatel tingimustel ka tuumaelektrijaamade puhul. Pealegi sõlmitakse sellised lepingud tavaliselt oluliselt lühemaks ajaks kui elektrienergia ostulepingud ning ostjatel on seega võimalus tarnijat vahetada, kui konkurendid pakuvad soodsamat hinda. Võimalikult madala hinna saavutamiseks kasutavad ostajad sageli pakkumismenetlust.

Tasakaalustamisteenuste lepingud

- (216) Tasakaalustamisteenuste lepingud on asjakohased hindamaks eelise olemasolu elektrienergia ostulepingute puhul, sest MVM määrab elektrienergia ostulepingute alusel reserveeritud võimsusest väikese osa ülekandesüsteemi halduritele tasakaalustamisteenuste osutamiseks⁽⁴⁵⁾. MVM müüb tegelikkuses võimsust ülekandesüsteemi halduritele aasta baasil kui tervikut ja kasutab selleks osa elektrienergia ostulepingute alusel reserveeritud võimsusest. Tegelikult tähendab see, et elektritootjad ei kanna iga-aastaste pakkumistega⁽⁴⁶⁾ ning nende pakutava elektrienergia kogusega seotud ebakindlusest tulenevat riski. Nende seisukohast toimub tasakaalustamisteenuste pakkumine vastavalt elektrienergia ostulepingu tingimustele. Nagu esitatud põhjenduses 204, ei ole elektrienergia ostulepingute tingimused, eelkõige nende pikk kestus ja minimaalne tagatud ostukogus, siiski äriolulisel alusel õigustatud isegi mitte tasakaalustamisteenuste pakkumiseks. Komisjon tunnustab, et Ungaris on üksikud tootmisüksused suutelised pakkuma vajalikke tasakaalustamisteenuseid ülekandesüsteemi halduritele, nagu on väitnud huvitatud isikud, kuid on jõudnud järeldusele, et isegi sellises olukorras lähevad elektrienergia ostulepingute tingimused kaugemale, kui ülekandesüsteemi haldur võib pidada äriolulistel alustel vastuvõetavaks.

Elektrienergia ostulepingute ja üldise äritava võrdluse järeldus

- (217) Võrdlusest nähtub, et elektrienergia ostulepingutega pakutakse elektritootjatele suuremat tagatist kui tavaliste

ärilepingutega. Elektritootjatel on seega eelis võrreldes olukorraga, milles nad oleksid vabaturul ilma elektrienergia ostulepinguteta. Selleks et eelise olemasolu hindamine lõpule viia, tuleb hinnata positiivseid ja negatiivseid tagajärgi, mida ametiasutused võisid eeldada elektrienergia ostulepingute põhjal Ungari ühinemisel Euroopa Liiduga, ning kontrollida, kas nad oleksid tavalistel ärilepingutel põhinevate muude lähenemisviiside puhul võinud eeldada positiivsete ja negatiivsete tagajärgede paremat tasakaalu.

2.c) Elektrienergia ostulepingute prognoositavad tagajärjed ametiasutuste jaoks, võttes arvesse võrdlust ostjate üldise äritavaga Euroopa elektriturul.

- (218) Ametiasutused võisid eeldada elektrienergia ostulepingute põhjal, et MVM on suuteline leidma piisavalt elektrienergiat, et katta pikaajalises plaanis kommunaalsektori vajadused.
- (219) Neil ei olnud siiski kindlust hinnataseme osas, mida MVM oleks pidanud maksma sama ajavahemiku jooksul, sest elektrienergia ostulepingutega ei pakuta kaitset peamiselt kütusehinna kõikumisest tuleneva hinnakõikumise ohu vastu.
- (220) Pealegi võtab pikaajaline võimsuse reserveerimine ja sellega seonduv elektrienergia minimaalne tagatud ostukogus ametiasutustelt võimaluse kasutada teiste elektritootjate ja importijate soodsamaid hindu. Elektrienergia ostulepingutes sätestatud võimsus ja minimaalne tagatud ostukogus, MVMiga sõlmitud pika-ajalised impordilepingud ning kohustusliku ostukoguse süsteemi⁽⁴⁷⁾ alusel ostetud kogused olid piisavad MVMi vajaduste katmiseks. MVM ei võinud seega oma tarneallikaid mitmekesistada, kuigi saadaval olid alternatiivsed tootmisvõimused. 2004. aastal ei olnud hulk elektritootjaid seotud pikaajaliste elektrienergia ostulepingutega. Kahe elektrijaama (tootmisvõimsusega 470 MW) elektrienergia ostulepingute kehtivus lõppes 2003. aasta lõpus, mis oluliselt suurendas tarnevõimsust väljaspool elektrienergia ostulepinguid. Impordivõimsusest ligikaudu 700 MW ei olnud kaetud pikaajaliste impordilepingutega ning MVM oleks võinud seda kasutada elektrienergia importimiseks, kui ta ei oleks olnud seotud reserveeritud võimsuse ja minimaalse tagatud ostukoguse süsteemiga.

⁽⁴⁵⁾ 2005. aastal lepingujärgsest võimsusest 15 %.

⁽⁴⁶⁾ Iga-aastaste pakkumiste tõttu muutub ülekandesüsteemi halduritele pakutava võimsuse kogus ja saavutatud hind igal aastal ning võib väheneda, kui ülekandesüsteemi haldurite vajadus väheneb ja/või kui teised tarnijad pakuvad madalamat hinda või suuremat kogust.

⁽⁴⁷⁾ Ungari õigusaktides nõutakse MVMilt ja piirkondlikelt jaotusettevõtetelt, et nad ostaksid koostoodetud või jäätmetest või taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit reguleeritud hindadega.

(221) Nagu esitatud järgmistes põhjendustes, oli Ungari Euroopa Liiduga ühinemise ajal 2003. ja 2004. aastal selge, et reserveeritud võimsuse ja minimaalse tagatud ostukoguse süsteem, mis oli kavandatud nn ühe ostja mudeli alusel ja mille kohaselt kogu Ungaris tarbitud elektrienergia transiit toimus MVMi kaudu, põhjustas suurt ohtu, et MVM peab elektrienergia ostulepingute tõttu ostma oma vajadusest suurema koguse elektrienergiat.

(222) Oluline asjaolu, mida tuleb sellega seoses arvesse võtta, on elektrituru osaline avamine 2003. aastal. Ungari parlament võttis 18. detsembril 2001 vastu II energiaseaduse, millega võimaldati suurtarbijatel, kes tarbivad aastas üle 6,5 GW, hakata vabatarbijateks ja valida seega ise oma elektritarbijad. Selle 1. jaanuaril 2003 jõustunud õigusaktiga loodi olemasoleva kommunaalsektori kõrvale vabaturg, kus hinnad kujunesid vastavalt pakkumisele ja nõudlusele. Kõnealuse meetme prognoositav tagajärg oli nende koguste vähendamine, mida MVM vajab piirkondlikele jaotusettevõtetele tarnimiseks, et rahuldada kommunaalsektori nõudlust. Järgmises tabelis on esitatud vabaturul tegelikult müüdud koguste suurenemine aastatel 2003–2006 ning kommunaalsektoris piirkondlike jaotusettevõtte kaudu tegelikult müüdud koguste vastav vähenemine.

Tabel 6

Müük jaemüügiturul (reguleeritud turg ja vabaturg)

	(GWh)			
	2003	2004	2005	2006
Kogutarbimine	33 584	33 836	34 596	35 223
Müük vabaturul	3 883	7 212	11 685	13 057
Müük reguleeritud turul	29 701	26 624	22 911	22 166

Allikas: Ungari elektrienergia süsteemi statistilised andmed, 2006⁽¹⁾.
⁽¹⁾ Vt muu hulgas veebileht <http://www.mvm.hu>.

(223) Aastatel 2003–2006 vähenes kommunaalsektoris müüdud kogus, mis vastas MVMi tegelikule ostuvajadusele, 25 % võrra. MVMi vajaduste vähenemine oli suuresti prognoositav Ungari Euroopa Liiduga ühinemise ajal, eelkõige võttes arvesse kommunaalsektori ametlike hindade (tarbijate poolt piirkondlikele jaotusettevõtetele makstavad hinnad) ja vabaturuosas täheldatud hindade märkimisväärset erinevust 2003. ja 2004. aastal.

Tabel 7

Hindade erinevus jaemüügiturul reguleeritud ja vabaturul segmendis 2003. ja 2004. aastal

	(HUF/kWh)	
	2003	2004
Keskmine hind vabaturul	11,1	12,7
Keskmsed hinnad kommunaalsektoris ⁽¹⁾	19	21,1

Allikas: Ungari elektrienergia süsteemi statistilised andmed, 2006.

⁽¹⁾ Tulenevad reguleeritud tariifidest, mis sõltuvad tarbimistasemest.

(224) Vabaturuhinnad innustasid vabatarbijaid selgelt kasutama oma vabatarbija õigusi. Samuti oli 2003. ja 2004. aastal hästi teada, et Ungari ühinemine Euroopa Liiduga toob kaasa teise elektridirektiivi⁽⁴⁸⁾ jõustamise ning seega kõigi tarbijate õiguse hakata alates 1. juulist 2007 vabatarbijaks, mis vähendab MVMi vajadusi veelgi palju lühema aja jooksul kui elektrienergia ostulepingute järelejäänud kehtivusaeg.

(225) Sellest tulenevalt oli 2003. ja 2004. aastal selge, et elektrienergia ostulepingud, mis kavandati nn ühe ostja mudeli põhjal ja mille puhul kogu Ungari turu elektri transiit toimus MVMi kaudu, takistavad MVMil oma tarneallikaid mitmekesistamast ning saavutamast soodsamaid hindu, tugevdades konkurentsi oma tarnijate vahel, ning tekitavad tõenäoliselt MVMile kohustuse osta rohkem elektrienergiat, kui ta tegelikult vajab.

(226) Ametiasutused olid selle ohu tegelikult tuvastanud. Ungari valitsus andis 2002. aastal välja dekreedid,⁽⁴⁹⁾ millega nõuti MVMilt kõigi elektritootjatega elektrienergia ostulepingute uuesti läbi vaatamise algatamist, et kohandada reserveeritud võimsuse kogust. Kuigi nimetatud dekreediga ei nõutud elektrienergia ostulepingute lõpetamist, viitab see iseenesest selgelt sellele, et elektrienergia ostulepingute alusel reserveeritud võimsuse kogused (ja sellest tulenevalt ka minimaalsed tagatud ostukogused) olid liiga suured, kui võtta arvesse jaemüügiturul järkjärgulist liberaliseerimist. Kõnealuse dekreediga anti ka MVMile võimalus elektritootjatega läbirääkimiste ebaõnnestumise korral müüa võimsused ja elektrienergia, mis ületavad reguleeritud turuosas varustamiseks vajalikke koguseid, kolme nn vabastusmehhanismi kaudu: tootmisvõimsuse oksjonid, tootmisvõimsuse pakkumised ja müük virtuaalsel internetipõhisel kauplemisplatvormil *Piactér* (turuplats). Kuigi kolm nimetatud mehhanismi on oma vormilt erinevad, tähendavad nad kõik põhimõtteliselt seda, et MVM müüb kommunaalsektori varustamisest ülejäävat elektrienergiat vabaturul mitmesuguste

⁽⁴⁸⁾ Direktiiv 2003/54/EÜ.

⁽⁴⁹⁾ Valitsuse dekreet nr 183/2002.

tulevikutehingutoodetena, kuid peab seda ostma vastavalt elektrienergia ostulepingutes sätestatud tingimustele.

- (227) Järgmises tabelis on esitatud MVMi korraldatud esimese kolme oksjoni andmed. Sellest nähtub, et MVM hinnad nn vabastusmehhanismide kaudu müüdüd elektrienergia eest olid oluliselt madalamad sama energia eest elektrienergia ostulepingute alusel makstud hindadest.

Tabel 8

MVMi esimesed kolm oksjonit

	Esimene oksjon 2003. aasta juunis	Teine oksjon 2003. aasta detsembris	Kolmas oksjon 2004. aasta juunis
Baaskoormuse tooted:			
Müüdüd elektrienergia kogus (GWh)	375	240	133
Müügihind oksjonitel (HUF/kWh)	8,02	9,5	8,4
Tippkoormuse tooted:			
Müüdüd elektrienergia kogus (GWh)		259	421
Müügihind oksjonitel		5,6	3,5
Aasta keskmine hind elektrienergia ostulepingute alusel			
	2003	2004	
	11,3	11,7	

- (228) Ungari õigusaktides oli tegelikult sellist tagajärge ette nähtud ning sätestatud hüvitis, mida Ungari riik maksab MVMile kahju eest, mis tekib tootmisvõimuse oksjonite kaudu vabastatud koguste eest makstud hinna ja turul saavutatud müügihindade vahest. 2003. aastal maksti MVMile hüvitist 3,8 miljardit forintit⁽⁵⁰⁾. Vastavalt MVMi 2004. aasta aruandele suurenes hüvitis 2004. aastal 2,4 miljardi forint võrra.

- (229) Ametiasutuste seisukohast on selge, et sellist süsteemi ei saa äriksel alusel õigustada, kuna sellega subsideeritakse elektritootjate vabaturusektoris toimuvat müüki.

- (230) Järgnevas tabelis on 24. septembril 2007 ja 21. aprillil 2008 Ungari esitatud teabe põhjal näidatud MVMi poolt 2003. ja 2004. aastal vabastusmehhanismide kaudu müüdüd elektrienergia üldkogused.

⁽⁵⁰⁾ Vt Ungari ametiasutuste 4. juunil 2004 registreeritud kiri.

Tabel 9

Vabastusmehhanismide kaudu MVMi müüdüd kogused

(TWh)

Aasta	2003	2004	2005	2006
MVMi müügi kogumaht vabastusmehhanismide kaudu ⁽¹⁾	0,6	1,9	6,5	6,5

⁽¹⁾ Tootmisvõimuse oksjonid, tootmisvõimuse pakkumised ja MVMi nn turuplats.

- (231) Ilmselt ei sõlmi ostjad tavalistes turutingimustes lepinguid, millega kaasneb oluline oht, et nad on kohustatud ostma vajadusest suuremas koguses elektrienergiat ning saavad selle elektrienergia edasimüügi korral suurt kahju. Teoreetiliselt on selline oht olemas tähtpäevalepingute puhul ja suurte lõpptarbijatega sõlmitud pikaajaliste lepingute puhul, kuid palju väiksemas ulatuses.

- (232) Tähtpäevalepingute kestus on oluliselt lühem võrreldes elektrienergia ostulepingutega. Ostjal on sellise tähtpäevalepingu puhul palju parem ülevaade oma vajadustest kui 15–27 aastase ajavahemiku puhul. Lisaks katavad ostjad tähtpäevalepingutega enamasti üksnes osa oma prognoositavast vajadusest, ostes vajaliku lisakoguse hetketurul.

- (233) Suurte lõpptarbijatega sõlmitud pikaajaliste lepingutega kaasneb samuti üksnes piiratud oht, et ostetakse vajadusest suurem kogus, sest nende lepingute kestus on piiratud ning selliseid lepinguid sõlmivate suurte tööstuslike ja äriksel lõpptarbijate tarbimine on üldjuhul stabiilne ja prognoositav, mis aga ei kehti eespool lühidalt kirjeldatud põhjustel MVMi puhul.

- (234) Lisaks sellele tuleb meenutada, et tähtpäevalepingute või lõpptarbijatega sõlmitud pikaajaliste ostulepingutega võtavad ostjad kohustuse osta teatavas koguses elektrienergiat mitu kuud või aastat enne selle tegelikku tarnimist, sest nende ostulepingutega pakutakse kaitset hinnakõikumise vastu. Elektrienergia ostulepingud ei anna sellist kasu, sest hinnad katavad muutuvkulusid, mis kütusehinna muutmise tõttu võivad tõusta ettearvamatus ulatuses.

Järeldus riigiabi olemasolu kohta

- (235) Komisjon leiab, et eelised, mida ametiasutused said elektrienergia ostulepingutest, ei paku energiahindade suhtes kindlust, mida keskmine ettevõtja ootaks pikaajalisest lepingust, ning nendega kaasneb suur oht, et ettevõtjad on kohustatud ostma tegelikult vajadusest rohkem energiat ning kandma üleliigsete koguste edasimüügil kahju. Ungari ametiasutused olid riigi Euroopa Liiduga ühinedes neist ohtudest täiesti teadlikud. Elektrienergia

ostulepingute ja Euroopa elektriturgudel valitseva äritava võrdlus näitab, et puhtalt äriarvustel alustel tegutsev ostja ei oleks nõustunud selliste kahjulike mõjudega ning oleks rakendanud teisi ostustrateegiaid ja sõlminud teist tüüpi lepinguid, mis vastavad üldisele äritavale.

- (236) Eespool toodut arvesse võttes leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingute aluspõhimõtted annavad elektritootjatele tavapärasest äriarvustel eelisest suurema eelise. Seoses sellega on oluline rõhutada, et elektrienergia ostulepingute peamisi põhimõtteid, s.o pikaajalist võimsuse reserveerimist ja minimaalset tagatud ostukogust ning hinnakujundusmehhanisme, mis põhinevad võimsustasul ja energiatasul katmaks püsi-, muutuv- ja kapitalikulud, ei saa isoleerida ega eraldi hinnata. Eelise olemasolu põhineb nende elementide kombinatsioonil. Nagu eespool näidatud, aitab eelise olemasolul suurel määral kaasa elektrienergia ostulepingute pikaajalisus.

3) *Elektrienergia ostulepingute mõju turule Ungari Euroopa Liiduga ühinemise järgsel perioodil*

- (237) Huvitatud isikud väidavad oma märkustes, et elektrienergia ostulepingute alusel kohaldatud hinnad ei ole hulgi- ja väikese turu hindadest kõrgemad. Eriti rõhutab Mátra elektrijaam, et tema hinnad on konkurentsivõimelised, kuna tal on oma söekaevandus, mistõttu on tema kaevandamiskulud madalad. Sellest tulenevalt leiavad nad, et ei ole saanud mingeid eeliseid.

- (238) Komisjon ei saa selliste väidetega nõustuda.

- (239) Esiteks, nagu eespool üksikasjalikult arutletud, on elektrienergia ostulepingute alusel tegelikult makstav hind üks elektrienergia ostulepingute tagajärg, kuid see ei moodusta põhiosa eelisest, mida nende lepingutega antakse. Eespool viidatud pangandusametuste märkused (vt eelkõige põhjendused 175 ja 176) kinnitavad samuti, et kõik elektrienergia ostulepingute elemendid, mis tagavad tootmisüksustele varade investeringute tootluse ja kaitsevad elektritootjaid nende tegevuse äririskide eest, moodustavad koos nende lepingute eelise põhiosa.

- (240) Teiseks sõltub hinnaerinevus võrreldes turuhindadega paljudest turu arenguga seotud teguritest, mis ei sõltu elektrienergia ostulepingutest ja mida saab hinnata üksnes tagantjärele. Elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad on ühikuhinnad teataval ajahetkel; neis ei ole võetud arvesse kõigist teistest elektrienergia ostulepingute elementidest tulenevaid eeliseid, näiteks võimsuseid ja koguseid, mida elektritootjad oleksid võinud müüa, kui nende müük oleks sõltunud turundusest. Nagu eespool nimetatud, on komisjon seisukohal, et kõigi hinnatavate elektrienergia ostulepingute olemuses

sisaldub elektritootjate jaoks majanduslik eelis, olenemata sellest, kas nendega kaasnevad teataval ajaperioodil turuhindu ületavad hinnad.

- (241) Et komisjoni vastused saadud märkustele oleksid täielikud ning et mõista elektrienergia ostulepingute tagajärgi selles osas paremini, võrdles komisjon sellegipoolest elektrienergia ostulepingute kohaselt tegelikult kohaldatud hindu elektrienergia ostulepingutega hõlmamata hulgi- ja väikese turu hindadega.

- (242) Selles võrdluses ei võta komisjon arvesse 2007. aasta hindu, kuna sel aastal (täpsemalt 9. detsembrist 2006 kuni 31. detsembrini 2007) asendati elektrienergia ostulepingute hinnad ametlike hindadega. Sellest tulenevalt ei kajasta kohaldatud hinnad tingimata täpseid hindu, mis oleks saadud elektrienergia ostulepingute valemite rakendamisel.

- (243) Sellest tulenevalt võrdles komisjon aastatel 2004–2006 kohaldatud elektrienergia ostulepingute hindu vabaturu hindadega.

Tabel 10

Elektrienergia ostulepingute alusel MVMile müüüdud elektri keskmine hind⁽⁵¹⁾

	HUF/kWh		
Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaam	2004	2005	2006
Dunament F-plokid	[...]	[...]	[...]
Dunament G2-plokk	[...]	[...]	[...]
Tisza II	[...]	[...]	[...]
Pécs	[...]	[...]	[...]
Csepel II	[...]	[...]	[...]
Kelenföld	[...]	[...]	[...]
Újpest	[...]	[...]	[...]
Kispest	[...]	[...]	[...]
Mátra	[...]	[...]	[...]
Paks	[...]	[...]	[...]

⁽⁵¹⁾ Tabeli andmete aluseks on 24. septembril 2007 ja 16. jaanuaril 2008 registreeritud Ungari ametiasutuste kirjad. 2006. aasta kohta on kahes teabekirjas esitatud arvude vahel teatavaid erinevusi (alla 5%). Käesolev otsus põhineb kõige uuemal teabel (16. jaanuaril 2008. aasta kiri).

Tabel 11

Kodumaiste tootjate poolt ilma elektrienergia ostulepinguta vabaturule müüdud elektri kogused ja keskmised hinnad ⁽⁵²⁾

Elektrijaam	2004		2005		2006	
	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)
Mátra (plokid [...])	989 097	8,15	972 813	8,33	1 082 699	9,26
Vértes	157 701	8,02	942 999	8,79	1 213 622	10,51
Dunament (plokk [...])	215 647	8,57	805 381	9,85	814 702	13,29
EMA	133 439	11,07	129 252	11,83	101 607	12,92
AES Borsod	[...]	[...]	18 301	11,25	ei arvestata (*)	
AES Tiszapalkonya	364 869	12,76	86 673	9,87	119 218	14,27

(*) Müüdnud kogused on alla 1 000 MWh. Komisjon leiab, et nii väikeste koguste eest makstud hind ei ole asjakohane alus võrdluseks elektrienergia ostulepingute hindadega.

Tabel 12

MVMi ostetud impordelektri kogused ja keskmised hinnad ⁽⁵³⁾

Import	2004		2005		2006	
	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)	Kogus (MWh)	Hind (HUF/kWh)
Ukrainast läbi Slovakkia ([...]) (*)	1 715 200	[...] (**)	1 525 600	[...] (**)	1 311 400	[...] (**)
Šveitsist läbi Slovakkia ([...]) (*)	1 768 100	[...] (**)	1 761 700	[...] (**)	1 709 200	[...] (**)
Šveitsist ([...]) (*)	631 700	[...] (**)	629 500	[...] (**)	626 200	[...] (**)

(*) Impordipartnerist äriühingu nimi.

(**) Kogu käesoleva tabeliga hõlmatud elektriimpordi kaalutud keskmine hind oli 2004. aastal 9,14 HUF/kWh, 2005. aastal 10,41 HUF/kWh ning 2006. aastal 11,49 HUF/kWh.

(244) Alates 2003. aastast on MVM kooskõlas II energiaseadusega ⁽⁵⁴⁾ vabastanud üleliigset energiat (s.o elektrienergia, mis ületas kommunaalsektori jaoks vajalikku elektrienergiat) tarnimiseks konkurentsil põhinevale turule kolme kanali kaudu: i) avalikud tootmisvõimsuse oksjonid, ii) tootmisvõimsuse pakkumised ning iii) oma virtuaalne reaaliajase kauplemise platvorm *Piactér*. Järgnevas tabelis on esitatud nende müükide raames saadud keskmised hinnad:

⁽⁵²⁾ Teave põhineb 24. septembril 2007 registreeritud Ungari ametiasutuse kirjal. 2005. ja 2006. aastal müüs vabaturule elektrit ka äriühing E.ON DKCE. Vastavalt Ungari ametiasutuse 22. aprillil 2008 registreeritud kirjas esitatud teabele olid müüdnud kogused väikesed, mistõttu Ungari ametiasutustel ei olnud vastavaid hinnaandmeid.

⁽⁵³⁾ Teave põhineb 24. septembril 2007 ja 16. jaanuaril 2008 registreeritud Ungari ametiasutuse kirjal. Kahes teabekirjas esitatud arvude vahel esineb erinevusi (alla 2 %). Käesolev otsus põhineb kõige uuemal teabel (16. jaanuari 2008. aasta kiri). Ka MVMi import põhineb pikaajalistel lepingutel; käesolev menetlus ei hõlma neid lepinguid.

⁽⁵⁴⁾ Vt käesoleva otsuse põhjendus 32.

Tabel 13

MVMi tootmisvõimsuse oksjonitel, pakkumistel ja turuplatsil saadud keskmised hinnad ⁽⁵⁵⁾

Oksjonil müüdü toote tarnimisaasta (*)	Tootmisvõimsuse oksjonite kaalutud keskmine hind (HUF/kWh)	Pakkumiste ja turuplatsi müükide aasta	Pakkumiste ja turuplatsi keskmine hind (HUF/kWh)
2004	4,7	2004	6,5
Oksjon 17.6.2004	Tippkoormuseväline energia: 3,48 Baaskoormusenergia: 8,4		
2005	5,4	2005	8,1
Oksjon 9.12.2004	Tippkoormuseväline energia: 4,54 Baaskoormusenergia: 8,32		
Oksjon 10.6.2005	Tippkoormuseväline energia: 4,6 Baaskoormusenergia: 8,5		
Oksjon 21.7.2005	Baaskoormusenergia: 9,3 Tippkoormusenergia: 10,42		
2006	9,9	2006	9,1
Oksjon 9.11.2005	Tippkoormuseväline energia: 6,02 Baaskoormusenergia: 9,74 Tippkoormusenergia: 11,76		
Oksjon 31.5.2006	Baaskoormusenergia: 11,33		

(*) Müüdü kogused on vahemikus 25 000 ja 2 000 000 MWh tooteliigi kohta (väljaspool tippkoormust/baaskoormus/tippkoormus).

(245) Esitatud andmed näitavad, et Ungaris müüdi 2004. aastal konkurentsil põhineval hulgimüügiturul elektrienergiat keskmiselt hinnaga 4,7–12,76 HUF/KWh. Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjatest müüsid sellesse vahemikku jääva hinnaga elektrit MVMile Paksi tuuma-elektrijaam ja Mátra. Dunament [...] müüs oma elektrit elektrienergia ostulepingu alusel hinnaga [...], saavutades ilma elektrienergia ostulepinguta kõrgeima hinna [...]. Kõik teised elektritootjad küsisid MVMilt keskmist hinda vahemikus 13,86–25,46 HUF/KWh. See on kõrgeimast vabaturuhinnast 10–100 % suurem.

(246) 2005. aastal olid hinnad väljaspool hinnatavaid elektrienergia ostulepinguid toimuva müügi puhul vahemikus 5,4–12,91 HUF/KWh. Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjatest müüsid elektrienergia ostulepingute alusel selles hinnavaheemikus elektrit ainult Paksi ja Mátra elektrijaamad. Kõik teised tootjad võtsid MVMilt oma elektri eest elektrienergia ostulepingute alusel keskmist hinda vahemikus 13,99–25,64 HUF/KWh. See on kõrgeimast vabaturuhinnast 10–100 % suurem.

(247) 2006. aastal olid hinnad väljaspool hinnatavaid elektrienergia ostulepinguid toimuva müügi puhul vahemikus 9,1–14,27 HUF/KWh. Elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjatest müüsid elektrienergia ostulepingute alusel selles hinnavaheemikus elektrit ainult Paksi ja Mátra elektrijaamad (Paksi hind oli tegelikult madalam ka kõige madalamast vabaturuhinnast). Kõik teised tootjad võtsid MVMilt oma elektri eest elektrienergia ostulepingute alusel keskmist hinda vahemikus 16,67–33,49 HUF/KWh. See on kõrgeimast vabaturuhinnast 15–135 % suurem.

(248) Need arvutused põhinevad keskmistel hindadel, st neis ei võeta eraldi arvesse tippkoormusevälise elektrienergia, baaskoormuse- ega tippkoormuselektrienergia hindu. Elektritootjad, kes müüksid elektrienergia ostulepingute puudumise korral peamiselt tippkoormuselektrienergia tooteid, ⁽⁵⁶⁾ väidavad, et nende hindu ei tohiks võrrelda baaskoormuselektrienergia hindadega. Komisjon mõnab, et tippkoormuselektrienergia hinnad on tőepoolest tavaliselt kõrgemad kui baaskoormuselektrienergia hinnad. Kui võrrelda neid hindu vabaturuhindadega (näiteks MVMi elektrienergia oksjonitel), on tippkoormuselektrienergia toodete keskmine hinnatase baaskoormuselektrienergia hindadest umbes 10–30 % kõrgem.

⁽⁵⁶⁾ Ungari ametiasutuste väidete kohaselt saaksid erinevad praegu elektrienergia ostulepingute alusel tegutsevad elektritootjad ilma elektrienergia ostulepinguteta maksimaalse kasumi järgmisel viisil: Paksi ja Pécsi elektrijaamad müüksid 100 % oma toodangust baaskoormuselektrienergia toodete vormis, Mátra, Dunamenti G2, Kelenfoldi, Ujpesti ja Kispesti elektrijaamad müüksid umbes 50 % enda toodetavast elektrist baaskoormuselektrienergia ja 50 % tippkoormuselektrienergia toodetena ning Csepeli, Dunamenti F-bloki ning Tisza II elektrijaamad müüksid peamiselt tippkoormuselektrienergiat (umbes 70 %).

⁽⁵⁵⁾ Keskmised hinnad kajastavad kaalutud taotlushindu.

- (249) Kui aga võrrelda Csepeli, Dunamenti F-ploki ja [...] hindu tootmisvõimsuse oksjonitel saavutatud tippkoormuselektrienergia hindadega, võib näha, et nende hinnad olid kõrgemad kui neil aastatel oksjonitel saavutatud tippkoormuselektrienergia toodete hinnad. Peale selle on ilma elektrienergia ostulepinguta vabaturule elektrienergiat müüvate ja tabelis 11 loetletud elektritootjate seas mõned (näiteks EMA jaam), kes müüvad samuti peamiselt tippkoormuselektrienergia tooteid.
- (250) See võrdlus näitab, et elektrienergia ostulepingu sõlminud elektritootjate elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad olid aastatel 2004–2006 tegelikult kõrgeimast vabaturuhindadest kõrgemad, v.a Paksi ja Mátra elektrijaamade puhul.
- (251) Sellest tulenevalt ei nõustu komisjon huvitatud isikute väidetega, et nende elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad ei olnud vabaturuhindadest kõrgemad.
- (252) Paksi ja Mátra elektrijaamade puhul näitavad eespool esitatud tabelid, et nende hinnad olid kõrgeimast vabaturul saadud hinnast madalamad. Mátra elektrijaama hinnad olid vabaturuhindade kõrgemas vahemikus. Kuigi tema hinnad on tõepoolest tõenäoliselt konkurentsivõimelisemad kui enamik elektrienergia ostulepingute hindu, ei saa komisjon välistada võimalust, et ta oleks ilma oma elektrienergia ostulepinguta saavutanud vähemalt samad hinnad. Komisjon märgib, et hinnad, mida Mátra sai oma ostulepinguta plokkide müüdüd elektrienergia eest, olid oluliselt madalamad tema elektrienergia ostulepingus sätestatud hindadest.
- (253) Komisjon on teadlik sellest, et vabaturusektoris (ilma elektrienergia ostulepinguteta) saadud hindu ei saa lugeda vastavaks täpsele turuhinnale, mida elektritootjad oleksid saanud ilma elektrienergia ostulepinguteta, kui asjaomasel perioodil ei oleks elektrienergia ostulepinguid olnud. 60 % tootmisturust hõlmavad elektrienergia ostulepingud mõjutavad kahtlemata ülejäänud turu hindu. Toodud võrdlus näitab siiski elektrienergia ostulepingutes sätestatud ja tegelikult täheldatud „elektrienergia ostulepingu välise” hindade erinevuse suurust.
- Üldist majandushuvi pakkuv teenus**
- (254) Budapesti ja Csepeli elektrijaamad on väitnud, et elektrienergia ostulepinguid tuleks käsitada üldist majandushuvi pakkuvate teenuste rakendamisenä elektritarnete tagamiseks. Nad leidsid, et nad vastavad Altmarki kohtuotsuses sätestatud kriteeriumitele, mis tähendab, et nende elektrienergia ostulepingud ei ole riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.
- (255) Komisjon analüüsis neid väiteid, kuid ei saa nendega järgmistel põhjustel nõustuda.
- (256) Ühenduse õigusaktide kohaselt on liikmesriikidel teatavad volitused määratleda, mida nad peavad üldist majandushuvi pakkuvateks teenusteks. Üldist majandushuvi pakkuvate teenuste ulatuse määratlemine liikmesriigis on ühenduse õigusaktidega määratletud piirides liikmesriigi enda eesõigus ning oma teenuse avaliku teenusena liigitamine ei ole abimeetmetest kasu saajate ülesanne.
- (257) Käesoleva menetluse käigus ei väitnud Ungari ametiasutused siiski kordagi, et mõni elektritootjatest osutas üldist majandushuvi pakkuvat teenust, ega toetanud elektritootjate sellekohaseid väiteid.
- (258) Samuti leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingud ei vasta kõigile Altmarki kohtuotsuses sätestatud kriteeriumitele.
- (259) Esiteks on Altmarki kohtuotsuse kohaselt abisaajast ettevõtja kohustatud osutama avalikku teenust ning liikmesriik peab olema selle teenusega seotud kohustused selgelt määratlenud.
- (260) MVMil oli hinnataval perioodil Ungari õigusaktide kohaselt varustuskindluse kohustus, kuid see oli üldine kohustus, mille puhul üksikostja pidi tagama kogunõudluse täitmiseks vajaliku energiavarustuse; sellega ei tehtud siiski üheleegi konkreetsele elektritootjale ülesandeks osutada kindlaksmääratud üldist majandushuvi pakkuvat teenust.
- (261) Varustuskindluse eesmärk on väga üldist laadi. Teatava piirini võib arvata, et selle eesmärgi saavutamisele aitavad kaasa kõik energiasektori elektritootjad. Huvitatud isikud ei esitanud ühtegi Ungari riigi ametlikku dokumenti, kus oleks selgesõnaliselt määratletud üldist majandushuvi pakkuvat teenust ja tehtud selle konkreetse teenuse osutamine ülesandeks konkreetsele tootjale (või konkreetsetele tootjatele).
- (262) Elektrienergia ostulepingud ise on selles osas samasugused – neis on kindlaks määratud poolte kohustused, kuid mitte konkreetne avaliku teenuse osutamise kohustus. Asjaolu, et kõik kümme elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaama peavad reserveerima oma võimsuse MVMi jaoks, ei tähenda iseenesest, et neile on antud konkreetne ülesanne täita avaliku teenuse osutamise kohustust. Selline lähenemisviis võiks jällegi viia järeldusele, et kogu elektritootmissektor osutab üldist majandushuvi pakkuvat teenust – mis oleks selgelt vastutolu tähendusega, mida ühenduse õigusaktides ja praktikas tahetakse sellele mõistele omistada.

- (263) Käesoleval juhul ei ole väidetavad avaliku teenuse osutamise kohustused selgelt määratletud ning üheltki konkreetselt elektritootjalt ei ole nõutud sellise konkreetselt määratletud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmist.
- (264) Huvitatud isikud väidavad, et elektrienergia ostulepingud on dokumendid, millega tehakse elektritootjatele ülesandeks osutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid. Kuid elektrienergia ostulepingud ei sisalda üldist majandushuvi pakkuvate teenuste konkreetset määratlust ega viita neile kohustustele ega õigusnormidele, mille alusel võiks liikmesriik teha üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise ülesandeks teistele äriühingutele.
- (265) Oma senistes otsustes⁽⁵⁷⁾ on komisjon leidnud, et varustuskindlus võib olla üldist majandushuvi pakkuv teenus, võttes arvesse direktiivi 96/92/EÜ artikli 8 lõikes 4 (mis vastab direktiivi 2003/54/EÜ artikli 11 lõikele 4) sätestatud tingimusi, st tingimusel, et asjaomased elektritootjad kasutavad elektrienergia tootmiseks peamiselt kohalikke primaarenergia allikaid ning et elektrienergia kogus kalendriaastas ei ületa 15 % kogu primaarenergiast, mis on vajalik asjaomases liikmesriigis tarbitava elektrienergia tootmiseks.
- (266) Ainus elektritootja, kes teatas, et kasutab kohalikku primaarenergiat, oli Mátra elektrijaam. Mátra elektrijaam ei esitanud siiski ühtegi ametlikku dokumenti, mis oleks tõendanud, et Ungari riik oli teinud talle ülesandeks osutada selgelt määratletud üldist majandushuvi pakkuvat teenust.
- (267) Eespool toodut arvesse võttes ei saa komisjon nõustuda väitega, et elektrienergia ostulepingutega osutatakse varustuskindluse valdkonnas avalikku teenust.
- (268) Teiseks tuleb eelnevalt määratleda objektiivselt ja arusaadavalt parameetrid, mille alusel hüvitist arvutatakse, ning hüvitis ei tohiks olla suurem, kui on vajalik, et katta kõik või osa avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisel kantud kuludest, võttes arvesse asjaomast tulu ja kõnealuse kohustuse täitmisest saadavat mõistlikku kasumit⁽⁵⁸⁾.
- (269) Kui puudub osutatavate üldist majandushuvi pakkuvate teenuste selge määratlus, eelkõige selline, kus osutatav teenus on selgelt eristatud elektrijaama tavalisest äritegevusest, ei ole võimalik määratleda hüvitise arvutamise aluseks olevaid parameetreid ja/või seda, kas hüvitis on suurem summast, mis on vajalik avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisel kantud kulude katmiseks. Isegi hüvitise olemust ei saa täpselt määratleda.
- (270) Elektrienergia ostulepingutes hindade määramisel teatavate parameetrite kasutamine ei ole sama, mis täpsete parameetrite kasutamine üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest hüvitise arvutamisel, sest hind ei võrdu hüvitisega. Lisaks sellele ei tähenda asjaolu, et hind katab üksnes elektri tootmiskulud ja kasumimarginaali, et see ei sisalda ülemäärast hüvitist, sest paljud elektri tootmisega seotud kulud võivad olla elektritootja tavakulud, vastandatuna üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise seotud lisakuludele.
- (271) Kolmandaks, kui äriühing, kes peab täitma avaliku teenuse osutamise kohustust, ei ole valitud riigihankemenetluse kaudu, tuleb vajaliku hüvitise suurus kindlaks määrata nende kulude analüüsi teel, mida tavaline, hästi juhitud ja avaliku teenuse osutamise nõuetele vastavate tootmisvahenditega ettevõtja oleks kõnealuseid kohustusi täites kandnud, võttes arvesse teenuse osutamise seotud tulu ja sellest saadavat mõistlikku kasumit.
- (272) Üheksa kümnest elektrienergia ostulepingust sõlmiti ilma pakkumismenetluseta. Isegi ainsa pakkumismenetluse puhul, mis hõlmas Kispersti elektrijaama, ei määratletud ühtegi konkreetset eesmärki üldist majandushuvi pakkuvate teenuste jaoks. Seepärast on keeruline hinnata, milline osa elektrijaama tegevusest vastab üldist majandushuvi pakkuvale teenusele ning kui suur oleks seega hüvitis, mis ei ületaks avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisel tehtud kulude katmiseks vajalikku summat.
- (273) Pealegi ei esitanud Ungari ametiasutused ega huvitatud isikud kõnealuste tootjate kulude analüüsi toetamiseks väidet, et need vastavad tavalise ettevõtja kuludele.
- (274) Lõpetuseks märgib komisjon, et kõik teised hinnatavad elektrienergia ostulepingud peale Kispersti lepingu sõlmiti ilma pakkumismenetluseta.
- (275) Elektrienergia ostulepingud ei vasta seega Altmarki kohtuotsuse kriteeriumitele.
- (276) Huvitatud isikud väitsid, et EÜ asutamislepingu artikli 86 lõige 2 võib olla elektrienergia ostulepingute suhtes kohaldatav isegi juhul, kui need ei vasta Altmarki kohtuotsuses sätestatud kriteeriumitele. Meetme kooskõla EÜ asutamislepingu artikli 86 lõikega 2 hinnatakse käesoleva otsuse punktis 7.7.

⁽⁵⁷⁾ Vt komisjoni otsused menetlustes N 34/99 (EÜT C 5, 8.1.2002, lk 2), NN 49/99 (EÜT C 268, 22.9.2001, lk 7), N 6/A/2001 (EÜT C 77, 28.3.2002, lk 25) ning C 7/2005 (Euroopa Liidu Teatajas veel avaldamata).

⁽⁵⁸⁾ Need on tegelikult Altmarki kohtuotsuse teine ja kolmas kriteerium.

Valikulisus

- (277) Elektrienergia ostulepingud sõlmiti mitme teatavasse majandussektoris kuuluva äriühinguga. Vaatlusalustest elektrienergia ostulepingutest kasu saavad äriühingud on loetletud eespool tabelis 1.
- (278) AES-Tisza väidab, et elektrienergia ostulepingud ei ole valikulised, kuna pikaajalisi lepinguid kasutatakse kogu elektrienergiasektoris: MVMi ja elektritootjate vahel, MVMi ja jaotusettevõtete vahel ning elektri impordi jaoks. Nad väidavad, et tulenevalt tollal Ungaris kehtinud õigusaktidest olid kõigil elektritootjatel lepingud MVMiga ning lühema kestusega lepingud olid üksnes taastuvenergia- ja koostootmisjaamadel.
- (279) Ungari ametiasutused märgivad oma vastustes huvitatud isikute märkustele, et olulised elektrijaamad ning elektrijaamade plokid müüvad elektrit vabaturul ilma elektrienergia ostulepinguteta ning kohustuslike ostukogusteta (näiteks Dunamenti G1-plokk, Vértesi elektrijaam ning Mátra I ja II plokk).
- (280) Tõepoolest on olemas olulisi elektrijaamu ja plokk, mis tegutsevad ilma elektrienergia ostulepinguteta (vt Ungari ametiasutuste esitatud näited). Äriühingul AES endal on kaks elektrijaama, mis ei tegutse elektrienergia ostulepingute alusel.
- (281) Komisjon märgib, et asjaolu, et abimeede ei ole suunatud ühele või mitmele eelnevalt määratletud konkreetsele saajale, vaid et abisaajad määratakse kindlaks objektiivsete kriteeriumide alusel, ei tähenda, et see meede ei anna abisaajatele valikulist eelist. Abisaajate kindlaksmääramise kord ei avalda mõju riigiabi olemasolule seoses meetmega⁽⁵⁹⁾.
- (282) Pealegi on ka Euroopa Kohtu praktikas sätestatud, et isegi meedet, mis annab eelise kogu sektorile võrreldes teiste võrdväärsetes olukorras olevate majandussektoritega, tuleb käsitada sellele sektorile valikulist eelist andva meetmena⁽⁶⁰⁾.
- (283) Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingud on valikuline meede.

Riigi ressursid ja riigiga seostatavus

- (284) Komisjonil tuleb hinnata, kas elektrienergia ostulepingutega kaasnes riigi ressursside üleandmine.

⁽⁵⁹⁾ Esimese Astme Kohtu 29. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-55/99: CETM vs. komisjon, punktid 40–52.

⁽⁶⁰⁾ Euroopa Kohtu 14. juuli 1983. aasta otsus kohtuasjas 203/82: komisjon vs. Itaalia Vabariik, punkt 4.
Euroopa Kohtu 2. juuli 1973. aasta otsus kohtuasjas 173/73: Itaalia Vabariik vs. komisjon, punkt 18.

- (285) Kõigi hinnatavate elektrienergia ostulepingute aluspõhimõte on MVMi kohustus osta 15–27 aasta jooksul kindlaksmääratud tootmisvõimsust ja toodetud elektri kindlaksmääratud miinimumkoguseid hinnaga, mis katab elektrijaama püsi- ja muutuvkulusid. Majanduslikus mõttes pannakse selle ostukohustusega MVMile pidev kohustus maksta elektritootjatele kogu lepingu kestuse vältel teatavat hinda teatava võimsuse eest (võimsustasu) ning teatatava elektrienergia koguse eest (energiatasu). Individuaalsetes elektrienergia ostulepingutes on sätestatud MVMi täiendavad rahalised kohustused, mida kirjeldatakse eespool 2. peatükis. Kõnealune jätkuv rahaliste vahendite ülekandmine elektritootjatele ning nimetatud tasude maksmine on omane kõigile elektrienergia ostulepingutele ja kestab kogu lepingute kestuse vältel. Ilmselt on ülekantavate vahendite summa seda suurem, mida pikem on elektrienergia ostulepingu kestus.

- (286) Et teha kindlaks, kas MVMi poolt elektritootjatele üleantavad vahendid on riigi ressursid, on komisjon hinnanud meedet eelkõige järgmiste kaalutluste alusel:

Riigi ressursside olemasolu – PreussenElektra kohtuotsus⁽⁶¹⁾

- (287) PreussenElektra kohtuotsuses uuris Euroopa Kohus mehhanismi, mille alusel sundis riik eraomanduses äriühinguid ostma elektrienergiat konkreetsetelt elektritootjalt riigi poolt kindlaks määratud hinnaga ja turuhinnast kallimalt. Euroopa Kohus sedastas, et sellisel juhul ei toimunud riigi ressursside üleandmist ja seega ei olnud tegemist riigiabiga.
- (288) Komisjon leiab, et Ungari kava erineb peamiselt ostukohustusega äriühingute omanike struktuuri erinevuse tõttu oluliselt Euroopa Kohtu poolt nimetatud kohtuasjas uuritud süsteemist.
- (289) PreussenElektra juhtumi puhul oli äriühing, millele riik pani ostukohustuse, eraomandis, kuid MVM kuulub täielikult riigile. Kasutatud vahendid on seetõttu riigile kuuluvale äriühingule kuuluvad ja tema kontrollitavad vahendid.

- (290) PreussenElektra juhtumi puhul selgus summade jälgimisel abisaajast tagasi nende päritolukohani, et need ei olnud kordagi riigi otsese või kaudse kontrolli all. Käesoleva juhtumi puhul on need siiski riigi kontrolli all, sest neid päritolukohani tagasi jälgides võib näha, et need lähevad riigi äriühingule.

⁽⁶¹⁾ Euroopa Kohtu 13. märts 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98.

Riigiga seostatavus: Stardusti kohtuotsus ⁽⁶²⁾

- (291) Komisjon leiab ühtlasi, et MVMi käitumine on seostatav Ungari riigiga. Tuleb lisada, et Ungari ametiasutused ei väitnud käesoleva menetluse jooksul kordagi, et elektrienergia ostulepingud ei ole riigiga seostatavad ning et seetõttu ei kaasne nendega riigi ressursside üleandmist.
- (292) Asjaomaste elektrijaamade elujõulisuse tagamiseks ettenähtud MVMi ostukohustuse aluspõhimõte on seostatav Ungari riigiga. Kuna see elektrienergia ostulepinguid nende kogu kestuse vältel valitsev aluspõhimõte kehtestati elektrienergia ostulepingute sõlmimisel, tuleb komisjonil uurida elektrienergia ostulepingute sõlmimise tingimusi (s.o kõnealuse aluspõhimõtte kehtestamise asjaolusid), et välja selgitada selle Ungari riigiga seostatavus.
- (293) Riigiga seostatavust hinnates võttis komisjon arvesse eelkõige järgmisi asjaolusid:
- (294) Elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal oli MVMil vastavalt I energiaseadusele kohustus tagada Ungaris varustuskindlus võimalikult väikeste kuludega.
- (295) Samas I energiaseaduses nõuti MVMilt elektrienergia nõudluse hindamist ning tootmisvõimsuste suurendamise algatamist sellest hinnangust tuleneva prognoosi alusel. MVM pidi koostama riikliku elektrijaamade ehituskava (*Országos Erőműépítési Terv*), mille ta pidi seejärel esitama kinnitamiseks valitsusele ja parlamendile.
- (296) Ungari valitsus ja huvitatud isikud mõõnsid oma märkustes, et sõlmimise ajal olid elektrienergia ostulepingud Ungari valitsuse kindlaksmääratud vahend varustuskindluse tagamiseks ja valitsuse muude eesmärkide täitmiseks, näiteks energiasektori moderniseerimiseks, pöörates erilist tähelepanu kehtivatele keskkonnakaitse normidele, ning energiasektori vajalikuks ümberkorraldamiseks ⁽⁶³⁾. Csepeli elektrijaam ütleb oma märkustes: „Elektrienergia ostulepingut tuleb hinnata sellena, mis see on: lahutamatu osa Ungari riigi katsest MVMi kaudu moodustada hajutatud tootmisportfell ajal, mil riigil ei olnud rahalisi vahendeid selle saavutamiseks omal jõul.” ⁽⁶⁴⁾.
- (297) Ungari ametiasutused teatasid komisjonile, ⁽⁶⁵⁾ et ettevalmistustöö elektrienergia ostulepingute sõlmimiseks oli alanud seoses elektrijaamade erastamisega valitsuse
- dekreeidi nr 1114/1994 (XII.7.) alusel. Kogu elektrienergia ostulepingute koostamise ja erastamise protseduuri iseloomustas tihe koostöö Ungari Energiaameti (seadusandja), tööstus- ja kaubandusministeeriumi, rahandusministeeriumi, Allami Vagyongynökség Rt, s.o erastamise eest vastutava valitsusasutuse, MVMi ning mitme rahvusvahelise nõustaja vahel.
- (298) Seoses sellega moodustati eespool nimetatud organite esindajatest koosnev töökomisjon, mis võttis vastu muu hulgas elektrienergia ostulepingute ja hinnakujundusmeetodite koostamise suunised.
- (299) Ungari valitsuse tellimisel koostas rahvusvaheline õigusbüroo standardse elektrienergia ostulepingu. Ungari ametiasutused kinnitasid, et elektrienergia ostulepingud põhinesid kõnealusel standardil. Samuti kinnitasid nad, et elektrienergia ostulepingute hindade määramise mehhanism töötati välja elektrienergia hinna regulatsiooni käsitleva valitsuse otsuse nr 1074/1995 (III.4.) alusel, mis sisaldas reguleeritud elektrihindade arvutamise üksikasjalikke eeskirju. Elektrienergia ostulepingutes võeti üle valitsuse otsuses sätestatud valemid ja määratlused ⁽⁶⁶⁾.
- (300) Elektrienergia ostulepingu sõlmimise otsuse võttis nii erastamisega seoses kui ka hiljem vastu MVMi juhatus. Juhatus liikmed valitakse üldkoosolekul. Ungari ametiasutustelt saadud teabe kohaselt, ⁽⁶⁷⁾ „kuna MVM kuulub enam kui 99 % ulatuses riigile, nimetatakse juhatuse liikmeid ametisse, valitakse ja kutsutakse tagasi riigi äranägemisel”.
- (301) I energiaseaduse rakendamist käsitleva valitsuse dekreeidi nr 34/1995 (IV.5.) kohaselt pidi MVM korraldama 90 päeva jooksul pärast elektrijaamade ehituskava kinnitamist pakkumiskutse.
- (302) Kispesti elektrijaama elektrienergia ostuleping sõlmiti pakkumismenetluse tulemusel vastavalt edaspidi kirjeldatud õiguslikul menetlusele.
- (303) Vastutava ministeeriumi ja Ungari Energiaameti ühised suunised elektrijaama ehituse heakskiitmismenetluse ja pakkumismenetluse üldeeskirjade kohta anti välja 1997. aastal.

⁽⁶²⁾ Euroopa Kohtu 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99.

⁽⁶³⁾ Vt nt 25. aprillil 2005 registreeritud Ungari ametiasutuste kiri.

⁽⁶⁴⁾ Märkuste lk 5.

⁽⁶⁵⁾ 25. juulil 2005 registreeritud kiri.

⁽⁶⁶⁾ „A szerződés mintegy áttelelt a Kormányhatározatban szereplő képleteket, meghatározásokat.” 25. juulil 2005 registreeritud Ungari ametiasutuste kiri.

⁽⁶⁷⁾ 20. juuli 2005. aasta kiri, mis registreeriti 25. juulil 2005.

- (304) Ühistes suunistes on esitatud peamised põhjused, miks on vaja kujundada ümber omanike struktuur ning luua uued elektrienergia tootmisvõimsused. Suunistes määratakse selgelt eesmärgid: varustuskindlus võimalikult väikeste kuludega, moderniseerimine keskkonnakaitse normide täitmiseks, primaarenergia allikate mitmekesistamine, paindlikum elektriijaamade võrk, millel on vajalikud reservid ja mis suudavad teha koostööd Lääne-Euroopa elektrisüsteemiga. Samuti rõhutatakse suunistes, et tulevase elektriijaamade võrgu toimimine „peab võimaldama kasumlikku käitamist ja hooldust õigusnormidega kooskõllalise hindade kujundamisega” ⁽⁶⁸⁾.
- (305) Ministeeriumi ja Ungari Energiaameti ühiste suuniste punktis 2 lisatakse ka, et eespool nimetatud eesmärkide rakendamine peaks tagama „tänapäevase elektrienergia süsteemi, mis vastab keskkonnakaitse nõuetele, tagab Euroopa koostöö, põhjendatud investeeringute ja tõhusalt tegutsevate litsentsiomanike tehtud kulude tootlikkuse ning kestvaks tegutsemiseks vajalikku kasumit sisaldavad hinnad. Kõik eespool nimetatud eesmärgid tuleb saavutada viisil, mis tagab [...] primaarenergia varustuskindluse, võimaldab neil, kes kavatsesid sellesse valdkonda investeerida, tunda kindlust oma investeeringute ja nende tootlikkuse suhtes, [...], deklareeritud valitsuse eesmärkide täitmise.”
- (306) Seejärel reguleeritakse ühistes suunistes elektriijaamade võimsuse loomisega seotud konkurentsimeetlust.
- (307) Hindamise Peakomitee (Értékelő Főbizottság) tegi pakkumise võitjale lõpliku ettepaneku. Nimetatud komiteesse kuulusid majandusministeeriumi, keskkonnaministeeriumi, Ungari Energiaameti, MVMi ja ERSTE panga esindajad. Lõpliku otsuse võttis vastu MVMi juhatus. Vastavalt ühistele suunistele tuli pakkumise ametlik tulemus avaldada (ainult) ministeeriumi ametlikus väljaandes.
- (308) II energiaseaduses eeldati elektrienergia ostulepingute olemasolu. Kõnealusel parlamendi antud seaduses, mis on peamine õiguslik raamistik Ungari energiaturu toimimiseks hinnataval perioodil, viidatakse palju kordi MVMi pikaajalistele ostukohustustele.
- (309) Luhtunud kulusid käsitleva valitsuse dekreediga nr 183/2002 (VIII.23.) artikli 5 lõikes 2 on sätestatud MVMi kohustus algatada elektrienergia ostulepingutega seoses uued läbirääkimised ostumahtude vähendamiseks. Seega kohustatakse selle dekreediga MVMi esitama elektrienergia ostulepingute muutmissettepanekut.
- (310) AES-Tisza väitis oma märkustes, et elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad ei olnud pärast reguleeritud
- hindade perioodi (s.o pärast 1. jaanuari 2004, v.a 2007 aasta uus hinnaregulatsioon) riigiga seostatavad, vaid olid elektriijaama ja MVMi vaheliste läbirääkimiste tulemus.
- (311) Komisjon möönab, et abisaajatele üleantud vahendite täpne summa ei sõltu üksnes elektrienergia ostulepingute klauslitest, mida saab seostada riigiga, vaid ka MVMi ja elektritootjate perioodilistest kahepoolsetest läbirääkimistest. Tegelikult antakse elektrienergia ostulepingutes pooltele teatav vabadus leppida kokku MVMi tegelikult ostetavad elektrienergia kogused ja teatavad hinnakomponendid, eriti seoses võimsustasude arvutamisega, mis sõltuvad, nagu põhjenduses 356 näidatakse, mitmest tegurist ja mida tuleb perioodiliselt korrigeerida. Ostukoguste üle peetavate läbirääkimiste tulemuseks ei tohi siiski mitte kunagi olla elektrienergia ostulepingutes kehtestatud minimaalsetest tagatud ostukogustest väiksemad kogused. Sarnaselt võib hinnaläbirääkimisi pidada üksnes elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinna määramise mehhanismide raames, mida saab seostada riigiga. Seetõttu ei seadnud hinnaläbirääkimised kahtluse alla ostukohustuse põhimõtet katta põhjendatud kulud ja elektriijaama käitamiseks vajalik kasum.
- (312) Pealegi tähendab asjaolu, et elektrienergia ostulepingutes sätestatakse suure osa elektrienergia ostulepingu sõlminud elektriijaamade võimsuste reserveerimine ja nende võimsuste eest maksmine, iseenesest riigi ressurside üleandmist abisaajatele olenemata korrapärastest läbirääkimistest MVMi ja elektritootjate vahel.
- (313) Kõik huvitatud isikud nõustusid oma märkustes, ⁽⁶⁹⁾ et pärast 1. jaanuari 2004 elektrienergia ostulepingute alusel kohaldatud peamised valemid ja määratlused järgisid hinnaregulatsiooni põhieeskirju. [...] ⁽⁷⁰⁾ ise selgitab nii eespool nimetatud märkustes kui oma märkustes menetluse algatamise otsuse kohta, et hinnaläbirääkimistel „täpsustati” hinnakujundusvalemite kohaldamist ja „tõlgendati” selle sisu (*). Ta tunnistab, et elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnad on alati põhinenud kuludel, kattes põhjendatud kulusid, ning et neis võeti algusest peale suure osas arvesse hinnadekreetidega rakendatud hinnaarvutusmeetodid.
- (314) Lisaks sellele selgitab [...], et tema elektrienergia ostulepingu [...] muudatuses sätestatud hinnavalemid põhinevad samuti valitsuse dekreetidel: „[...] muudatuses (lisa [...] liide [...]) sätestatud valem kättesaadavustasu arvutamiseks on sama valem, mis sisaldub kohaldatavates dekreetides (joonealusel märkuse viide tööstus-, kaubandus- ja turismiministri dekreedile nr 55/1996 ning majandusministri dekreedile nr 46/2000 ja viimane

⁽⁶⁸⁾ Ühiste suuniste tekst esitati komisjonile ainult inglise keeles.

⁽⁶⁹⁾ Ungari ametiasutused edastasid need komisjonile 20. oktoobril 2004 ning Dunamenti kohta 25. juulil 2005.

⁽⁷⁰⁾ [...] esitatud dokumentide lisa 3.

(*) Elektritootja nimi.

kohaldatav dekreet (elektritootjate puhul) enne 1. jaanuari 2004 oli majandus- ja transpordiministri dekreet nr 60/2002), milles on sätestatud nendes nimetatud elektritootjate maksimaalsed kättesaadavustasud (= võimsustasud) ja energiatasud.”

- (315) Sellest nähtub, et hinnaläbirääkimised ega elektrienergia ostulepingute muudatused ei mõjutanud elektrienergia ostulepingute aluspõhimõtet, mis kehtestati kirjeldatud asjaoludel elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal. Sama ostukohustuse põhimõtte investeringute tootlikkuse tagamiseks on ka praegu elektrienergia ostulepingute aluseks.
- (316) Eespool nimetatud asjaoludest nähtub, et põhjendatud püsi- ja muutuvkulude katmise põhimõttel põhineva MVMi ostukohustuse olemasolu elektritootjate suhtes on seostatav Ungari riigiga.
- (317) Lisaks sellele on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt meede riigiabi juhul, kui eelis antakse ettevõtjatele riigi ressursside otsese ja selge mobiliseerimise teel, ning ka juhul, kui eelise andmine võib teatavate tingimuste tulevikus realiseerumise korral põhjustada riigiasutustele täiendava rahalise koormuse, mida neil ei oleks tulnud kanda, kui eelist ei oleks antud (⁷¹). 2004. aastal oli selge, et tõenäoliselt juhul, kui elektrienergia ostulepinguta elektritootjad ja –importijad pakuksid elektrienergia ostulepingutes sätestatud hindadest madalamaid hindu, kannaks MVM sellist täiendavat koormust, kuna selliste pakkumiste väljakujunemine ajendaks MVMi muutma oma varustusportfelli ning vähendama sellest tulenevalt elektritootjatele elektrienergia ostulepingute alusel tegelikult ostetavaid koguseid ning saama neilt hinnaalandusi. Oma elektrienergia ostulepingutest tulenevate kohustuste tõttu ei saa MVM selliseid otsuseid siiski teha, kuna MVM ei saa (nagu eespool näidatud) vähendada elektrienergia ostulepingute alusel tegutsevatele elektritootjatele ostetavaid koguseid allapoole miinimumtasest (tagatud ostukogus) ega pidada hindade üle läbirääkimisi konkureerivatele elektritootjatele saadavate alternatiivsete pakkumiste alusel, vaid üksnes elektrienergia ostulepingutes sätestatud kulupõhise hinnakujundusmehhanismi piires. See asjaolu koos põhjendustes 315–316 esitatud järeldusega viib komisjoni järeldusele, et riigi ressursside üleandmise tingimus on elektrienergia ostulepingutes olemas alates 1. maist 2004 ning on neis seni, kuni need kehtivad, olenemata tegelikest turutingimustest, sest need ei võimalda MVMil teha arbitraazi, mis võiks osutada asjakohaseks, et vähendada tema vajaduste rahuldamiseks vajaliku elektri ostmisele kulutatavaid vahendeid.
- (318) Eespool esitatud kaalutlustest järeldub, et elektrienergia ostulepingutega kaasneb riigi ressursside üleandmine.

(⁷¹) Vt eelkõige Esimese Astme Kohtu 13. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-204/97 ja T-270/97: EPAC vs. komisjon, EKL 2000, lk II-02267.

Konkurentsi moonutamine ja mõju liikmesriikide vahelisele kaubandusele

- (319) Elektriturud on olnud konkurentstile avatud ja elektrienergiaga on liikmesriikide vahel kaubeldud eelkõige alates ajast, mil jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (⁷²).
- (320) Ühe liikmesriigi energiasektorit soodustavad meetmed võivad seega kahjustada teiste liikmesriikide ettevõtjate suutlikkust sellesse liikmesriiki elektrienergiat eksportida või soodustada elektrienergia eksporti sellest liikmesriigist teise liikmesriiki. Eriti kehtib see Ungari puhul, mis on tänu oma kesksele asukohale Euroopas ühendatud või võib kergelt ühenduda paljude praeguste või tulevaste liikmesriikide võrgustikega.
- (321) Eriti kehtib see Ungari puhul, mis asub Euroopa keskel ja mida ümbritsevad seitse riiki, millest neli kuuluvad ELi. ELi liikmesriikidest on Ungaril võrkudevaheline ühendus Slovakkia, Austria ja Rumeeniaga. 2004. aastal importis Ungari peaaegu 14 000 GWh ja eksportis 6 300 GWh. Alates 2005. aastast tõusis import üle 15 000 GWh ja eksport jäi vahemikku 8 000–10 000 GWh.
- (322) Ungari Euroopa Liiduga ühinemisele järgnenud aastatel oli Ungari tootmisvõimsusest ligikaudu 60 % kaetud MVMi sõlmitud elektrienergia ostulepingutega. Elektrienergia ostulepingud lõpetavad kehtivuse ajavahemikus 2010. aasta lõpust 2024. aasta lõpuni. Eespool kirjeldatud MVMi ostukohustuse tingimused jäävad lepingute lõppemiseni samaks.
- (323) Ungari turu avamise esimene samm tehti 1. juulil 2004, kui kõik tarbijad peale kodumajapidamiste said õiguse minna vabaturule. 1. jaanuaril 2008 kadus kommunaalteenuste segment ning kõik tarbijad muutusid seega nn vabatarbijateks.
- (324) Olenemata turu avanemisest 2004. aastal ei valinud suur osa vabatarbijatest vabaturusegmenti. Konkurentsiameti aruandes Ungari energiaturu valdkondliku uuringu kohta (⁷³) järeldati selgesõnaliselt, et võimsuste vähene kättesaadavus vabaturul, mis tuleneb elektrienergia ostulepingute raames reserveeritud võimsustest, on tõsine takistus vabaturu valimisele. Elektrienergia ostulepingute kaudu oli 60 % Ungari tootmisvõimsustest seotud kommunaalteenuste sektoriga – ainult MVMiga – ning uute klientide pärast said konkureerida tegelikult üksnes ülejäänud võimsused.

(⁷²) EÜT L 27, 30.1.1997, lk 20.

(⁷³) Avaldatud 15. mail 2006.

- (325) Reserveeritud võimsused, s.o pikaks ajaks tagatud kogused takistavad ka uute elektritootjate tulekut hulgi- müügiturule, kuna 60 % kõigist võimsustest on seotud ühe (riigile kuuluva) äriühinguga, kellel on kohustus osta elektrit.
- (326) Sellega seoses võttis komisjon arvesse ka Ungari Konkurentsiameti valdkondliku uuringu tulemusi, milles järeldati selgesõnaliselt, et elektrienergia ostulepingud takistavad konkurentsil põhineva turu tekkimist, piirates faktiliselt vabatarbijate võimalust minna üle vabaturule ning takistades võimalike hulgi müüjate turule sisenemist⁽⁷⁴⁾.
- (327) Lisaks sellele põhjustab väljaspool elektrienergia ostulepinguid saadaolevate võimsuste vähesus hindade tõusu konkurentsil põhineval turul. Samuti mõjutab vabaturu hindu elektrienergia ostulepingutega reserveeritud võimsuste ja energiakoguste oluline maht.
- (328) Vastavalt Energiapoliitika Uuringute Piirkondliku Keskuse koostatud elektrienergia ostulepingute mõju Ungari elektri hulgihindadele käsitlevale kvantitatiivsele uurin- gule⁽⁷⁵⁾ kaasnevad elektrienergia ostulepingutega hulgi- müügiturul kõrgemad hinnad, kui oleks võimalik saavu- tada ilma elektrienergia ostulepinguteta. Üldisemalt väide- takse selles uuringus ka, et elektrienergia ostulepingud on üks peamisi tegureid, mis põhjustavad „vabal konkurentsil põhineva turu põhimõtete ühildumatu” turu- struktuuri⁽⁷⁶⁾. Kõnealuses uuringus pakutakse lahendu- sena tegelikult välja elektrienergia ostulepingute lõpetamine, et saavutada Ungari elektrienergia hulgi müügiturul vaba konkurents.
- (329) Komisjon hindab oma energiasektori uuringus⁽⁷⁷⁾ ka elektrienergia ostulepingute mõju konkurentsile ja kaubandusele. Põhjendustes 467–473 leiab komisjon, et „pikaajalised elektrienergia ostulepingud on veel üks tegur, mis võib mõjutada hulgi müügiturgudel regulaarselt kaubeldavaid mahtusid”. Poola elektrienergia ostulepin- gute kohta ütleb komisjon, et „on väga võimalik, et need kujutavad endast olulist tõket Poola hulgi müügituru arengule”. Seejärel ütleb komisjon, et „sarnane olukord valitseb Ungaris, kus Magyar Villamos Művek (MVM) on kommunaalteenuste hulgi müüja ning saab elektrit pikaajaliste elektrienergia ostulepingute alusel, müües seda seejärel kohalikele jaemüüjatele. Ungari elektri- energia ostulepingud katavad suure enamuse selle liik- mesriigi elektrivajadusest, mis võib avaldada hulgi müügi- le samasugust või isegi kaugemaleulatuvat mõju kui eespool seoses Poola hulgi müügituruga kirjeldatud mõju.”
- (330) Seega järeldatakse kõigis eespool nimetatud uuringutes, et elektrienergia ostulepingud moonutavad konkurentsile ja võivad kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust.
- (331) Huvitatud isikute edasiste väidete kohaselt ei ole tösi, et vabade võimsuste vähesus põhjustab konkurentsile moonu- tamist, sest MVMi tootmisvõimsuse oksjonid näitavad, et ta ei suuda müüa isegi mitte kõiki enda pakutavaid elek- trienergia tooteid.
- (332) Pakutavate koguste ja edukalt oksjonil müüdnud toodete võrdlus⁽⁷⁸⁾ näitab siiski, et MVM müüs peaaegu kõigil oksjonitel kõik pakutavad tooted. Enamikul juhtudel tuli tal isegi ära kasutada need kuni 10 % moodustavad täiendavad tooted, mida tal on õigusnormide kohaselt lubatud pakkuda.
- (333) Huvitatud isikud esitasid ka märkused, milles rõhutasid, et kaubandust ning Ungari elektrienergia hulgi müügiturul vaba konkurentsile väljakujunemise edukust mõjutas hulk muid tegureid. Komisjon nõustub selgelt sellega, et elekt- rienergia ostulepingud ei ole ainus konkurentsile ja kaubandust mõjutav tegur. Ka kõigis eespool nimetatud uuringutes mõeldakse, et turu avamise üldist edukust ja tegelikke hinnatasemeid mõjutab niisamuti hulk muid elemente (õigusnormid, piiratud juurdepääs piiriülestele võimsustele, hinnamuutuste oluline mõju rahvusvaheliste energiaturgudele jmt). Kõigis komisjonile käesoleva menetluse käigus esitatud ja muidu kättesaadavates uurin- gutes, v.a AES-Tisza esitatud ja tema tellitud uuringus,⁽⁷⁹⁾ tunnustatakse siiski selgelt, et elektrienergia ostulepingutel on konkurentsile ja kaubandusele oluline mõju.
- (334) Elektrienergia ostulepingutes sätestatud reserveeritud võimsused, tagatud ostukogused ja hinnakujundusmehha- nism kaitsevad elektrienergia ostulepingu sõlminud elekt- ritootjaid kogu elektrienergia ostulepingute kestuse vältel elektri jaamaid kasutamise seotud äririski eest. Nagu eespool põhjenduses 211 näidatud, hõlmab see elektri- energia tootmiskulude ning eelkõige kütusekulude kõiku- misega seotud riski, elektrienergia lõpptarbijahindade kõikumise seotud riski ning lõpptarbijate elektrinõud- luse kõikumise seotud riski. Kuna need on tüüpilised riskid, mida peaksid kandma elektrienergia ostulepinguta elektritootjad, takistavad elektrienergia ostulepingud võrdsete võimaluste tagamist elektritootmissektoris ning moonutavad tulemustel põhinevat konkurentsile.

⁽⁷⁴⁾ Aruande järelduste (Összefoglalás) punkt 24.

⁽⁷⁵⁾ Avaldatud novembris 2006. Originaalpealkiri on „A hosszú távú áramvásárlási szerződésnek megszűnésének hatása a villamos energia nagykereskedelmi árára”.

⁽⁷⁶⁾ Tsitaat uuringu punktist 2: „összegegyztethetetlen a versenypiaci működés elveivel”.

⁽⁷⁷⁾ 10. jaanuar 2007; http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/energy/

⁽⁷⁸⁾ Teave on kättesaadav Ungari Energiaameti veebisaidil: www.eh.gov.hu

⁽⁷⁹⁾ Dr Theon van Dijk uuring, märts 2006.

- (335) Komisjon märgib samuti, et enamik elektrienergia ostulepingutest kasu saavaid elektritootjaid kuulub suurtesse rahvusvahelistesse kontsernidesse, mis tegutsevad mitmes liikmesriigis. Neile kontsernidele konkurentsieelise andmine mõjutab kahtlemata kaubandust ja võib moonutada konkurentsi ühisturul.
- (336) Enamikus huvitatud isikute hinnangutes kaubanduse mõjutamise ja konkurentsi moonutamise kriteeriumide kohta viidatakse turu olukorrale elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal ning igal juhul turu olukorrale enne Ungari ühinemist ELiga. Komisjon ei saa nende väidetega nõustuda ning viitab sellega seoses eespool esitatud põhjendustele 156–172.
- (337) Mõned huvitatud isikud väidavad ka, et eraldiseisvalt käsitletuna ei mõjuta nende elektrienergia ostulepingud kaubandust, sest nende elektrijaama tootmisvõimsus on võrreldes riigi üldise tootmisvõimsusega väike. Kuna elektrienergia ostulepingute aluspõhimõtte on nende kõigi puhul sama (kohustus osta teatav minimaalne kogus toodetud elektrienergiat, tootmisvõimsuste reserveerimine, põhjendatud püsi- ja muutuvkulusid kattev hind 15–27 aasta vältel), mõjutavad turgu kõik elektrienergia ostulepingud. Tulenevalt nende olemusest suurendab mõju ulatust siiski kümne elektrienergia ostulepingu koosseksisteerimine Ungari turul. Mida rohkem võimsusi on elektrienergia ostulepingutega hõlmatud, seda suurem on eespool kirjeldatud mõju.
- (338) Eespool esitatut arvesse võttes leiab komisjon, et eespool kirjeldatud elektrienergia ostulepingute tingimused avaldavad mõju kaubandusele ja võivad moonutada konkurentsi.
- (339) Menetluse algatamise otsuse punktis 3.1 väljendas komisjon kahtlust riigiabi olemasolu suhtes Paksi elektrijaama puhul, kuna selle jaama elektrienergia ostuleping võib selle aluseks olevate põhimõtete poolest olla teiste jaamade elektrienergia ostulepingutest erinev. Uurimise tulemusel leiab komisjon siiski, et eespool esitatud riigiabi kriteeriumide hinnang kehtib samaväärselt ka Paksi elektrienergia ostulepingu puhul, sest selles sisalduvad samad aluspõhimõtted ning asjaomaste kriteeriumide raames sätestatud iseärasused.
- (340) Eespool esitatud hinnangu alusel on komisjon arvamusel, et elektrienergia ostulepingutes sätestatud ostukohustuse peamised tingimused, s.o võimsuse reserveerimine ja MVMi tagatud ostukogused sellistel tingimustel, mis tagavad elektrijaamade investeeringute tootlikkuse, kaitstes neid oma jaama käitamisega seotud äririskide eest, on riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses. Kõnealune riigiabi saavutatakse, kombinee-

rides võimsuse reserveerimise, minimaalsed tagatud ostukogused ning hinnakujundusmehhanismi, mis põhineb võimsus- ja energiatasul ning tagab püsi-, muutuv- ja kapitalikulude katmise, üldisest äritavast pikema aja jooksul.

7.4. Elektrienergia ostulepingute kohaldatavus pärast ühinemist

- (341) Huvitatud isikud väidavad, et kooskõlas tagasiulatava jõu puudumise üldpõhimõttega ei tohiks komisjon enne ühinemist õiguspäraselt kehtestatud meetmeid pärast ühinemist läbi vaadata.
- (342) Komisjon ei saa selle väitega nõustuda. Kõigi meetmete suhtes kohaldatakse ühinemiskuupäevast alates ühenduse õigustiku eeskirju olenemata sellest, et need olid enne ühinemist riiklike eeskirjade kohaselt õiguspärased. Ühinemisakti IV lisa sätestatud riigiabi erieeskirju kohaldatakse abimeetmete suhtes isegi siis, kui need meetmed olid kehtestatud enne ühinemist vastavalt riiklikele õigusnormidele.
- (343) Ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punktis 1 määratletakse olemasoleva abina ainult kolm meetmete kategooriat: i) enne 10. detsembrist 1994 jõustunud meetmed; ii) meetmed, mis lisati pärast komisjonipoolset uurimist ühinemisakti IV lisa loetelusse; ning iii) komisjoni nn vahemenetluse raames heakskiidetud meetmed. Kõiki pärast ühinemiskuupäeva veel rakendatavaid meetmeid, mis on riigiabi ja mis kuulu ühessegi neist kolmest kategooriast, loetakse ühinemisel uueks abiks; komisjonil on seega täielik voli keelata need meetmed, kui need ei ole ühisturuga kokkusobivad. Kõnealune riigiabi eeskirjade kohaldamine pärast ühinemist veel rakendatavate meetmete tulevaste mõjude suhtes ei ole EÜ riigiabi eeskirjade tagasiulatav kohaldamine ning see on ühinemisaktiga igal juhul lubatud.
- (344) Ühinemisakti IV lisa 3. peatüki punktis 2 määratletakse nn vahemenetlus. See tagab õigusliku raamistiku uues liikmesriigis enne ühinemiskuupäeva jõustatud ja pärast ühinemist veel rakendatavate abikavade ja üksikute abimeetmete hindamiseks.
- (345) Huvitatud isikud väidavad, et kuna ühenduse riigiabi eeskirju kohaldatakse alles alates ühinemiskuupäevast, saab pärast ühinemist rakendatavana määratleda üksnes neid abimeetmeid, mis annavad pärast ühinemist täiendavaid eeliseid. Nad väidavad, et elektrienergia ostulepingud ei anna pärast ühinemist mingeid täiendavaid eeliseid, sest nende hinnavaledid määratleti enne ühinemist ja järelikult oli riigi rahaline osalus enne ühinemist täielikult teada.

(346) Komisjon teeb järgmised tähelepanekud. Elektrienergia ostulepingute kehtivus lõpeb ajavahemikus 2010–2024, s.o pärast ühinemist. Komisjon on vaid väga erandlikel juhtudel leidnud, et pärast ühinemist jõus olev abimeede ei ole pärast ühinemist rakendatav abi ühinemisakti tähenduses. Nagu kõiki erandeid õigusaktides, tuleks ka sellist erandlikku tava tõlgendada kitsas tähenduses, et vältida selliste meetmete eelmaldamist komisjoni riigiabi kontrolli alt, mille suhtes ühinemisakti pooled kavatsesid sellist kontrolli rakendada.

(347) Sellega seoses on komisjon oma praktikas tõepoolest leidnud, ⁽⁸⁰⁾ et abimeetmed, mille puhul riigi majanduslik osalus oli enne ühinemist täpselt teada, ei ole pärast ühinemist rakendatavad abimeetmed ühinemisakti IV lisa tähenduses.

„Riigi majandusliku osaluse täpne määr“

(348) Elektrienergia ostulepingutes ei sätestatud riigi rahalise osaluse maksimumsummat ning samuti ei saanud seda enne ühinemist kogu elektrienergia ostulepingute kestuse ajaks täpselt välja arvutada.

(349) Otse vastupidi sõltub riigi majanduslik osalus elektrienergia ostulepingutes tulevases arengust, mis ei olnud ühinemise ajal teada. Lisaks tagasid elektrienergia ostulepingud tootjatele kaitse kulude kõikumise vastu, mis on seotud tulevikusündmustega, mitte enne ühinemist sooritatud tehingute või sündmustega, ja mis seetõttu ei olnud ühinemise kuupäeval teada.

(350) Seda, et riigi osalus elektrienergia ostulepingutes ei olnud ühinemise kuupäeval teada ja et elektrienergia ostulepingutega pandi riigile pärast ühinemist täiendavaid kohustusi, kinnitavad järgmised asjaolud.

(351) Esiteks ei ole üksikutes elektrienergia ostulepingutes sätestatud neid hindu, millega elektritootjad MVMile elektrit müüvad. Hinnad arvutatakse valemi abil, mis koosneb mitmest ettenägematult muutuvast parameetrist.

(352) Elektrienergia ostulepingute hinnavalem sisaldab võimsustasu ja energiatasu ning olenevalt elektritootjast erinevaid täiendavaid tasusid.

(353) Valemis on määratletud üksnes iga tasukategooria raames aktsepteeritavad kulud ja tasud ning iga tasukategooria tähtsus hinnas.

(354) Nii elektritootjad ise kui ka MVM mõõnsid oma märkustes, et teatavate tasukategooriate täpset tähendust tuli läbirääkimistel MVMiga täiendavalt täpsustada.

(355) Suur hulk elektrienergia ostulepingutes tunnustatud kulukategooriatest on muutuvad ning neid ei oleks saanud enne ühinemist täpselt ette teada. Näiteks:

(356) *Võimsustasu*

Selles kulukategoorias võetakse arvesse nii garanteeritud võimsusi kui ka MVMi jaoks tegelikult kasutatud võimsusi. See kulukategooria sõltub muu hulgas aastastest, kuimest ja nädalasest planeerimisest. Kõigis elektrienergia ostulepingutes viidatakse perioodilise planeerimise eeskirjadele ning täpne lõpphind sõltub igas elektrienergia ostulepingus aasta, kuu ja nädala plaanidest. Neid kulukategooriaid ei ole nende määratluse järgi võimalik eelnevalt täpselt määratleda. Näiteks võivad pooled näha oma plaanides teatavaks perioodiks ette „ülevõimsusi“. MVMi makstav koguhind sõltub tingimata muudest parameetritest, näiteks ilmast, mis mõjutab elektrinõudlust.

See kulukategooria sõltub ka Ungari forintide vahetuskursidest.

(357) *Energiatasu*

See kulukategooria sõltub peamiselt kütusehindadest. Kõnealused kulud muutuvad vastavalt turueeskirjadele, mida lepinguosalised ei saa kontrollida. Elektrienergia ostulepingutes ei ole kütusehinna tulevase kõikumisega seotud kuludele sätestatud konkreetset piirmäära.

Lisaks sellele sõltub teataval ajavahemikul makstavate energiataasude täpne summa loomulikult tegelikust müügikogusest MVMile, mida saab arvutada üksnes tagantjärele.

(358) *Täiendavad tasud (vajaduse korral)*

Teatavates elektrienergia ostulepingutes on sätestatud täiendav tasu reserveeritud, kuid lõpuks kasutamata jäänud võimsuste eest. Selle tasu täpset suurust ei ole selle määratluse järgi võimalik eelnevalt kindlaks määrata.

(359) Enamikus elektrienergia ostulepingutes on *bonus-malus* süsteem, mille kohaselt elektritootjatel on õigus saada boonust, kui nad käitavad tippkoormuse perioodidel rohkem võimsusi kui elektrienergia ostulepingus ette nähtud või toodavad rohkem elektrienergiat. Leppetrahv on sätestatud juhuks, kui elektritootja pakub elektrienergia ostulepingus ning aasta või kuu plaanides ettenähtust vähem võimsust.

(360) Nagu teised eespool esitatud arvutused, põhinevad ka need arvutused perioodilistel tegevuskavadel ning sõltuvad ühtlasi elektritootja enda käitumisest. Neid ei saa ühelgi juhul eelnevalt kindlaks määrata.

⁽⁸⁰⁾ Nt komisjoni 28. jaanuari 2004. aasta otsus riigiabi kohta, CZ 14/2003 – Tšehhi Vabariik, „Česka spořitelna, a.s.“.

- (361) Kõigest eelpool esitatust ilmneb, et elektrienergia täpset ostuhinda ei ole 15–27 aastaste lepingute puhul tehniliselt võimalik kindlaks määrata. Täpses hinnas võetakse arvesse perioodilisi tootmisplaane ning see sõltub elektri nõudlusest, lepingupoolte käitumisest, kütusehindadest jmt.
- (362) Isegi kui kõik need väited ei kehti kõigi elektrienergia ostulepingute puhul (kuna aktsepteeritavad kulukategooriad on elektrienergia ostulepingust olenevalt teataval määral erinevad), sisaldavad kõik elektrienergia ostulepingud hinnaelemente, mida on võimatu eelnevalt täpselt kindlaks määrata.
- (363) Seda arvesse võttes leiab komisjon, et hindade arvutamise valemite olemasolust ei piisa riigi majandusliku osaluse ülemmäära kindlaksmääramiseks. Muutuvate parameetrite olemasolu iseenesest muudab võimatuks riigi võimaliku osaluse suuruse piisava täpsusega kindlaksmääramise.
- (364) Kõrvalmärkusena võib öelda, et MVMi rahaline osalus elektrienergia ostulepingutes sõltub väga palju nõudlusest. See võrdub elektrienergia ostulepingus sätestatud ostuhinna ja MVMi poolt elektri müümisest saadava tulu vahega. Hinda, millega MVM elektrit müüb, ei saa prognoosida. See sõltub täpsetest tuludest, mida MVM saab piirkondlike jaotusettevõtetega sõlmitud lepingute alusel toimunud müügist ning tema oksjonite, pakkumiste ning turuplatsil (Piactér) toimunud müügi tulemustest. Samuti mõjutab neid hindu ametlik perioodiline hindade reguleerimine ning turunõudluse muutumine. See muudab riigi osaluse elektrienergia ostulepingutes raskemini ennustatavaks. Võib isegi juhtuda, et elektrienergia ostulepingus sätestatud tagatud ostukogus on suurem, kui MVM vajab, eriti pärast energiaturu täielikku liberaliseerimist 2008. aasta jaanuaris. Üleliigne elekter võib põhjustada ettenägematuid kulusid ja muuta riigi osaluse elektrienergia ostulepingutes veelgi raskemini ennustatavaks.
- (365) Seetõttu ei ole MVMi maksed elektritootjatele pärast ühinemist lihtsalt maksed enne ühinemist kindlaksmääratud ülemmäära piires.
- (366) Sellest tulenevalt on käesolevas otsuses hinnatavad elektrienergia ostulepingud pärast ühinemist rakendatavad meetmed ühinemisakti IV lisa 3. peatüki tähenduses.
- (367) Ühinemisakti IV lisa 3. peatükis on sätestatud: „Kui kolme kuu jooksul pärast meetme kohta täieliku teabe kättesaamist või pärast uue liikmesriigi avalduse saamist, milles ta teatab komisjonile, et peab esitatud teavet täielikuks, sest nõutud lisateave ei ole kättesaadav või on juba esitatud, ei esita komisjon vastuväiteid olemasolevale abimeetmele sel alusel, et on tõsisid kahtlusi meetme kokkusobivuses ühisturuga, loetakse komisjon vastuväidet mitteesitanuks.”
- (368) Tuginedes sellele sättele, väidavad teatavad huvitatud isikud, et komisjon ei järginud kolmekuulist tähtaega, mis järgnes Ungari teate esitamisele 31. märtsil 2004, ja on seega kõnealuse meetme vahemenetluse alusel kaudselt heaks kiitnud.
- (369) Komisjon märgib sellega seoses, et vahemenetluse kohaselt 31. märtsil 2004 esitatud teade käsitles MVMi kulude hüvitamise dekreeti, mitte elektrienergia ostulepinguid. Ungari tühistas selle teate ja komisjon avas hiljem elektrienergia ostulepingute kohta riigiabi juhtumi (vt eespool 1. peatükk).
- (370) Samuti tuleks märkida, et tegelikult järgis komisjon huvitatud isikute viidatud kolmekuulist tähtaega, nagu ilmneb ka järgmisest tabelist.

Sündmus	Kuupäev	Tähtaeg pärast teabe saamist
Ungari teade	31.3.2004	
Komisjoni küsimused	29.4.2004	29 päeva
Ungari vastused	4.6.2004	
Komisjoni küsimused	10.8.2004	2 kuud ja 6 päeva
Ungari vastused	21.10.2004	
Komisjoni küsimused	17.1.2005	2 kuud ja 27 päeva
Ungari vastused	7.4.2005	
Ungari poolt teate tühistamine	15.4.2005	8 päeva

7.5. Elektrienergia ostulepingud kui „uus abi” vastandatuna „olemasolevale abile”

- (367) Ühinemisakti IV lisa 3. peatükis on sätestatud: „Kui kolme kuu jooksul pärast meetme kohta täieliku teabe

- (371) Lisaks eespool nimetatud kirjavahetusele toimusid 15. juulil 2004, 30. novembril 2004 ja 12. jaanuaril 2005 komisjoni ja Ungari ametiasutuste esindajate vahelised isiklikud kohtumised.

- (372) Käesoleva menetluse raames hindab komisjon ühinemisakti ja menetlusmääruse alusel seda, kas elektrienergia ostulepingud sisaldavad olemasolevat või uut abi.
- (373) Vastavalt ühinemisakti IV lisa 3. peatükile käsitatakse kõiki riigiabi meetmeid, mis jõustusid enne ühinemist ja on rakendatavad ka pärast seda ning mis ei kuulu ühte allpool nimetatud olemasoleva abi liikidest, pärast ühinemist uue abina EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 3 tähenduses.
- (374) Käesolevas otsuses käsitletud elektrienergia ostulepingud jõustusid aastatel 1995–2001, st enne Ungari ühinemist Euroopa Liiduga 1. mail 2004. Käesolevas otsuses käsitletakse üksnes enne ühinemiskuupäeva kehtinud elektrienergia ostulepinguid. Otsus ei hõlma enne seda kuupäeva lõppenud elektrienergia ostulepinguid. Võttes arvesse kõiki muid põhjuseid, mis on esitatud eespool punktis 7.4, on meede ühinemisakti tähenduses rakendatav pärast ühinemist.
- (375) Ühinemisaktis viidatud kolm olemasoleva abi kategooriat:
- 1) Enne 10. detsembrist 1994 jõustunud abimeetmed.

Kõik elektrienergia ostulepingud sõlmiti ja need jõustusid pärast 10. detsembrist 1994.
 - 2) Ühinemisaktile lisatud olemasolevate riigiabimeetmete loetellu kantud abimeetmed.

Elektrienergia ostulepingud ei ole üldiselt ega üksikult kantud ühinemislepingu IV lisa 3. peatüki punkti 1 alapunktis b osutatud ühinemislepingu IV lisa liitesse, mis sisaldab olemasolevate abimeetmete loetelu.
 - 3) Abimeetmed, mida liikmesriigi riigiabiasutus hindas enne ühinemiskuupäeva vastavalt ühinemisaktis sätestatud nn vahemenetlusele ja mis loeti ühenduse õigustikule vastavaks ning mille kohta komisjon ei esitanud vastuväiteid sel alusel, et on tõsiseid kahtlusi meetme kokkusobivuses ühisturuga (vt ühinemisakti IV lisa 3. peatüki teine lõik).

Vastavalt nn vahemenetlusele ei esitatud komisjonile ühtegi elektrienergia ostulepingut.
- (376) Kuna elektrienergia ostulepingud ei kuulu ühessegi ühinemisaktis nimetatud olemasoleva abi kategooriasse, on pärast ühinemise kuupäeva tegemist uue abiga.
- (377) Komisjon märgib, et see liigitus on kooskõlas ka menetlusmääruse artikli 1 punkti b alapunkti v viimase lausega. Selles artiklis on sätestatud, et kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses (antud juhul pärast energiaturu liberaliseerimist vastavalt direktiivile 96/92/EÜ, mis jõustus Ungaris viimase ühinemisel Euroopa Liiduga), ei käsitata neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina, st neid tuleb käsitada uue abina.
- (378) Budapesti elektrijaam väidab, et menetlusmääruse artikli 1 punkti b alapunkti v viimast lauset ei tohiks kohaldada. Elektrijaam tugineb Alzetta Mauro kohtuotsusele,⁽⁸¹⁾ väites, et abi, mida anti teataval turul, mis oli enne liberaliseerimist konkurentsile suletud, tuleb pärast liberaliseerimise kuupäeva käsitada olemasoleva abina.
- (379) Komisjon ei saa selle väitega nõustuda. Nagu eespool juba märgitud, on komisjon seisukohal, et riigiabi käsitlevate ühinemisakti sätetega sooviti just nimelt tagada, et komisjon vaataks läbi kõik meetmed, mis võivad pärast ühinemist moonutada liikmesriikide vahelist konkurentsi. Erinevalt ühinemislepingutest, mis sõlmiti enne 1. mail 2004, on 1. mail 2004 sõlmitud ühinemisakti eesmärk piirata olemasoleva abina käsitatavaid meetmeid eespool kirjeldatud kolme konkreetse juhtumiga. Alzetta Mauro kohtuotsuses ei käsitleta ühinemisakti reguleerimisalasse kuuluvaid meetmeid, mistõttu seda ei saa pidada kohaldatavaks hinnatavate elektrienergia ostulepingute suhtes. Pealegi käsitletakse Alzetta Mauro kohtuotsuses olukorda enne määruse (EÜ) nr 659/1999 jõustumist.
- (380) Budapesti elektrijaam väidab samuti, et artikli 1 punkti b alapunkti v ei kohaldata üksikute abimeetmete suhtes, „sest üksikuid abimeetmeid ei ole selgesõnaliselt nimetatud“. Komisjon ei saa selle väitega nõustuda. Ei ole mingit põhjust, miks viited „abile“ ja „teatavatele meetmetele“ ei või tähendada nii üksikuid abimeetmeid kui ka abikavasid. Määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklis 4 viidatakse järjepidevalt teatatud „meetmetele“, kuid komisjon eeldab, et huvitatud isik ei vaidle vastu sellele, et artikkel 4 reguleerib ainuüksi teatatud abikavade esialgsel uurimisel.
- (381) Tuginedes ühinemisaktile ja menetlusmäärusele, otsustab komisjon seega, et elektrienergia ostulepingud kujutavad endast uut abi.

⁽⁸¹⁾ Vt joonealune märkus 32.

7.6. Komisjon ei saa lõpetada seaduslikult sõlmitud eraõiguslikke lepinguid (*pacta sunt servanda*) – õiguslik ebakindlus – proportsionaalsus

- (382) Komisjon soovib vastata huvitatud isikute märkustele, mille kohaselt komisjon ei saa lõpetada eraõiguslikke lepinguid, kuna see läheks huvitatud isikute sõnul vastuollu EÜ asutamislepingu riigiabi eeskirjadega, õiguskindluse põhimõttega ja proportsionaalsuse nõudega.
- (383) Komisjon lükkab need väited tagasi. Abi andmise vorm (elektrienergia ostulepingute puhul eraõiguslik leping) ei ole riigiabi seisukohast oluline; komisjoni analüüsi jaoks on oluline vaid meetme mõju. Kui eraõigusliku lepingu tingimuste tõttu antakse ühele lepingupoolele ebaseaduslikku ja ühisturuga kokkusobimatut riigiabi, siis peab liikmesriik nende tingimuste kehtivuse lõpetama. Komisjon peab andma ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu riigiabimeetme lõpetamise korralduse, isegi kui see riigiabi moodustab lepingust nii olulise osa, et selle lõpetamine lõpetab tegelikult lepingu enda kehtivuse.
- (384) Õiguskindluse kohta märgib komisjon järgmist. Ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Ungari Vabariigi vahel assotsiatsiooni loomist käsitlev Euroopa leping, mis sillutas teed ühinemisele, kirjutati alla 16. detsembril 1991 ja jõustus 1. veebruaril 1994, st enne elektrienergia ostulepingute sõlmimist. Ungari esitas ametliku ühinemistaotluse 31. märtsil 1994. Elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal (1995–2001) oli Ungari Euroopa lepingu artikli 62 alusel juba kohustatud viima oma konkurentsieskirjad kooskõlla EÜ asutamislepinguga. Samuti oli ilmne, et kuna elektrienergia ostulepingud sõlmiti nii pikaks ajaks, ei lõpe need enne Ungari ühinemist Euroopa Liiduga.
- (385) Ungari Vabariik kirjutas ühinemislepingule alla 16. aprillil 2003⁽⁸²⁾. Ühinemisleping jõustus 1. mail 2004. Ühinemiskuupäevast alates muutusid aluslepingud ja teised õigusaktid kooskõlas ühinemisakti artikliga 2 Ungari suhtes siduvaks. Järelikult on ühenduse õigustik kohaldatav uue liikmesriigi kõikide lepinguliste suhete suhtes ja kõik erandid sellest reeglist saavad tuleneda üksnes ühinemisaktist endast. Ühinemislepingule lisatud ühinemisaktis ja selle lisades ei ole sätestatud ühtegi erandit riigiabi eeskirjadest, mis vabastaksid elektrienergia ostulepingud või energiasektori üldiselt riigiabi käsitlevate ELi õigusaktide otsesest kohaldamisest.
- (386) Seega peab komisjon kohaldama ELi konkurentsioigust Ungari energiasektori suhtes samamoodi nagu kõikide teiste liikmesriikide suhtes. Erinevalt huvitatud isikute

väidetest on komisjon arvamusel, et ühisel energiaturul tekitab õiguslikku ebakindlust tegelikult riigiabi eeskirjade kohaldamata jätmise elektrienergia ostulepingute suhtes. Liikmesriigi ühinemine võib tööpoolest tekitada olukordi, kus meede, mis enne ühinemist ei riku ühtki riiklikku õigusakti, on pärast ühinemist käsitatav riigiabina, mistõttu sellele laieneb komisjonipoolne riigiabi kontroll.

- (387) Seetõttu leidis komisjon, et huvitatud isikute märkustes puudusid põhjendatud väited, mis selgitaksid, miks käesolev menetlus ei ole õiguskindluse põhimõttega kooskõlas.

7.7. Kokkusobivuse hindamine

- (388) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 1 on sätestatud ühenduses kehtiv riigiabi andmise üldine keeld.
- (389) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud erandid üldreeglist, et selline abi on vastavalt artikli 87 lõikele 1 ühisturuga kokkusobimatu.
- (390) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 2 sätestatud erandid ei ole käesoleval juhul kohaldatavad, sest kõnealune meede ei ole sotsiaalabi, seda ei antud üksiktarbijatele, loodusõnnetuste või erakorraliste olukordade tekitatud kahju korvamiseks või Saksamaa jagamisest kahjustatud Saksamaa Liitvabariigi teatavate piirkondade majandusele.
- (391) Täiendavad erandid on sätestatud EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 3.
- (392) Artikli 87 lõike 3 punktis a on sätestatud et ühisturuga kokkusobivaks võib pidada „abi majandusarengu edendamiseks niisugustes piirkondades, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus”. Ühinemise ajal võis selliseks piirkonnaks pidada tervet Ungarit ja enamik Ungari piirkondadest võib endiselt saada sellist abi⁽⁸³⁾.

⁽⁸²⁾ ELT L 236, 23.9.2003.

⁽⁸³⁾ Ungari regionaalabi kaart, mille komisjon kinnitas 13. septembril 2006 ja mis avaldati ELTs C 256, 24.10.2006, lk 7.

- (393) Komisjon on vastu võtnud sellise abi hindamise suunised. Ungari ELiga ühinemise ajal kehtisid regionaalabi suunised⁽⁸⁴⁾ (edaspidi „eelmised regionaalabi suunised“). Need suunised reguleerisid ka regionaalabi hindamist EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti c alusel. Alates 1. jaanuarist 2007 kehtivad uued komisjoni poolt vastu võetud regionaalabi suunised⁽⁸⁵⁾ (edaspidi „uued regionaalabi suunised“).
- (394) Mõlemate regionaalabi suuniste järgi võib riigiabi põhimõtteliselt anda üksnes investeerimiskulude katmiseks⁽⁸⁶⁾. Mõlemates suunistes on sätestatud järgmist:
- (395) „Äriühingu jooksvate kulude katmiseks antav regionaalabi (tegevuskulude katmiseks antav abi) on üldjuhul keelatud. Erandjuhul võib sellist abi siiski anda piirkondades, mille suhtes kohaldatakse artikli 87 lõike 3 punktis a sätestatud erandit, kui i) abi andmine on õigustatud regionaalarengu ja abi olemuse seisukohast ning ii) abi määr on proportsionaalne puudustega, mille leevendamiseks abi antakse. Liikmesriigi ülesanne on tõendada puuduste olemasolu ja hinnata nende olulisust.”⁽⁸⁷⁾
- (396) Kõnealust abi ei saa käsitada investeerimisabina. Investeerimisabi määratletakse mõlemates regionaalabi suunistes loetletud võimalike abikõlblike kulude alusel. Elektrienergia ostulepingute alusel makstud summad katavad ilmselgelt ka muid kulusid. Kõige silmatorkavam näide on see, et elektrienergia ostulepingud tagavad elektrienergia kasutamise seotud kütusekulude hüvitamise. Samuti hõlmavad elektrienergia ostulepingud personali kulusid. Need kulud ei ole mingil juhul investeerimisabi saamiseks kõlblikud kulud. Otse vastupidi, need on ettevõtja jooksvad kulud ja tuleb seega arvata mõlemates regionaalabi suunistes määratletud tegevuskulude hulka.
- (397) Seoses tegevusabiga ei osutanud Ungari ametiasutused ega huvitatud isikud menetluse ajal ühelegi elektrienergia ostulepingutega seotud konkreetse piirkonna puudusele ega tõendanud, et abi on selliste puudustega proportsionaalne.
- (398) Pealegi on mõlemates regionaalabi suunistes sätestatud, et tegevusabi peab igal juhul olema järkjärgult vähenev ja ajaliselt piiratud. Elektrienergia ostulepingute kaudu antav abi ei vähene järkjärgult ning kestus 15–27 aastat ületab kaugelt seda tähtaega, mis on mõlemate suuniste järgi lubatud. Elektrienergia ostulepingutele ei laiene ka ükski regionaalabi suunistes sätestatud konkreetne erand ning Ungari ametiasutused ja huvitatud isikud ei ole kunagi esitanud sellekohaseid väiteid.
- (399) Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes leiab komisjon, et EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis a sätestatud erandit ei saa kohaldada kõnealuse abi suhtes.
- (400) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis b on sätestatud, et „abi üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimiseks või mõne liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks” võib kuulutada ühisturuga kokkusobivaks.
- (401) Komisjon märgib, et kõnealuse abi eesmärk ei olnud üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimine.
- (402) Samuti ei ole komisjon leidnud mingeid tõendeid selle kohta, et abi eesmärk oleks olnud Ungari majanduses esineva tõsise häire kõrvaldamine. Komisjon möönab, et elekter on iga liikmesriigi majanduses oluline toode ja 1990. aastatel vajas Ungari energiasektor uuendamist.
- (403) Komisjon on siiski arvamusel, et määratlus „liikmesriigi majanduses esineva tõsise häire kõrvaldamine” viitab palju tõsisematele juhtumitele ja seda ei saa kohaldada lepingute puhul, mis käsitlevad tavapärasest elektrivarustust. Lisaks sellele märgib komisjon, et selline määratlus eeldab teatavat kiireloomulisust, mis on kokkusobimatu elektrienergia ostulepingutega.
- (404) Ungari ametiasutused ja huvitatud isikud ei ole väitnud, et elektrienergia ostulepingud on kokkusobivad EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktiga b.
- (405) Eelöeldut arvesse võttes leiab komisjon, et EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis b sätestatud erand ei ole kõnealuse abi suhtes kohaldatav.
- (406) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis d on sätestatud, et abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks võib pidada EÜ asutamislepinguga kooskõlas olevaks, kui niisugune abi ei kahjusta kaubandustingimusi ja konkurentsi ühenduses määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega. Elektrienergia ostulepingute suhtes see artikkel ilmselgelt ei kehti.
- (407) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis c on lubatud anda abi teatava majandustegevuse või teatavate majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega. Komisjon on koostanud hulga suuniseid ja teatisi, milles selgitatakse, kuidas kohaldada kõnealuses artiklis sätestatud erandit.

⁽⁸⁴⁾ EÜT C 74, 10.3.1998, lk 9.

⁽⁸⁵⁾ ELT C 54, 4.3.2006, lk 13.

⁽⁸⁶⁾ Eelmiste regionaalabi suuniste punkt 4.15 ja uute regionaalabi suuniste punkt 5.

⁽⁸⁷⁾ Tsitaat uute regionaalabi suuniste punktist 5.

- (408) Põhjendustes 393–398 on esitatud põhjused, miks elektrienergia ostulepinguid ei saa pidada kokkusobivaks ei eelmiste ega uute regionaalabi suunistega.
- (409) Komisjon märgib, et nii keskkonnasuunised, mis kehtisid Ungari ELiga ühinemise ajal,⁽⁸⁸⁾ kui ka regionaalabi suunised lubavad anda esmajoones investeerimisabi. Tegevusabi andmine on piiratud konkreetsete eesmärkidega. Esiteks jäätmekäitluseks ja energia säästmiseks antav abi (osa E.3.1), mida võib anda kuni 5 aastat. Teiseks maksude vähendamise ja maksuvabastuste kujul antav abi (osa E.3.2). Kolmandaks taastuvate energiaallikate kasutamiseks antav abi (osa E.3.3). On ilmne, et ükski nimetatud sätetest ei ole käesoleval juhul kohaldatav.
- (410) Neljas ja viimane tegevusabi liik, mida on lubatud anda, on elektri ja soojuse koostootmiseks (edaspidi „koostootmine“) antav abi (osa E.3.4). Mõned asjaomased elektri- ja soojuse tootjad toodavad nii soojust kui ka elektrit. Elektrienergia ostulepingud ei vasta siiski punkti 66 tingimustele ega seega ka keskkonnasuuniste punktides 58–65 nimetatud võimaluste tingimustele. Üks punktis 66 sätestatud tingimus on see, et abimeede edendab keskkonnakaitset, kuna energia muundamise kasutegur on eriti kõrge, meede võimaldab vähendada energiatarbimist või tootmisprotsess kahjustab keskkonda vähem. Komisjonile kättesaadavast teabest ei ilmne, et see tingimus oleks täidetud.
- (411) Kolm võimalust, mida liikmesriigid võivad kasutada tegevusabi andmiseks koostootmise jaoks:
- 1. võimalus: abi, mis hüvitab koostootmisjaamas toodetud energia tootmiskulude ja turuhinna vahe;
 - 2. võimalus: turumehhanismide, näiteks roheliste sertifikaatide süsteemi või pakkumismenetluste kasutuselevõtt;
 - 3. võimalus: abi, mis hüvitab kokkuhoitud väliskulud, st keskkonnakaitsekulud, mis ühiskonnal tekkisid, kui sama kogus energiat toodetak mõnes muus elektri- ja soojuse tootmisjaamas, mitte koostootmisjaamas;
 - 4. võimalus: abi, mida antakse kuni 5 aastat ja on kahanev või moodustab kuni 50 % abikõlblikest kuludest.
- (412) On ilmne, et elektrienergia ostulepingud ei vasta 2. ja 3. võimaluse tingimustele. 1. võimaluse tingimused ei ole samuti täidetud, sest abisumma arvutamisel ei lähtuta toodetud energia turuhinnast. Elektrienergia ostulepingu alusel antava abi summa ei sõltu teiste elektritootjate pakutavatest hindadest, vaid üksnes asjaomase elektritootja kantud investeerimis- ja tegevuskuludest.
- (413) Pealegi ei ole Ungari ametiasutused ega asjaomased tootjad tegelikult viidanud ühisturuga kokkusobivusele nende artiklite alusel ega tõendanud, et elektri- ja soojuse tootjad vastavad keskkonnasuunistes sätestatud kriteeriumitele seoses tegevusabi andmisega koostootmiseks.
- (414) 23. jaanuaril 2008 võttis komisjon vastu uued keskkonnakaitseks antavat riigiabi käsitlevad suunised⁽⁸⁹⁾. Ka nende suuniste kohaselt võib tegevusabi anda üksnes energia säästmise, koostootmise, taastuvate energiaallikate kasutamise ning maksude vähendamise ja maksuvabastustega seoses. Nagu eespool mainitud, ei ole elektrienergia ostulepingute puhul ükski neist tingimustest täidetud.
- (415) Koostootmise puhul võivad liikmesriigid sellise abi andmiseks valida kolme võimaluse vahel:
- 1. võimalus: abi, mis hüvitab koostootmisjaamas toodetud energia tootmiskulude ja turuhinna vahe;
 - 2. võimalus: turumehhanismide, näiteks roheliste sertifikaatide süsteemi või pakkumismenetluste kasutuselevõtt;
 - 3. võimalus: abi, mida antakse kuni 5 aastat ja on kahanev või moodustab kuni 50 % abikõlblikest kuludest.
- Elektrienergia ostulepingud ei vastu ühegi kirjeldatud võimaluse tingimustele. Ungari ametiasutused ega elektritootjad ei ole esitanud mingeid tõendeid nende uute keskkonnasuuniste kriteeriumite täitmise kohta.
- (416) Neist suunistest ja teatistest, mille komisjon on välja töötanud selleks, et selgitada, kuidas ta täpselt kohaldab artikli 87 lõike 3 punktis c sätestatud erandit, on luhtunud kulude meetoodika (vt eespool põhjendus 26) ainus, mida saab käesoleval juhul kohaldada.

⁽⁸⁸⁾ Ühenduse suunised keskkonnakaitsele antava riigiabi kohta (EÜT C 37, 3.2.2001, lk 3).

⁽⁸⁹⁾ ELT C 82, 1.4.2008, lk 1.

- (417) See metoodika on seotud abiga, mida anti turgu valitsevatele ettevõtjatele, kes olid investeerinud elektrijaamadesse enne elektrisektori liberaliseerimist ja kellel võib liberaliseeritud turul olla raskusi oma investeerimiskulude katmisega. Kuna elektrienergia ostulepingute üks oluline eesmärk on võimaldada teatavatel äriühingutel, mis olid investeerinud elektrijaamadesse enne elektrienergia sektori liberaliseerimist, saada ka edaspidi garanteeritud tulu, mis tagab investeeringute tasuvuse, tuleb seda metoodikat pidada asjakohaseks aluseks, millelt hinnata elektrienergia ostulepingute kokkusobivust ühisturuga.
- (418) Komisjon märgib, et Ungari ametiasutused ega asjaomased elektritootjad ei ole oma märkustes väitnud, et elektrienergia ostulepingud vastavad selle metoodika kriteeriumitele. Tegelikult leiab enamik elektritootjaid, et elektrienergia ostulepingud on ärilepingud, mis sõlmiti ammu enne selle metoodika väljatöötamist, ning mis tahes hüvitamismehhanismi kriteeriumid ei sobi elektrienergia ostulepingute hindamiseks.
- (419) Luhtunud kulude metoodika esmane eesmärk on hõlbustada energiasektori üleminekut liberaliseeritud turule, võimaldades turgu valitsevatel elektrienergia ettevõtjatel konkurentsiga kohaneda ⁽⁹⁰⁾.
- (420) Selles metoodikas on esitatud põhimõtted, millest komisjon lähtub selliste abimeetmete hindamisel, mille eesmärk on hüvitada kulusid, mis tekivad seoses kohustuste ja garantiidega, mille täitmine ei ole elektriturul liberaliseerimise tõttu enam võimalik. Neid kohustusi ja garantiisiid nimetatakse „luhtunud kuludeks” ning need võivad esineda mitmesugusel kujul, eriti eeldatava või selgesõnalise müügi garantii tingimusel tehtud investeerinuna.
- (421) Kuna elektrienergia ostulepingute endi näol on tegemist selgesõnalise müügi garantii-ga, mis anti enne liberaliseerimist, võib elektrienergia ostulepingu sõlminud elektrijaamasid pidada kõnealuse metoodika kohaldamisalasse kuuluvaks.
- (422) Komisjon märgib siiski, et elektrienergia ostulepingute mitu olulist põhimõtet ei vasta metoodika 4. osas sätestatud tingimustele. Esiteks ei vasta need metoodika punktis 4.2 sätestatud tingimusele, mille kohaselt tuleb abi andmise korras võtta arvesse konkurentsi edasist arengut. Elektrienergia ostulepingute hinnakujundusmehhanismid on kavandatud selliselt, et hinna määramisel võetakse arvesse üksnes asjaomase elektrijaama konkreetseid parameetreid. Konkureerivate elektritootjate pakutavaid hindu ega nende tootmisvõimsusi ei tule arvesse võtta.
- (423) Metoodika punkti 4.9 kohaselt on komisjonil kõige rohkem põhjust kahtlusteks, kui abisummat tõenäoliselt ei korrigeerita, et võtta arvesse luhtunud kulude suuruse arvutamisel esialgselt eeldatud majandus- ja turuolukorra ning tegeliku olukorra erinevusi. Elektrienergia ostulepingud kuuluvad sellesse kategooriasse, sest abimeetme kujundamisel ei ole lähtutud mingitest turueeldustest. Pealegi tõendab ka asjaolu, et elektrienergia ostulepingute olulisemad põhimõtted on jäänud muutumatuks olenemata elektriturul järk-järgulisest avanemisest ning panevad MVMile seega kohustuse osta tema vajadusi ületavas koguses energiat ja väljastada seda vabaturule, selgelt seda, et elektrienergia ostulepingute puhul ei võeta arvesse turu tegelikku arengut.
- (424) Lisaks sellele, nagu kirjeldati eespool 3. peatükis, on elektrienergia ostulepingute üks peamine eelis elektritootjate jaoks see, et MVM on kohustatud ostma kindlaksmääratud võimsused ja garanteeritud kogused hinna eest, mis katab püsi-, muutuv- ja kapitalikulud, ajavahemiku jooksul, mis ligikaudu vastab vara elueale või amortisatsiooniperioodile. Seega kohustavad elektrienergia ostulepingud üht lepingupoolt ostma oma elektrit teiselt lepingupoolt olenemata tegelikest muutustest konkurentide pakkumistest.
- (425) Mitmes liikmesriigis on kehtestatud hüvitamismehhanismid, mille puhul maksimaalne abisumma määratakse eelnevalt kindlaks, lähtudes tulevase konkurentsi põhineva turu ning eelkõige pakkumise ja nõudluse vahel korraldatu tulevaste turuhindade analüüsist. Kui asjaomased elektritootjad saavad prognoositud suuremat tulu, arvutatakse abisummad ümber ja kehtestatakse maksimaalsest summast madalamal tasemel. Hüvitamise mõju turule viiakse selliselt miinimumini, eriti kuna abisaajatele ei tagata minimaalset tootmis- ega müügi-mahtu.
- (426) Seega selle asemel, et aidata kaasa konkurentsil põhinevale turule üleminekule, loovad elektrienergia ostulepingud pigem takistusi tegeliku konkurentsi arengule suurel osal elektritootmisturust. Abi andmise kord ei võimalda seega võtta arvesse konkurentsi edasist arengut ja abi summa ei sõltu tõelise konkurentsi väljakujunemisest.
- (427) Järelikult on elektrienergia ostulepingud vastuolus ka luhtunud kulude metoodika 5. osas sätestatud põhimõttega, mille kohaselt rahastamiskord ei või olla vastuolus ühenduse huvidega, eriti konkurentsi-ga. Metoodika 5. osas on sätestatud, et rahastamiskord ei tohi takistada välise või uute ettevõtjate tulekut teatavale siseriiklikule või piirkondlikule turule. Kuid – nagu on muu hulgas kirjeldatud põhjenduses 220 – võimsuse reserveerimise ja võimsustasu tõttu ei saa MVM, kes on hulgimüügiturul ülekaalukalt suurim ostja, kasutada teisi tootjaid peale elektrienergia ostulepingute poolte. Lisaks sellele sunnivad turu avanemine ja elektrienergia ostulepingute tingimused MVMi ostma tema vajadusi ületavas koguses

⁽⁹⁰⁾ Vt metoodika sissejuhatavad sätted.

elektrit ja müüma seda elektrit vabaturul nn vabastusmehhanismide kaudu. Juba see asjaolu takistab uute ettevõtjate turule tulekut. Lõpetuseks leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingutega moonutatakse konkurentsi Ungari elektri hulgemüügiturul ajavahemiku vältel, mis ületab suuresti turumajandusele üleminekuks vajaliku mõistliku aja.

- (428) Elektrienergia ostulepingute tingimused ei vasta luhtunud kulude metoodika punktis 4.5 sätestatud kriteeriumitele, kuna elektritootjatele 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute lõppemiseni makstava abi ülemmäär ei ole eelnevalt kindlaks määratud.
- (429) Pealegi tuleneb kõnealuse metoodika punktist 4.8, et komisjonil on väga tõsiseid kahtlusi seoses abiga, mis on ette nähtud direktiivi 96/92/EÜ⁽⁹¹⁾ jõustumise eelsest ajast pärineva sissetuleku osaliseks või täielikuks tagamiseks, jättes arvesse võtmata turu avamisest tulenevad luhtunud abikõlblikud kulud.
- (430) Elektrienergia ostulepingud pidid jääma pärast Ungari ühinemist Euroopa Liiduga kehtima just selleks, et tagada suurem osa asjaomaste elektritootjate direktiivi 96/92/EÜ jõustumise eelsest ajast pärinevast sissetulekust. Lisaks sõlmiti elektrienergia ostulepingud väga suure turuosaga elektrijaamadega ning väga pikaks ajaks, mis ületas suuresti konkrentsil põhinevale turule üleminekuks vajaliku mõistliku aja.
- (431) Lisaks sellele ei ole komisjonil võimalik elektrienergia ostulepingute põhisätete seas eristada mingit tegurite kogumit, mida ta võiks luhtunud kulude metoodika alusel pidada ühisturuga kokkusobivaks. Elektrienergia ostulepingute kehtivusaja lühendamise ei piisaks selleks, et neid lepinguid võiks pidada ühisturuga kokkusobivaks, kuna rahastamise meetod, mille aluseks on reserveeritud võimsused ja tagatud ostukogused, takistaks endiselt tõelise konkurentsi väljakujunemist. Ka hinnakujundusmehhanismid oleksid endiselt vastuolus eesmärgiga toetada tõeliselt konkrentsil põhineva turu tekkimist, kus hinnad sõltuvad pakkumise ja nõudluse vahekorra.
- (432) Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingud ei vasta luhtunud kulude metoodikas sätestatud kriteeriumitele.
- (433) Mõned huvitatud isikud väitsid ka, et elektrienergia ostulepingute suhtes saab kohaldada EÜ asutamislepingu

artikli 86 lõiget 2 isegi juhul, kui need ei vasta Altmarki kohtuotsuses sätestatud kriteeriumitele.

- (434) Komisjon on arvamusel, et lähtudes põhjendustes 255–275 esitatud kaalutlustest, mis käsitlevad Altmarki kohtuotsuses sätestatud kriteeriume, võib järeldada, et artikli 86 lõiget 2 ei saa elektrienergia ostulepingute suhtes kohaldada.
- (435) Artikli 86 lõiget 2 saab kohaldada üksnes äriühingute suhtes, mis osutavad konkreetsetel määratletud, üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, ent käesoleval juhul ei ole tegemist selliste äriühingutega, nagu nähtub eespool esitatud põhjendustest 256–267. Lisaks sellele peab hüvitis üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest olema proportsionaalne tekkinud lisakuludega; teisisõnu, asjaomaste kulude arvutamiseks peab olema võimalik määratleda üldist majandushuvi pakkuvate teenuste ulatust. Eespool esitatud põhjendustest 268–270 nähtub, et käesoleval juhul ei ole tegemist sellise olukorraga.
- (436) Seega on kõnealune abi ühisturuga kokkusobimatu riigiabi.

7.8. Tagasinõudmine

- (437) Vastavalt EÜ asutamislepingule ja Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on komisjon pädev otsustama, et asjaomane riik peab abi tühistama või seda muutma,⁽⁹²⁾ kui abi on leitud olevat ühisturuga kokkusobimatu. Samuti on Euroopa Kohus korduvalt sedastanud, et riigi kohustus tühistada abi, mida komisjon peab ühisturuga kokkusobimatuks, on ette nähtud selleks, et taastada varasem olukord⁽⁹³⁾. Sellega seoses on Euroopa Kohus leidnud, et see eesmärk on saavutatud, kui saaja on maksnud õigusvastase abi tagasi ja kaotanud seeläbi eelise, mis tal oli turul teiste konkurentide ees, ning on taastatud enne abi maksmist valitsenud olukord⁽⁹⁴⁾.
- (438) Sellest kohtupraktikast tulenevalt on määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklis 14 sätestatud, et „kui ebaseadusliku abi korral tehakse negatiivne otsus, nõuab komisjon, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada. Komisjon ei nõua abi tagastamist, kui see oleks vastuolus ühenduse õiguse üldpõhimõttega.”

⁽⁹¹⁾ Elektrituru liberaliseerimise kuupäev, mis Ungari puhul oli 1. mai 2004.

⁽⁹²⁾ Kohtuasi C-70/72: komisjon vs. Saksamaa, EKL 1973, lk 00813, punkt 13.

⁽⁹³⁾ Liidetud kohtuasjad C-278/92, C-279/92 ja C-280/92: Hispaania vs. komisjon, EKL 1994, lk I-4103, punkt 75.

⁽⁹⁴⁾ Kohtuasi C-75/97: Belgia vs. komisjon, EKL 1999, lk I-030671, punktid 64 ja 65.

(439) Mõned huvitatud isikud väitsid, et eraõiguslike lepingute lõpetamine komisjoni otsusega läheks vastuollu õiguskindluse põhimõttega, sest elektrienergia ostulepingud on eraõiguslikud lepingud, mille elektritootjad sõlmisid heas usus asjaomasel ajal valitsenud turuolukorras. Samuti väidavad nad, et selline otsus oleks vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Komisjon lükkab need väited tagasi põhjendustes 382–387 esitatud põhjustel.

(440) Proportsionaalsuse kohta on Euroopa Kohus sedastanud, et ebaseaduslikult antud riigiabi tagasinõudmist abi andmisele eelnenud olukorra taastamiseks ei saa põhimõtteliselt pidada asutamislepingu riigiabisätete eesmärkidega ebaseaduslikuks⁽⁹⁵⁾.

(441) Seetõttu leiab komisjon, et elektrienergia ostulepingute kaudu antud abi tagasinõudmine selleks, et taastada konkurentsitingimused, on piisavalt põhjendatud.

Tagasinõutava abi suuruse määramine

(442) Põhjendustest 176–236 nähtub, et elektrienergia ostulepingutest tulenev eelis on oluliselt suurem kui mis tahes positiivne erinevus elektrienergia ostulepingutest tulenevate hindade ja nende hindade vahel, mida oleks võinud turul saada ilma nende lepinguteta.

(443) Komisjon on siiski arvamusel, et põhjendustes 174–236 kirjeldatud MVMi pikaajaliste ostukohustuste kõikide tingimuste koguväärtust ajavahemikul 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute lõpetamiseni ei ole võimalik täpselt välja arvutada. Seetõttu piirab komisjon ebaseadusliku abi tagasinõudmise korraldust võimaliku erinevusega elektrienergia ostulepingute raames elektritootjate teenitud tulude ja nende tulude vahel, mida elektritootjad oleksid võinud turul sel ajavahemikul teenida ilma elektrienergia ostulepinguteta.

(444) Elektritootjate tagasinõutava summa kindlaksmääramisega seoses mõnab komisjon, et täpset abisummat, mida võib tegelikult käsitada abisaajate tuluna, on küllaltki keeruline välja arvutada, kuna see sõltub sellest, millised oleksid olnud hinnad ning toodetud ja müüüdud energiakogused Ungari hulгимүүгитurul ajavahemikul 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute lõpetamiseni siis, kui ükski elektrienergia ostuleping ei oleks sel

ajavahemikul kehtinud. Kuna elektrienergia ostulepingud hõlmavad suurema osa Ungari tootmisvõimsusest, oleks turg olnud alternatiivse stsenaariumi⁽⁹⁶⁾ korral tegelikult kujunenud olukorrast täiesti erinev.

(445) Elektrienergia ühe iseärasusena ei ole seda võimalik pärast tootmist ökonoomselt ladustada. Võrgu stabiilsuse tagamiseks peavad elektri pakkumine ja nõudlus olema alati tasakaalus. Sellest tulenevalt ei sõltu energiakogus, mida elektritootjad ja importijad saavad teataval ajavahemikul hulгимүүгитurul müüa, ega hind, mida neil õnnestub selle energiakoguse eest saada, mitte energia üldkogusest, mida ostjad sel ajavahemikul nõuavad, vaid konkreetsetel ajahetkedel nõutavatest energiakogustest⁽⁹⁷⁾. Lisaks sellele muutub elektrinõudlus oluliselt ööpäeva ja hooaegade lõikes, mis tähendab seda, et muutub ka tootmis- ja impordivõimsus, mis on vajalik nõudluse rahuldamiseks konkreetsetel ajahetkedel, ning et teatavad tootmisüksused tarnivad energiat üksnes suure nõudlusega perioodidel⁽⁹⁸⁾. Järelikult ei saa iga-aastase tarbimise, tootmise ja hindade kohta komisjoni käsutuses olevate andmete põhjal turu toimimist täiesti täpselt hinnata.

(446) Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei nõua siiski ükski ühenduse õigusnorm ühisturuga kokkusobimatuks kuulutatud abi tagasinõudmise korralduse korral komisjonilt tagastatava abi täpse summat kindlaks määramist. Piisab sellest, kui komisjoni otsus sisaldab andmeid, mis võimaldavad selle adressaadil summa ilma liigsete probleemideta ise kindlaks määrata⁽⁹⁹⁾.

(447) Seega annab komisjon suunised selle kohta, kuidas tagasinõutava summa suurus tuleks kindlaks määrata. Nagu eespool mainitud, hõlmavad elektrienergia ostulepingud niivõrd suurt osa Ungari elektritootmisturust, et ilma nende lepinguteta oleksid hinnad erinenud konkrentsil põhinevas segmendis tegelikult täheldatud hindadest. Järelikult võib hinna, mida elektritootjad oleksid võinud kõnealuste elektrienergia ostulepinguteta saada, välja arvutada turu modelleerimise alusel, analüüsides elektri hulгимүүгитuru toimimist „alternatiivse stsenaariumi” alusel. Modelleerimise eesmärk on hinnata, millised oleksid olnud müügimahud ja hinnad alternatiivse stsenaariumi korral, et teha kindlaks usaldusväärsed hinnangulised summad, mida MVM oleks pidanud asjaomastele elektritootjatele maksuma sellise stsenaariumi korral

⁽⁹⁵⁾ Kohtuasi C-75/97: Belgia vs. komisjon, EKL 1999, lk I-030671, punkt 68; kohtuasi C-142/87: Belgia vs. komisjon, EKL 1990, lk I-00959, punkt 66 ja liidetud kohtuasjad C-278/92–C-280/92: Hispaania vs. komisjon, EKL 1994, lk I-04103, punkt 75.

⁽⁹⁶⁾ Fiktiivne stsenaarium, mille puhul ajavahemikul 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute lõpetamiseni ükski selline leping ei kehtinuks. „Tegelik stsenaarium” on tegelik olukord, mis valitses elektrienergia ostulepingute kehtimise tõttu.

⁽⁹⁷⁾ Seda parameetrit väljendatakse ühikuga MW ja seda nimetatakse tavaliselt võrgukoormuseks.

⁽⁹⁸⁾ Suure nõudlusega perioode nimetatakse tavaliselt tippkoormusega perioodideks, mille vastandiks on baaskoormusega perioodid.

⁽⁹⁹⁾ Vt muu hulgas kohtuasi C-480/98: Hispaania vs. komisjon, EKL 2000, lk I-8717, punkt 25 ja kohtuasi C-415/03: komisjon vs. Kreeka, EKL 2005, lk I-03875, punkt 39.

ostetud energia eest. Modelleerimine peab vastama järgmistes põhjendustes esitatud tingimustele.

- (448) Esiteks, kuna elektrinõudluse hinnaelastsus on väga väike, tuleks modelleerimise läbiviimisel lähtuda eeldusest, et võrgukoormus on alternatiivse stsenaariumi korral igal ajahetkel identne sel ajal tegelikult täheldatud koormusega.
- (449) Teiseks, nagu märgiti põhjenduses 196, kaubeldakse konkrentsil põhinevatel hulгимүүгитurgudel suurte elektrikogustega hetke- ja tähtpäevatehingute raames. Energiasektori uuringust ilmnes, et tähtpäevahinnad sõltuvad ootustest hetketuru hindade muutuste suhtes. Erinevalt hetketurgudest, mille puhul on majandusteooria kohaselt ideaalsete konkrentsitingimuste puhul hind igal ajahetkel võrdne kõikide nõudluse rahuldamiseks vajalike tootmisüksuste lähiperioodi kõrgeima piirkuluga, ⁽¹⁰⁰⁾ ei ole tähtpäevatehingute turgude puhul majandusteooria alusel konkrentset võrdlushinda võimalik kindlaks määrata. Lisaks sellele ei ole võimalik modelleerida mõju, mida avaldavad nii müüjate kui ka ostjate strateegiad seoses hetke- ja tähtpäevatehingute tegemisega. Seda tõendab hulk olukordi, mida on tähendatud hulгимүүгитurgudel kogu Euroopas. Energiasektori uuringust ilmnes, et hetketuru toodetena müüüdud toodete mahu osa riigis tarbitava elektri mahust on liikmesriikide lõikes väga erinev ⁽¹⁰¹⁾.
- (450) Nagu kirjeldati põhjenduses 198, on hetketuru hinnad, eriti elektribörsidel, kus sõlmitakse hetketehinguid, võrdlusaluseks kogu hulгимүүгитurule, sealhulgas tähtpäevatehingute kaudu müüdavatele toodetele. Komisjon on seetõttu arvamisel, et tagasinõutavate abisummade kindlaksmääramiseks tuleks hulгимүүгитuru modelleerimisel lähtuda eeldusest, et kogu elekter müüiakse hetketehingute alusel, välja arvatud põhjendustes 453–456 viidatud eriolukordade puhul.
- (451) Modelleerimine tuleks läbi viia asjaomaste tootmisüksuste lähiperioodi piirkulude alusel. Järelikult tuleks modelleerimisel võtta arvesse asjakohaseid andmeid iga elektri-
- energia tootmisüksuse kohta, mida käitati Ungaris ⁽¹⁰²⁾ ajavahemikul 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute lõpetamise tegeliku kuupäevani, ning eeskätt andmeid tootmisvõimsuse, soojusliku kasuteguri, kütusehindade ja muutuvkulude muude põhikomponentide ning kavandatud ja plaanivälise seisakute kohta. Lisaks sellele tuleks modelleerimisel lähtuda põhieeldusest, et igal ajahetkel kehtib modelleeritud hetketurul üksainus hind, mis tuleneb pakkumise ja nõudluse vahekorrrast. See hind muutub aja jooksul olenevalt nõudluse ja muutuvkulude muutumisest.
- (452) Modelleerimisel tuleks võtta arvesse asjaolu, et alternatiivse stsenaariumi korral ei peaks MVM ostma elektrit mahus, mis ületab kommunaalsektori vajaduste rahuldamiseks vajalikke koguseid ⁽¹⁰³⁾. Järelikult ei eksisteeriks alternatiivse stsenaariumi korral põhjenduses 226 viidatud nn vabastusmehhanisme ja MVMi vajadused piirduksid kommunaalsektori vajaduste rahuldamiseks vajalike kogustega.
- (453) Modelleerimisel tuleks võtta arvesse ka teatavaid nõuetekohaselt põhjendatud eriolukordi, mille tõttu tuleb võimalikult kiiresti kõrvaldada modelleerimise aluseks olevast piirkulust põhimõtted. Sellised eriolukorrad võivad tekkida koostootmisüksustel. Olenevalt energiavarustusega seotud lepingulistest või seadusjärgsetest kohustustest võivad need üksused olla sunnitud müüma elektrit oma lähiperioodi piirkulust madalama hinnaga.
- (454) Sellised olukorrad võivad tekkida ka tootmisüksustel, mis saavad abi riikliku toetuskava alusel, kuna nad rakendavad keskkonnahoidlikke tehnoloogiaid. See kehtib Ungari kohta, kus õigusaktides on sätestatud MVMi ja piirkondlike elektrit tarnivate äriühingute kohustus osta teatavas koguses elektrit, mis on toodetud elektri ja soojuse koostootmisel või mis on toodetud jäätmetest või taastuvatest energiaallikatest, ametlikult reguleeritud hindadega, mis on tavaliselt kõrgemad hulгимүүгитuru konkrentsil põhinevas segmendis kehtivatest hindadest. Samuti tuleb modelleerimisel arvesse võtta asjaolu, et see kohustuslike ostukoguste süsteem kehtinuks ka alternatiivse stsenaariumi korral. Seetõttu oluks MVMi poolt kohustuslike ostukoguste süsteemi alusel ostetud energia kogused ja selle energia eest makstud hinnad identsed tegeliku stsenaariumi kohaste koguste ja hindadega ⁽¹⁰⁴⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ Ideaalsete konkrentsitingimuste korral on igal ajahetkel nõudluse rahuldamiseks vajalikud tootmisüksused need tootmisüksused, mille lähiperioodi piirkulud on madalaimad ja mis suudavad varustada võrku kogu nõudluse rahuldamiseks vajaliku elektriga. Tootmisüksused võib nende lähiperioodi piirkulude alusel reastada. Juurdepääs turule igal ajahetkel sõltub nende kohast selles „pingereas”, võrgukoormusest ja nende tootmisüksuste toodetud elektrist, millel on selles pingereas kõrgem asetus.

⁽¹⁰¹⁾ Näiteks Prantsusmaal 5 %, Ühendkuningriigis 11 %, Itaalias 44 % ja Hispaanias 84 %.

⁽¹⁰²⁾ Elektrienergia ostulepingu alusel või ilma selleta.

⁽¹⁰³⁾ Arvestades ka kadusid ülekande- ja jaotusvõrkudes.

⁽¹⁰⁴⁾ Tegelik stsenaarium tähendab turu tegelikku olukorda alates 1. maist 2004 koos elektrienergia ostulepingutega.

- (455) Modelleerimisel tuleks võtta arvesse ka seda, et teatavad reaalselt olemasolevaid tootmisvõimusi ei saa kasutada hulgimüügituru varustamiseks elektrienergiaga, sest need on reserveeritud tasakaalustamisteenuste osutamiseks ülekandesüsteemi haldurile. Tegelik stsenaariumi järgi osutasid tasakaalustamisteenuseid nii elektrienergia ostulepingud sõlminud elektritootjad kui ka muud elektritootjad. Modelleerimisel tuleks lähtuda eeldusest, et alternatiivse stsenaariumi korral oleksid ülekandesüsteemi haldurile tasakaalustamisteenuste osutamiseks reserveeritud võimsus, nende võimsuste baasil toodetud energia kogus ja selle energia eest saadud hind olnud identsed tegeliku stsenaariumi kohase võimsuse, koguse ja hinnaga.
- (456) Alternatiivse stsenaariumi korral võinuks imporditud ja eksporditud elektri kogused ning nende eest saadud hinnad erineda tegeliku stsenaariumi kohastest kogustest ja hindadest. Samas ei oleks võimalik seda mõju täpselt hinnata, kaasamata modelleerimisse ekspordivate ja importivate riikide turge, sest turuosaliste otsustele eri riikidest ekspordimise või neisse importimise kohta avaldavad mõju nii ekspordivas kui ka importivas riigis valitsevad turutingimused. Võttes arvesse seda, et võrreldes riigisisest toodetud ja tarbitud kogustega on Ungarisse imporditud ja Ungarist eksporditud kogused väikesed ning et kolmandik impordist toimub pikaajaliste lepingute alusel, ⁽¹⁰⁵⁾ leiab komisjon, et modelleerimise selline laiendamine nõuaks ebaproportsionaalselt suuri jõupingutusi. Seega võib Ungari lähtuda sellest, et alternatiivse stsenaariumi korral oleksid imporditud ja eksporditud kogused ning vastavad hinnad identsed tegeliku stsenaariumi kohaste koguste ja hindadega.
- (457) Komisjon on teadlik sellest, et teatavad elektritootjad, kes ei olnud sõlminud MVMiga elektrienergia ostulepingut, on sõlminud pikaajalised või keskmise tähtajaga elektrienergia tarnelepingud teiste klientidega. Komisjon leiab siiski, et selliseid lepinguid ei tuleks modelleerimisel arvesse võtta, sest elektrienergia ostulepingute lõpetamine 1. mail 2004 või varem, mis on alternatiivse stsenaariumi põhieeldus, oleks paratamatult mõjutanud kõikide elektritootjate äristrateegiaid, võttes arvesse seda, kui suur osa tootmisvõimsustest oli ostulepingute alusel reserveeritud. Nagu tõendatud põhjenduses 449, ei ole hetke- ja tähtpäevatehingute alusel müüdava elektri osakaalu võimalik hinnata. Seetõttu on mõistlik lähtuda eeldusest, et kõik elektritootjad müüvad kogu oma toodangu hetketehingute alusel, välja arvatud siis, kui on tegemist mõne põhjendustes 453–456 viidatud olukorraga.
- (458) Elektri hulgimüügituru modelleerimine oleks kõige täpsem, kui seda teha tunnikaupa, võttes arvesse kõiki igale tunnile omaseid parameetreid. Komisjon nõustub siiski, et modelleerimisel võib piirduda tüüpiliste ajavahemikega ja et iga sellise ajavahemiku puhul läbi viidud modelleerimise tulemused võib laiendada kogu hinnata-vale perioodile.
- (459) Selline modelleerimine peaks andma usaldusväärsed hinnangulised andmed selle kohta, kui palju oleks iga tootmisüksus alternatiivse stsenaariumi korral energiat tootnud ja millist hinda ta oleks selle eest saanud. MVMile reguleeritud segmendi vajaduste rahuldamiseks vajaliku energiakoguse ⁽¹⁰⁶⁾ ja hulgimüügiturule eri aegadel tarnitud energia üldkoguse suhte hindamisel tuleks lähtuda ajaloolistest andmetest reguleeritud segmendi lõppkasutajate kogutarbimise ja kõikide lõppkasutajate kogutarbimise kohta tegeliku stsenaariumi puhul.
- (460) Selle suhte alusel tuleks hinnata energiakoguseid, mida iga tootja oleks MVMile konkreetsel ajahetkedel müünud alternatiivse stsenaariumi korral. Neist hinnangutest lähtudes tuleks kogu hinnatava ajavahemiku ⁽¹⁰⁷⁾ puhul arvutada välja hinnangulised kogusummad, mida MVM oleks pidanud alternatiivse stsenaariumi korral igale elektritootjale maksma reguleeritud segmendi nõudluse rahuldamiseks vajaliku energia eest.
- (461) Tagasinõutavate summade arvutamise viimases etapis tuleks võtta arvesse asjaolu, et tegeliku stsenaariumi korral ei müüinud elektritootjad elektrienergia ostulepingutega hõlmatud tootmisplakkide kogu toodangu MVMile, vaid kasutasid reserveerimata võimsusi oma toodangu müügiks teistele klientidele. Iga asjaomase tootmisplaki puhul tuleks tagasinõutava abi summa arvutada aastapõhiselt, võttes aluseks erinevuse MVMile tegeliku stsenaariumi järgi elektrienergia ostulepingute alusel müüdü energia eest saadud tulude ⁽¹⁰⁸⁾ ning nende summade vahel, mida MVM oleks pidanud maksma alternatiivse stsenaariumi korral ja mis arvutatakse välja eespool kirjeldatud põhimõtete alusel.
- (462) Komisjon tunnistab siiski, et alternatiivse stsenaariumi korral võinuks asjaomased elektritootjad saada teistelt klientidelt suuremat tulu võrreldes tuluga, mida nad tegeliku stsenaariumi järgi neilt klientidelt said. Põhjuseks on ennekõike see, et alternatiivse stsenaariumi korral ei oleks

⁽¹⁰⁵⁾ Need lepingud kehtiksid ka alternatiivse stsenaariumi korral.

⁽¹⁰⁶⁾ Reguleeritud segmendis tegelikult tarbitud energia, millele lisandub ülekande- ja jaotusvõrkude kadude korvamiseks vajalik kogus.

⁽¹⁰⁷⁾ 1. maist 2004 kuni elektrienergia ostulepingute tegeliku lõpetamise kuupäevani.

⁽¹⁰⁸⁾ Nende tulude arvutamisel tuleb lähtuda MVMi poolt tegelikult makstud hindadest. Ajavahemiku puhul, mil elektrienergia ostulepingutes sätestatud hinnavalemite asemel lähtuti reguleeritud hindadest (9. detsembrist 2006 kuni 31. detsembrini 2007), tuleb arvutamisel aluseks võtta reguleeritud hinnad.

MVMile mingeid võimsusi reserveeritud ja elektritootjatel oleks olnud lisavõimalusi oma toodangu müümiseks teistele klientidele. Järelikult võib Ungari põhjenduse 461 kohaselt arvatud summadest maha arvata selliste tulude, mida need elektritootjad oleksid alternatiivse stsenaariumi korral teistelt klientidelt saanud, ja teistelt klientidelt tegeliku stsenaariumi alusel saadud tulude vahe, kui see vahe on positiivne.

(463) Ka määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 14 lõike 2 kohaselt tagasi nõutav intress tuleks arvutada aastapõhiselt.

(464) Et komisjonil oleks võimalik hinnata Ungari poolt läbi viidava modelleerimise täpsust ja usaldusväärsust, peab Ungari esitama komisjonile modelleerimisel kasutatava meetodika ja andmestiku üksikasjaliku kirjelduse.

(465) Komisjon on teadlik, et modelleerimiseks on olemas sobivaid vahendeid. Komisjon ise kasutas üht sellist vahendit energiasektori uuringu käigus, et hinnata Euroopa kuue hulгимүүgituru struktuuri ja toimimist⁽¹⁰⁹⁾. Selliseid vahendeid kasutab ka mitu elektritootjat ja -müüjat pikaajaliste energiaprognoside koostamiseks, ressursside planeerimisega seotud uuringute läbiviimiseks ja tootmise optimeerimiseks. Nagu eespool juba märgitud, on komisjon valmis aktsepteerima teatavaid lihtsustusi, muu hulgas tüüpiliste ajavahemike kasutamist tunnikaupa modelleerimise asemel. Lähtudes asutamislepingu artiklis 10 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest, peab Ungari seetõttu mõistliku ajavahemiku jooksul ja kooskõlas eespool esitatud põhimõtetega viima läbi modelleerimise ja arvutama modelleerimise tulemuste põhjal välja tagasinõutava abisumma.

Otsuse rakendamine

(466) Euroopa Kohus on sedastanud, et liikmesriik võib ettenägematute raskuste ilmnemisel või komisjonil kahe silma vahele jäänud tagajärgi märgates edastada need probleemid ja vajalike muudatuste tegemise ettepanekud komisjonile käsitlemiseks. Sellisel juhul peavad komisjon ja asjaomane liikmesriik tegema raskuste ületamiseks koostööd heas usus, järgides samas rangelt EÜ asutamislepingu sätteid⁽¹¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ Uuritud liikmesriigid olid Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Holland, Hispaania ja Ühendkuningriik, mille hulгимүүgiturud on Euroopa suurimate seas.

⁽¹¹⁰⁾ Vt kohtuasi C-94/87: komisjon vs. Saksamaa, EKL 1989, lk 175, punkt 9 ja kohtuasi C-348/93: komisjon vs. Itaalia, EKL 1995, lk 673, punkt 17.

(467) Seepärast kutsub komisjon Ungarit üles edastama komisjonile käsitlemiseks kõik probleemid, millega Ungari võib käesoleva otsuse rakendamisel kokku puutuda.

8. KOKKUVÕTE

(468) Komisjon leiab, et elektrienergia ostulepingutega antakse elektritootjatele ebaseaduslikku riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses ja et see riigiabi on ühisturuga kokkusobimatu.

(469) Nagu selgitati punktis 7.3, seisneb elektrienergia ostulepingutega antav riigiabi MVMi kohustuses osta tootmisüksuste elueast olulise osa jooksul teatavat võimsust ja tagatud miinimumkoguses elektrit hinna eest, mis katab püsi-, muutuv- ja kapitalikulud, tagades nii investeeringute tasuvuse.

(470) Kuna kõnealune riigiabi on EÜ asutamislepinguga vastuolus, tuleb selle andmine lõpetada,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Magyar Villamos Művek Rt. ning Budapesti Erőmű Rt., Dunamenti Erőmű Rt., Mátrai Erőmű Rt., AES-Tisza Erőmű Kft, Csepeli Áramtermelő Kft., Paksi Atomerőmű Rt. ja Pécsi Erőmű Rt. (esialgse elektrienergia ostulepingu allkirjutaja ja Pannon Hőerőmű Rt. eelkäija)⁽¹¹¹⁾ vahel sõlmitud elektrienergia ostulepingutes sisalduvad ostukohustused kujutavad endast elektritootjatele antud riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

2. Artikli 1 lõikes 1 nimetatud riigiabi on ühisturuga kokkusobimatu.

3. Ungari peab lõpetama lõikes 1 osutatud riigiabi andmise kuue kuu jooksul pärast käesoleva otsuse teatavakstegemist.

Artikkel 2

1. Ungari peab artiklis 1 osutatud abi saajatelt tagasi nõudma.

2. Tagasimakstavatelt summadelt tuleb arvestada intressi alates kuupäevast, mil need abisaajate käsutusse anti, kuni nende tegeliku tagasisaamiseni.

⁽¹¹¹⁾ Loetletud äriühingute nimed kehtisid elektrienergia ostulepingute sõlmimise ajal.

3. Intressid tuleb arvutada liitintressina kooskõlas komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004 ⁽¹¹²⁾ (mida on muudetud määrusega (EÜ) nr 271/2008 ⁽¹¹³⁾ V peatükiga.

Artikkel 3

1. Kahe kuu jooksul pärast käesoleva otsuse teatavakstege-mist peab Ungari teavitama komisjoni meetmetest, mida otsuse täitmiseks on võetud ja kavatakse võtta, iseäranis meetmetest, mida on võetud hulgemüügituru asjakohaseks modelleerimiseks, et teha kindlaks tagasinõutavad summad, ning esitama kavanda-tava meetodika ja modelleerimiseks kasutatavate andmete üksik-asjaliku kirjelduse.

2. Ungari peab hoidma komisjoni kursis käesoleva otsuse täitmiseks võetud riiklike meetmete edusammudega, kuni artiklis 1 osutatud abi on lõplikult tagastatud. Ungari esitab komisjoni lihttaotluse korral viivitamata teabe käesoleva otsuse täitmiseks võetud ja kavandatavate meetmete kohta. Samuti esitab Ungari üksikasjalikud andmed abisaajatelt juba tagasi saadud abi ja intresside kohta.

Artikkel 4

1. Tagasinõutava abi täpse summa arvutamisel lähtub Ungari elektri hulgemüügituru asjakohasest modelleerimisest, st lähtub olukorrast, mis oleks valitsenud, kui ükski artikli 1 lõikes 1

viidatud elektrienergia ostuleping ei oleks alates 1. maist 2004 kehtinud.

2. Kuue kuu jooksul pärast käesoleva otsuse teatavakstege-mist peab Ungari välja arvutama lõikes 1 osutatud meetodi alusel tagasi nõutavad summad ja esitama komisjonile kogu asjakohase teabe modelleerimise ja selle tulemuse kohta, kasu-tatud meetodika üksikasjaliku kirjelduse ja modelleerimiseks kasutatud andmed.

Artikkel 5

Ungari peab tagama artiklis 1 osutatud riigiabi tagasinõudmise kümne kuu jooksul pärast käesoleva otsuse teatavakstege-mist.

Artikkel 6

Käesolev otsus on adresseeritud Ungari Vabariigile.

Brüssel, 4. juuni 2008

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Neelie KROES

⁽¹¹²⁾ ELT L 140, 30.4.2004, lk 1.

⁽¹¹³⁾ ELT L 82, 25.3.2008, lk 1.